

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI

BİR ENTEGRASYON ARACI OLARAK DİN
ÜNİVERSİTEDE OKUYAN SURİYELİ ÖĞRENCİLER
(HARRAN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)

Halil YAKUT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Mehmet AKGÜL

KONYA-2019

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Halil YAKUT
	Numarası	148102011035
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri / Din Sosyolojisi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Mehmet AKGÜL
	Tezin Adı	BİR ENTEGRASYON ARACI OLARAK DİN ÜNİVERSİTEDE OKUYAN SURİYELİ ÖĞRENCİLER (HARRAN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan, “Bir Entegrasyon Aracı Olarak Din, Üniversitede Okuyan Suriyeli Öğrenciler (Harran Üniversitesi Örneği), başlıklı bu çalışma 28.../06/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Prof.Dr.	Mehmet AKGÜL	
2	Prof.Dr.	Bünyamin SOLMAZ	
3	Dr. Öğretim Üyesi	Mustafa ÖZDEMİR	

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Halil YAKUT		
	Numarası	148102011035		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri / Din Sosyolojisi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	■	
		Doktora		
Tezin Adı	BİR ENTEGRASYON ARACI OLARAK DİN ÜNİVERSİTEDE OKUYAN SURİYELİ ÖĞRENCİLER (HARRAN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Halil YAKUT

(İmza)

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Halil YAKUT		
	Numarası	148102011035		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	FELSEFE VE DİN DİLİMLERİ / DİN SOSYOLOJİSİ		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	☒	
		Doktora	☐	
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Mehmet AKGÜL		
Tezin Adı	BİR ENTEGRASYON ARACI OLARAK DİN ÜNİVERSİTEDE OKUYAN SURİYELİ ÖĞRENCİLER (HARRAN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)			

ÖZET

Suriye’de başlayan iç savaş sonrası yaşanan göçle, Türkiye’ye 4 milyona yakın Suriyeli göç etmiştir. Savaş sonrası yaşanan göç hareketleri, sonuçları bakımından demografik, sosyolojik, ekonomik, sağlık, din, eğitim gibi toplumsal hayatın ana hatlarında farklı boyutlarıyla yeni problemleri de beraberinde getirmiştir.

Göç, insanlık tarihi boyunca toplumların hemen hemen her dönemde karşılaştığı ve farklı boyutlarıyla kendini gösterdiği bir olgudur. İnsanların göç nedenleri farklılık gösterse de sonuçları göç eden ve göç alan toplumlar için benzer problemleri ortaya çıkarmıştır.

Suriye’den Türkiye’ye gelen göçmenler açısından uyum problemi, entegrasyon, asimilasyon gibi sosyolojik boyutu olan konular ön plana çıkmaktadır. Farklı toplumların hızlı yaşanan göç olayları sonrası hızlı bir şekilde karşılaşmaları da birlikte yaşamın zorluklarını dil, din gibi en temel insani olgularda kendini göstermektedir. Göçün bir sonucu olarak, göçmenlerin hayatında ortaya çıkan değişimler farklı boyutlarda tezahür etmekte, bununla birlikte dini tutum ve davranışlarında, kültür ve geleneklerinde bir değişime neden olduğu da görülmektedir. Yine göç sonucu, göçmenlerin dini algılayış ve pratiklerinde de zaman içinde farklılıklar ortaya çıktığı görülmektedir.

Göç, süreç ve sonuçları bakımından, göçmenlerin yaşamlarını mümkün olduğu kadar çok boyutlu olarak ele alınmasını gerekli kılmakta ve bunun araştırılması hususunda önem arz etmektedir.

Bu çalışma kapsamında göçmenler açısından dinin önem arz ettiği anlaşılmıştır. Göç sonucunda her ne kadar sosyal hayatta problemler yaşansa da dinin bu problemlerin çözümünde önemli bir yer tuttuğu ön plana çıkmıştır. Bu çalışma öncelikle göç, din ve entegrasyon boyutları çerçevesinde ilerlemiştir. Bu temel olgularla birlikte, güvenlik, sağlık, vatandaşlık, eğitim gibi göçmenlerin dahil olduğu diğer sosyal boyutlar da bütünsel bir bakış açısıyla ele alınarak verilerle açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Göç, Din, Entegrasyon.

Author's	Name and Surname	Halil YAKUT		
	Student Number	148102011035		
	Department	Philosophy and Theology / Sociology of Religion		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	☒	
		Doctoral Degree (Ph.D.)	☐	
	Supervisor	Prof. Dr. Mehmet AKGUL		
Title of the Thesis/Dissertation	AS AN INTEGRATION TOOL RELIGION A RESEARCH ABOUT THE SYRIAN STUDENTS STUDYING (UNIVERSITY EXAMPLE OF HARRAN UNIVERSITY)			

ABSTRACT

Experienced immigration began after the civil war in Syria, Turkey has moved closer to 4 million Syrians. Migration movements after the war brought new problems with different dimensions in the main lines of social life such as demographic, sociological, economic, health, religion and education.

Migration is a phenomenon that societies have encountered in almost every period throughout the history of humanity and manifested itself in different dimensions. Although the reasons for migration of people vary, their results have created similar problems for migrating and receiving communities.

Immigrants from Syria to Turkey in terms of compliance problems, integration, assimilation issues such as the sociological dimension comes to the fore. The rapid encounters of different societies in the aftermath of immigration events reveal the difficulties of living together in the most basic human phenomena such as language and religion. As a result of migration, the changes that occur in the life of migrants manifest in different dimensions, but it is also seen that it causes a change in religious attitudes and behaviors, culture and traditions. Again, as a result of migration, it is seen that there are differences in the perception and practice of the immigrants over time.

Migration, in terms of its processes and consequences, requires that migrants' lives should be addressed as multidimensional as possible, and it is important to investigate this.

In this study, it is understood that religion is important for immigrants. Although social problems have been experienced as a result of migration, it has come to the fore that religion occupies an important place in the solution of these problems. This study primarily proceeds within the framework of migration, religion and integration. In addition to these basic facts, other social dimensions including immigrants such as security, health, citizenship and education are also discussed from a holistic point of view and explained with data.

Keywords: Migration, Religion, Integration

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Örneklem Grubunun Cinsiyete göre Dağılımı.....	32
Tablo 2. Örneklem Grubunun Yaş Dağılımı.....	32
Tablo 3. Örneklem Grubunun Medeni Durumlarına Göre Dağılımı.....	33
Tablo 4. Örneklem Grubunun Cinsiyete Göre Medeni Durumları.....	33
Tablo 5. Örneklem Grubunda Bulunan Göçmen Öğrencilerin Etnik Yapılara Göre Dağılımı.....	34
Tablo 6. Örneklem Grubundaki Katılımcıların Türkiye’de İkamet Yerleri ve Süreleri.....	35
Tablo 7. Örneklem Grubunun Şanlıurfa’ya Yerleşmeden Önceki İkamet Yerleri ve Süreleri.....	36
Tablo 8. Örneklem Grubunun Şanlıurfa’da Kimlerle/Nerde Kaldıklarına Göre Dağılımı.....	37
Tablo 9. Örneklem Grubunun Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Kurmuş Olduğu Afad Çadırkentinde Kalış Süreleri.....	38
Tablo 10. Örneklem Grubunun Afad Çadırkentinden Neden Ayrıldıkları, Neden Hiç Kalmadıklarını Gösteren Dağılım.....	39
Tablo 11. Örneklem Grubundaki Katılımcıların Şanlıurfa’daki İkamet Yerleri ve Süreleri.....	40
Tablo 12. Örneklem Grubunun Türkiye’ye Göç Etme Nedeni.....	41
Tablo 13. Örneklem Grubunun Şanlıurfa’ya Göç Etme Nedeni.....	42
Tablo 14. Örneklem Grubunun Herhangi Bir İşte Çalışıp Çalışmadıkları.....	43
Tablo 15. Örneklem Grubunun Temel İhtiyaçlarını Karşıladıkları Kaynaklar.....	44
Tablo 16. Örneklem Grubunun Aylık Gelirleri (Hane Halkı Kazancı).....	44
Tablo 17. Örneklem Grubunun Türkiye’nin Yardımlarını Değerlendirmesi...45	
Tablo 18. Örneklem Grubunun Şanlıurfalıların Göçmenlere Karşı Düşünceleri Hakkındaki Görüşleri	46
Tablo 19. Örneklem Grubunun Cinsiyet – Etnik Yapı Korelasyonuna göre Şanlıurfalıların Tutumlarını Değerlendirmesi.....	47
Tablo 20. Örneklem Grubunun Öncelikli Olarak Belirlediği İhtiyaçlar.....	48
Tablo 21. Örneklem Grubunun Eğitimde Hayatındaki Temel Sorunları.....	49
Tablo 22. Örneklem Grubunun Sağlık Hizmeti ile İlgili Yaşadığı Sorunlar.....	50
Tablo 23. Örneklem Grubunun Kendilerini Güvende Hissetme Sorunu.....	51
Tablo 24. Örneklem Grubunun En Çok Güvenlik Endişesini Yaşadığı Sorun-1.....	52

Tablo 25. Örneklem Grubunun En Çok Güvenlik Endişesini Yaşadığı Sorun-2..53	53
Tablo 26. Örneklem Grubunun En Çok Güvenlik Endişesini Yaşadığı Sorun-3...53	53
Tablo 27. Örneklem Grubunun Türkiye Vatandaşı Olma Taleplerine Yönelik Tutumlar.....54	54
Tablo 28. Örneklem Grubunun Suriye'ye Geri Dönme Eğilimleri.....55	55
Tablo 29. Örneklem Grubunun Cinsiyet ve Etnik Kökene Göre Türkiyeli Biriyle Evlenme Hakkındaki Düşünceleri.....56	56
Tablo 30. Örneklem Grubunun Hukuki Statüleri Hakkındaki Bilgi Düzeyleri.....57	57
Tablo 31. Örneklem Grubunun Harran Üniversitesi Tercih Nedenleri -1.....58	58
Tablo 32. Örneklem Grubunun Harran Üniversitesini Tercih Nedenleri -2.....59	59
Tablo 33. Harran Üniversitesini Tercih Edenlerin Diğer Cevapları - 3.....60	60
Tablo 34. Örneklem Grubunun Hangi Fakültelerde Okudukları.....61	61
Tablo 35. Örneklem Grubunun Dine Karşı Tutumu, Namaz Kılma ve Ramazan Orucu Tutma Durumları, Kadınların Başörtüsü Takma Gerekçeleri.....62	62
Tablo 36. Örneklem Grubu içindeki Başörtülü Kadın Sayısı.....65	65
Tablo 37. Örneklem Grubundaki Kadınların Başörtüsü Takma Gerekçeleri...65	65
Tablo 38. Kadın örneklem Grubunun Başörtüsü ve Giyim Kuşam Tarzıyla İlgili Sorunları.....66	66
Tablo 39. Örneklem Grubundaki Kadınların Yerli Halkla Giyim Kuşam İlgili Yaşadıkları Sorunlar.....67	67
Tablo 40. Örneklem Grubunun Göç Sonrası İbadetlerindeki Değişimi.....68	68
Tablo 41. Örneklem Grubunun Türkiye'deki Dini Hayat Tecrübesi.....70	70
Tablo 42. Örneklem Grubunun Türkiye'de Gelenek ve Kültürlerinde Değişim Sorunu.....71	71
Tablo 43. Örneklem Grubunun Asimilasyon Karşısındaki Tutumu.....72	72
Tablo 44. Örneklem Grubunun Dışlanma Konusuna Yaklaşımı.....73	73
Tablo 45. Örneklem Grubunun Okul Dışı Sosyal Çevresi.....74	74
Tablo 46. Örneklem Grubunun Sorunlarının Çözümünde Başvurdukları Merciler.....75	75
Tablo 47. Örneklem Grubunun Şanlıurfalılarla Sosyal Uyum Çerçevesinde Sorun Yaşadığı Alanlar.....76	76
Tablo 48. Örneklem Grubunun Şanlıurfalılarla Sosyal Uyumunu Sağlayan Faktörler.....79	79

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	II
BİLİMSEL ETİK SAYFASI	III
ÖZET	IV
ABSTRACT.....	V
TABLolar LİSTESİ	VI
İÇİNDEKİLER	VIII
KISALTMALAR	X
ÖNSÖZ	XI
GİRİŞ.....	1
1. ARAŞTIRMANIN DESENİ VE METODOLOJİSİ.....	1
1.1. Konu.....	1
1.2. Amaç ve Önem.....	1
1.3. Kapsam ve Sınırlılıklar	2
1.4. Hipotezler.....	3
1.5. Evren ve Örneklem	4
1.6. Verilerin Toplanması	5
1.7. Yöntem ve Teknik.....	6
1.8. Anket.....	6
I. BÖLÜM - GÖÇ, ENTEGRASYON VE DİN	
2. TEORİK ÇERÇEVE.....	7
2.1.Göç.....	7
2.1.1.Göç Sebepleri ve Çeşitleri	8
2.1.2.Göç Teorileri.....	10
2.2.Entegrasyon	12
2.2.1.Entegrasyon ve Asimilasyon	17
2.2.2.Entegrasyona Etki Eden Faktörler	21
2.2.2.1.Dinin Rolü.....	21
2.2.2.2.Dilin Rolü.....	23
2.2.2.3.Etnik Aidiyet/Kültürel Aidiyet.....	25
2.3.Göçmen.....	27
2.3.1.Göçmen Üniversite Öğrencileri	28

II. BÖLÜM

ARAŞTIRMA SÜRECİ VE BULGULARIN YORUMLANMASI

3. ARAŞTIRMA SÜRECİ, BULGULAR VE YORUM	29
3.1. Araştırma Süreci ve Ön Hazırlık	29
3.1.1. Alan Araştırmasının Yapıldığı Ortam.....	30
3.1.2. Harran Üniversitesinde Suriyeli Öğrenciler	31
3.2. Verilerin Değerlendirilmesi	32
3.2.1. Suriyeli Öğrencilerin Demografik Özellikleri	32
3.2.2. Suriyeli Öğrencilerin Türkiye ve Şanlıurfa'da İkamet Yerleri ve Süreleri	35
3.2.3. Suriyeli Öğrencilerin Göç Nedenleri	41
3.2.4. Suriyeli Öğrencilerin Ekonomik Durumları	43
3.2.5. Suriyeli Öğrencilerin Eğitimde Karşılaştıkları Sorunlar	49
3.2.6. Suriyeli Öğrencilerin Sağlık Hizmetleri ile İlgili Yaşadıkları Sorunlar	50
3.2.7. Suriyeli Öğrencilerin Güvenlik Kaygısına Yönelik Düşünceleri	51
3.2.8. Suriyeli Öğrencilerin Türk Vatandaşı Olma Talepleri, Geri Dönme Eğilimi, Türkiyeli Biriyle Evliliklerine Yönelik Tutumları ve Hukuki Statüleri	54
3.2.9. Suriyeli Öğrencilerin Harran Üniversitesini Seçme Nedenleri ve Hangi Fakültelerde Öğrenim Gördükleri.....	58
3.2.10. Suriyeli Öğrencilerin Dindarlık Durumlarının Cinsiyet ve Etnik Yapıya göre Değerlendirilmesi	62
3.2.11. Suriyeli Kadın Öğrencilerin Başörtüsü, Giyim Kuşam Şekilleri ile İlgili Görüşleri.....	65
3.2.12. Suriyeli Öğrencilerin Göç Sonucunda Dini Tutumları, Kültürlerinin Türkiye'de Değişip Değişmediğine Yönelik Tutumları, Asimilasyon Hakkındaki Düşünceleri, Dışlanma Konusu ve Göçmenlerin Kimlerle Vakitlerini Geçirdikleri	68
3.2.13. Suriyeli Öğrencilerin Sorunların Çözümünde Başvurdukları Merciler	75
3.2.14. Suriyeli Öğrencilerin Kültür, Dil, Sosyal Uyum İle İlgili Düşünceleri	76
SONUÇ	82
KAYNAKÇA	85
ÖZGEÇMİŞ	88
EKLER	89

KISALTMALAR

- a.g.e.** : Adı geçen eser
a.g.m. : Adı geçen makale
C.Ü: : Cumhuriyet Üniversitesi
ev. : Çeviren
s. : Sayfa
ss. : Sayfa sayısı
SDU : Süleyman Demirel Üniversitesi
Yay. : Yayınları
YÖS : Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı

ÖNSÖZ

Suriye’de 2011 yılında başlayan iç savaş, milyonlarca insanın göç ederek ülkelerini terk etmesine neden olmuş, bunun sonucu olarak göçmenlerin, güvenlik endişesinden kaynaklı, en yakın sınır komşusu ülkelere göç ettikleri görülmüştür. Sınır komşusu olması münasebetiyle milyonlarca göçmen, Türkiye’yi göç edilecek ülke olarak tercih etmiş ve bunun sonucunda Türkiye’de din, siyaset, toplum ve ekonomi gibi birçok alan göçten etkilenmiştir. Suriyeli göçmenlerin en fazla göç ettiği ülke olarak Türkiye ve yine en fazla göç ettikleri illerden olan Şanlıurfa, birçok araştırmacı için göç konusunda çalışılacak önemli bir saha haline gelmiştir.

Göç, göçmenlerin dini yaşama biçimlerinde olumlu-olumsuz birçok etkide bulunabilir. Göçmenlerin, göç ederek karşılaştıkları yeni toplum benzer kültür, inanç, gelenek ve göreneklere, sosyal normlara sahipse bu, göçmenlerin uyumu adına olumlu yönde bir etki sağlar. Fakat aksi durumda göçmenlerin karşılaştığı toplumda benzerliklerin az olması münasebetiyle olumsuz durumlar ortaya çıkabilir. Suriye’deki iç savaşın halen devam ettiği göz önünde bulundurulduğunda, göçmenlerin Türkiye’de özelde de Şanlıurfa’da kalıcı olarak ikamet etmeye başladıkları, ticaret hayatına katıldıkları, eğitim gibi temel toplumsal haklardan yararlandıkları gözlenmiştir. Araştırma kapsamında, Harran Üniversitesi’nde öğrenim gören Suriyeli göçmen öğrenciler, din ve entegrasyon bağlamında bu çalışmaya konu olarak alınmıştır. Bununla birlikte, eğitim, ekonomi, sağlık, barınma, güvenlik, hukuki statü ve vatandaşlık gibi temel sosyal haklardan ne derece faydalanabildikleri ve bu konularda yaşadıkları sorunlar olup olmadığı araştırma kapsamında incelenmeye çalışılmıştır.

Teorik çerçeve, bulgular ve yorum, sonuç olarak üç ayrı bölüm halinde ele aldığımız çalışmamızın birinci bölümünde, göç ve sebepleri, göç teorileri, din, dil, entegrasyon gibi temel kavramlar tanımlanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde, saha araştırmasında yapılan gözlem, mülakat ve anket çalışmasıyla elde edilen bulgular dinin, göçmenlerin entegrasyonunu sağlamakta etkili bir faktör olup olmadığı verilerle açıklanmaya çalışılmıştır. Sonuç kısmında ise elde edilen veriler, araştırma kapsamında belirlenen hipotezlerle birlikte değerlendirilmiş ve bu hipotezlerin doğrulanabilirliği veya yanlışlanabilirliği test edilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışma süresince, ilgisi ve rehberliğini eksik etmeyen, çalışmanın başından sonuna kadar istifade ettiğim danışman hocam Prof. Dr. Mehmet AKGÜL’ e teşekkür ederim.

Halil YAKUT
Konya - 2019

GİRİŞ

1. ARAŞTIRMANIN DESENİ VE METODOLOJİSİ

1.1. Konu

Din Sosyolojisinin çalışma alanlarını hareketlendiren konulardan biri de son yıllarda Arap ülkelerdeki siyasi krizler nedeniyle dış ülkelere doğru yaşanan göç hareketleridir. Göç alan toplumlarda büyük sosyal etkilere ve değişimlere sebep olan göç, sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik ve din-inanç gibi toplumun temel dinamiklerini etkisi altına almaktadır. Göçmenlerin göç ettikleri toplumda, dini algıları ve yaşayışları bağlamında, teorikte ve pratikte farklılaşmalar ortaya çıkmaktadır.

2011 yılından günümüze kadar, Suriye'den dış ülkelere devam eden göç hareketleri, göç edilen ülkelerde karşılaşma, uyum ve entegrasyon gibi konuların önemini ortaya çıkarmıştır. Göç hareketleri sonucunda dinin, karşılaşma, entegrasyon ve uyum gibi sosyal boyutlarda, göç alan ülkenin vatandaşlarıyla bütünleşmeyi sağladığı görülmektedir. Din, bu yönüyle entegrasyona etki eden önemli bir boyut olarak ön plana çıkmaktadır.

Bu bağlamda bu çalışmanın konusunu, Harran Üniversite'sinde öğrenim gören Suriyeli göçmen öğrencilerin göç, din ve entegrasyon hakkındaki görüş ve tutumlarını araştırmak oluşturmaktadır.

1.2. Amaç ve Önem

Göç, göç edilen ülkenin sosyal yaşantısında ve yapısında, başta sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel boyutlar olmak üzere birçok alanda etkilere ve değişikliklere sebep olabilmektedir. Bu etkileşim ve değişimlerin sebeplerini ve sonuçlarını araştırmakla birlikte, Suriye'deki göç olayına dini perspektiften bakmak da önemli bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Her ne kadar ekonomik ve kültürel problemler fiziksel olarak görünür olsa da, din olgusunun, göçmenlerle yerli halk arasında bütünleşmeyi sağlamadaki rolü ve önemi de ayrıca ön plana çıkmaktadır.

Suriyeli göçmenlerle ilgili çeşitli akademik çalışmalar yapılmakta, çeşitli dergi ve gazetelerde bilimsel makaleler yayınlanmaktadır. Bu çalışmayı, özellikle üniversitede öğrenim gören Suriyeli göçmenlerin yerli halkla entegrasyonunu sağlamada dinin rolü ve nasıl bir etkiye sahip olduğunu araştırmak önemli kılmaktadır. Üniversitede öğrenim gören göçmenlerin, göç, din ve entegrasyon konularına farklı bir bakış açısıyla katkı sunacakları düşünülmüştür. Dinin, göçmenlerin yerli halkla entegrasyonlarına etkisini, göçmenlerle sosyal uyum sağlamadaki rolünü saptamak, bu çalışmanın asıl amacını ve önemini ön plana çıkarmaktadır.

1.3. Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırmanın kapsamını, 2011’de Suriye’den başlayan göç olayının ardından Türkiye’ye göç eden Suriyeliler içinde Şanlıurfa Harran Üniversitesinde lisans öğrenimi gören göçmen bireyler oluşturmaktadır. Bu yönüyle en fazla göç alan İstanbul’dan sonra ikinci sırada yer alan Şanlıurfa’da¹, Harran Üniversitesi’nin farklı fakültelerinde lisans öğrenimi gören göçmen öğrenciler araştırmanın kapsamı olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın sınırlarını, Harran Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığından aldığımız verilere göre belirledik. Buna göre göçmen öğrencilerin en yoğun olduğu Mühendislik, İlahiyat, Fen Edebiyat, İktisadi ve İdari Bilimler fakülteleri sınırlılıklar olarak belirlenmiştir. Sınırlılıklar, diğer fakültelerdeki göçmen öğrencilerin az sayıda ve ulaşılmasının zor olmasından kaynaklanmaktadır. Yüksekokullar ve enstitüler kapsama alınmamış, Suriyeli göçmen öğrencilerin yoğun olarak kayıtlı olduğu fakülteler özellikle tercih edilmiştir.

¹ http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713 (28.03.2019)

1.4. Hipotezler

Her bilimsel araştırma, bazı hipotezlerle başlar. Hipotez; geçici bir ön önerme ve yargıda bulunmak, olaylar ve/veya olgular arasında henüz sınanmamış geçici bir sebep-sonuç ilişkisi bağı kurmaya yarayan önermeler olarak ifade edilmektedir.²

Suriye'deki göç olayı ve bu çalışmaya konu göçmen öğrencilerle ilgili yapılan bu araştırma için bazı hipotezleri aşağıdaki gibi belirledik:

Bu çalışmanın ana eksenini 'dinin', göç edilen yerin tercih olarak belirlenmesinde bir etken olup olmadığı, dinin entegrasyon, karşılaşma, sosyal hayat ve uyum üzerinde etkili bir faktör olup olmadığı oluşturmaktadır. Bunun doğrulanabilir veya yanlışlanabilir olduğu ancak yapılacak olan araştırma, gözlem ve anket sonucundaki verilerle belirlenebilecektir. Ancak bununla birlikte araştırmalardan ve gözlemlerden hareketle bir kaç hipotezi araştırmamızın öncesinde aşağıdaki gibi belirlemek mümkündür.

- Çalışma konusu Harran Üniversitesi'nde lisans öğrenimine katılan göçmen öğrencilerin yerli halkla entegrasyonunu sağlamada din, önemli bir role sahiptir.
- Göç olgusu ve göç tecrübesi, yerli halk ile birlikte göçmenleri farklı boyutlarda etkilemektedir.
- Din, göçmenlerin göç sonucunda karşılaştıkları problemlerin çözümünde önemli yer tutmaktadır.
- Göç, göçmenlerin dini yaşantısını olumlu ya da olumsuz etkileyebilmektedir.
- Göç, farklı kültürlerin karşılaşp ayrışmalarına sebep olabilirken bu karşılaşma beraberinde dışlanma ve değişime zorlama gibi bazı zorlukları da getirmektedir.
- Dinin tecrübe edilmesi açısından, (namaz, giyim tarzı, örtünme şekli gibi) göçmenler ile yerli halk arasında bir fark olduğu gözlenmektedir.
- Göçmenlerin göç edeceği yerleri belirlemelerinde din önemli bir faktördür.

² Remzi Altunışık ve diğerleri, **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**, 7.Baskı, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2012, s. 23

- Türkiye ile ortak kültürel paydası bulunduğu halde Suriyelilerin sadece kendi akrabaları ve Suriyelilerle arkadaşlık ettikleri gözlenmektedir.
- Göç sonucu göçmenlerin sosyo-kültürel alanlarda problemler yaşadıkları ve bu problemlerin çözümünde dinin, Şanlıurfa'da önemli bir değer olduğu dikkat çekmektedir.

1.5. Evren ve Örneklem

Bu çalışma, Türkiye'de göç hareketinin en yoğun yaşandığı illerden biri olan Şanlıurfa'da bulunan Suriyeli göçmen öğrenciler üzerine bir çalışmadır. Suriyeli göçmenler içinden, kültür seviyesi yüksek ve iletişime daha açık olacaklarını düşündüğümüz Harran Üniversitesi'ndeki fakültelerde öğrenim gören Suriyeli öğrenciler çalışma evreni olarak belirlenmiştir.

Harran Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığından aldığımız resmi kayıtlara göre üniversite bünyesinde, ilçeler ve merkezde bulunan meslek yüksekokulları, yüksek okullar, fakülteler ve enstitüler dahil olmak üzere 20.04.2018 tarih itibariyle toplam 2.609 Suriyeli göçmen öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler içinde Şanlıurfa merkezde fakültelere kayıtlı olan 1.447 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler içinde kadınların sayısı 779 olarak 668 sayıda olan erkek öğrencilerden fazla olduğu anlaşılmıştır. Bazı fakültelerde kayıtlı göçmen öğrenci sayısı az olduğundan araştırma dışında tutulmuş, araştırma için belirlenen fakültelerdeki öğrenci sayısı da bu öğrenciler içinde 1.358 kişi olarak belirlenmiştir.

Çalışma evreni olarak belirlenen Harran Üniversitesi'ndeki fakültelerde öğrenim gören göçmen öğrencilerin sayı olarak en fazla kayıtlı olduğu fakülteler de örneklem grubunu oluşturmaktadır. Araştırma, 1.358 öğrenci ile, Suriyeli öğrenci yoğunluğunun fazla olduğu Fen Edebiyat, İktisadi ve İdari Bilimler, Mühendislik ve İlahiyat fakültelerinde, basit tesadüfi örnekleme ile kartopu örnekleme yöntemleri birlikte kullanılarak yürütülmüştür. Ayrıca araştırmada kota örnekleme de kullanılmış ve kadın-erkek, AFAD'da kalan-kalmayan, göç etme biçimleri, gerekçeleri, okulda bulunma yılları gibi dağılımlarla örneklemin evreni temsil etmesi sağlanmıştır.

Araştırmanın geçerliği ve güvenilirliği de akademik ölçütler göz önünde bulundurularak hesaplanmıştır. Her bir sorunun, ölçmek istediği konuya odaklanması, araştırma katılımcılarının anlam düzeyine uygun olması gibi ölçütler gözetilmiştir. Buna göre araştırma sorularının mantıksal ve istatistiksel geçerliği test edilmiş ve farklı gruplar benzer frekanslar elde edildiği görülmüştür. Araştırmanın güvenilirliği ise iç tutarlılık ve güvenilirlik katsayıları ölçülerek öğrenilmiştir. Ölçek, araştırmacıların sık kullandığı platformlar üzerinde yer alan ölçek formülleri³ ile kontrol edilmiş ve benzer sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre araştırma %95 güvenilirlik ve %5 hata payı içermektedir.

1.6. Verilerin Toplanması

Toplum içerisinde dağınık halde bulunan Suriyeli göçmenlerin kayıt altına alındıkları zannıyla sorulan sorulara sakıncalı ve şüpheli baktıkları gözlenmiştir. Göçmenlerin sosyolojik araştırmalara konu olmaktan kaçındığı ancak akademik hayata katılan bireylerin bilinç seviyesinin yüksek olması ve araştırmamızın amacını anlattığımızda daha rahat bir şekilde, mülakat ve anket gibi araştırmalara katılım sağladıkları gözlenmiştir.

Çalışma kapsamında yapılan gözlemler ve mülakatlardan hareketle, öğrencilerin eğitim dilinin Türkçe olması ve yazılı sorulara Türkçe cevap verecek kadar Türkçeyi öğrendikleri gözlenmiştir. Yapılan anketlerde göçmen öğrencilerden bazılarının bazı sorularda kendilerini Türkçe ifade etmekte zorlandıkları gözlenmiştir. Bu sebeple, Türkçesi iyi olan Suriyeli Arap bir öğrenciden, göçmenlerin kendilerini daha rahat ifade edebilmeleri için sorular, gerekli olduğu yerlerde Arapçaya tercüme edilmiştir. Alınan cevaplarla, verilerin sıhhati bakımından katılımcılara anket çalışmamıza özen göstermeleri özellikle anlatılmaya çalışılmıştır.

³ Kullanılan ölçeklere bir örnek: <http://www.raosoft.com/samplesize.html>

1.7. Yöntem ve Teknik

Bu çalışmada, din sosyolojisinin yöntem ve tekniklerinden yararlanılmıştır. Yapılan gözlem ve mülakatlardan hareketle de çalışma kapsamında sorular hazırlanmasına dikkat edilmeye çalışılmıştır. Araştırma-incelemelerle birlikte yaptığımız gözlemler ışığında çalışma kapsamında anket formu düzenlenmiştir. Anket formundaki soruların, mümkün olduğunca çalışma amacına dönük sorular olmasına ve çalışmadaki varsayımlara uygun olmasına dikkat edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın ana eksenini, göç, din ve entegrasyon olduğundan göç, din ve entegrasyon yoğunluklu sorular hazırlanmıştır. Sorular, katılımcıların kişisel bilgilerinden başlayarak araştırma amacına yönelik sorulara doğru bir yol izlenerek hazırlanmıştır.

1.8. Anket

Anket formu, saha araştırmalarında çalışmanın amacına dönük verilerin elde edilmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu çalışma için de daha önce belirlenen varsayımlardan hareketle saha araştırması sırasında anket formu kullanılmıştır.

Göçmenlerin, göç, din ve yerli halkla entegrasyonları hakkındaki düşüncelerini tespit etmekle birlikte göçmenlerin, barınma, ekonomik kaygıları, güvenlik, eğitim ve sosyal haklarla ilgili düşüncelerini de tespit etmek adına farklı sorular hazırlanmıştır. Anket çalışmamızın amacına dönük bir veri elde edebilmek adına ilk başta 5-6 kişilik bir deneme grubuyla anket çalışması yapılmış ve fark edilen küçük eksiklikler bu kısa çalışma sonucunda giderilerek anket yeniden hazırlanmıştır. Soru sayısının fazla olduğu, katılımcılar tarafından ifade edilmiş ve sorular çalışmanın asıl amacından kopmayacak şekilde yeniden gözden geçirilmiştir. Katılımcıların sıkılmasını engellemek adına soru sayısı azaltılmıştır.

Anketteki soruların bazıları sosyo-ekonomik durumun tespiti, bazıları güvenlik ve eğitimle ilgili, bazıları dil, eğitim ve sosyal haklarla ilgili olarak hazırlanmıştır. Bu durum tespitlerinin yanında çalışmamızın ana gayesini ortaya koyması adına sorular göç, entegrasyon ve din ağırlıklı konular hakkında hazırlanmıştır.

I. BÖLÜM

GÖÇ, ENTEGRASYON VE DİN

2. TEORİK ÇERÇEVE

2.1. GÖÇ

Göç, genel olarak mesafe sınırı olmadan insanların ikamet ettikleri yerlerden, gönüllü veya zorunlu sebeplere bağlı olarak başka bir yerde ikamet etmekle sonuçlanan bir olgu olarak tanımlanabilir. Buna ek olarak genel bir tanım da uluslararası bir sınırı geçmek veya bir devlet sınırları içinde yer değiştirmek, diye de ifade edilmektedir.

Göç, zamanı, şekli ve sebepleri farklı olsa da insanların buldukları yeri terk etmesiyle ortaya çıkan bir hareketlilikdir.⁴ Karpat'a göre de sosyo-ekonomik, siyasi ve kültürel yönü ele alınmadan anlaşılacak bir olgu halinde değerlendirilen göç, teknik olarak en kısa tanımıyla asıl yerinden, ulaşılmak istenilen yere hareket olarak tanımlanmaktadır.⁵ Tüm bu tanımlara ek olarak göç, insanların siyasi, sosyal, ekonomik veya doğal nedenlerden dolayı coğrafi olarak yer değiştirmesi biçiminde genel bir tanımla ifade edilmektedir.⁶

Göç, bir "yer değiştirme" olarak ifade edilse de araştırılması gereken boyutun, göçün nedenleri, etkileri ve sonuçları olduğu, bu yönüyle de göçün toplumsal bir değişimi beraberinde getirdiği, sosyal, ekonomik, dini ve siyasi birtakım sorunlara yol açtığı da kaçınılmaz olarak karşımıza çıkmaktadır.⁷

Göç, sadece bir yer değiştirmekten ibaret değildir; öyleyse gezi, yolculuk ve seyahatler, bir yer değiştirme olayının göç sayılabilmesi için gerekli diğer şartları taşırsalar da 'göç' sayılmazlar. Dolayısıyla göçün sadece yer değiştirmek olmadığı, bu yer değiştirmeye etki eden faktörlerin, yer değiştirme sonucu etkileşimlerin ve bu

⁴ http://www.goc.gov.tr/icerik6/goc-terimleri-sozlugu_363_382_727_icerik (30.03.2019)

⁵ Kemal H. Karpat, **Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılan ve Göçler**, (Çev. Bahar Tırnakçı), 3. Baskı, Timaş Yayınevi, İstanbul, 2017, s.71

⁶ Yusuf Adıgüzel, **Göç Sosyolojisi**, Nobel Yayınları, Ankara, 2016, s.11

⁷ Erol Erkan, "Suriyeli Göçmenler ve Dini Hayat: Uyum, Karşılaşma ve Benzeşme, Gaziantep Örneği", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, Cilt 16, Sayı 2, 2016, s.59

etkileşim sonucu ortaya çıkan yeni durumların göç ile ilgili önem arz ettiği husus daha ön plana çıkmaktadır.⁸

Göç, insanların bulunduğu ülke sınırlarını aşması ya da sınırları içinde hareket etmesine bağlı olarak İç ve Dış Göç diye iki şekilde ele alınmaktadır.

İç göç, nüfusun bulunduğu ülke sınırları içinde belirli bir ikamet yerinden başka bir yere ikamet etmek üzere gerçekleştirilen göç hareketi olarak tanımlanmaktadır. Dış Göç ise nüfus hareketlerinin bulunduğu ülke sınırlarının dışına doğru olmasıyla tanımlanan bir göç çeşidi olarak ifade edilmektedir.⁹

Genel anlamıyla “*yer değiştirme*” olarak bilinen göçün, ekonomik, siyasi, ekolojik veya bireysel nedenlerle, bir yerden başka bir yere yapılan ve kısa, orta veya uzun vadeli geriye dönüş veya sürekli yerleşim hedefi güden, toplumsal ve kültürel bir yer değiştirme hareketi olarak en kapsamlı bir şekilde tanımlandığı anlaşılmaktadır.¹⁰

2.1.1. Göç Sebepleri ve Çeşitleri

Sosyal bilimlerde farklı bakış açılarıyla da olsa yapılan tanımlamaların ortak bir çerçevede olduğu ortaya çıkmaktadır. Göç ile ilgili yapılan tanımlamaların, göç olgusunu ve göçün sebepleri ve sonuçlarını ele alma biçimine göre farklılık arz ettiği dikkat çekmektedir. Bundan dolayı, göç kavramının, çalışılan alana ve soruna yaklaşma şekline göre farklı yorumlandığı ortaya çıkmaktadır.

Göç olayının yaşandığı yerde saha araştırması yapan bir sosyal bilimcinin göçün sebeplerine dönük bir tanım yapması kaçınılmaz olacaktır. Göç olgusunun araştırma konusu yapıldığı zaman ve mekana göre göçün etkileri çerçevesinde bir tanım yapılmasını ortaya çıkarmıştır.¹¹

⁸ Arif Korkmaz, **Göç ve Din**, Çizgi Kitabevi, Konya, 2011, s. 8

⁹ http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/serdar_saglam_turkiyede_ic_goc_olgusu_kentlesme.pdf (02.04.2019)

¹⁰ Cemal Yalçın, **Göç Sosyolojisi**, Anı Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 13

¹¹ Ali Haksever, “Federal Almanya’da Göç ve Entegrasyon Politikaları”, **Yurtdışı Hizmetleri Uzmanlık Tezi**, Ankara, 2014, s. 6

Suriye'deki göç olayı mevcut hükümete karşı bir ayaklanmanın sonucunda yaşanmıştır. Rejime karşı halk ayaklanmalarının neticesinde iç karışıklığın ortaya çıkmasıyla, göç hareketi ülke sınırları dışına çıkmıştır. Göç ülke sınırları dışına olabildiği gibi bir ülkenin farklı bölgelerinde savaş, terör ve siyasi baskı gibi nedenlerle de ortaya çıkmaktadır.¹²

Tamamıyla siyasi nedenlere dayanan göçlerin ana nedeni, belli bir toprak parçasını ülke olarak seçen ve siyasi gücü elinde tutan bir etnik grubun orada yaşayan farklı etnik kökenden insanlara veya farklı din gruplarına, aralarında yaşama hakkı tanımamasıdır.¹³ Suriye'deki göçlerin Arap baharıyla ortaya çıkmasında etken her ne kadar farklı etnik yapıdan kaynaklı olmasa da ekonomik ve dini farklılıkların etken olduğu göz önünde bulundurulduğunda Karpat'ın saptadığı göç sebeplerine Suriye'nin özeld uydugu ön plana çıkmaktadır.

Suriye'deki halen süren iç savaş ve mevcut rejimin devam eden baskıları göz önüne alındığında göçmenlerin Zorunlu Göç hareketine maruz kaldıkları ortaya çıkmaktadır. Göç için bir sebep belirlemek güçlüğü, her an çok farklı sebeplerden nüfus hareketliliğinin olmasından kaynaklıdır. Göçü bir ya da birkaç sebeple belirlemek göçün çok farklı sebeplerden ortaya çıktığını göz ardı etmek anlamına gelir ki bu da araştırılan göçün sebep ve sonuç bakımından yanlış yorumlanmasıyla sonuçlanabilmesine yol açabilmektedir.

Günlük olarak planların yapıldığı, çok hızlı değişim gösterebilen dünya siyasetinin genel bir etkisi olarak her ülke de her an çok farklı nedenlere bağlı olarak krizler ortaya çıkabilmektedir. Özellikle de Ortadoğu ve Afrika ülkelerinin yönetim yapılarından kaynaklı, mevcut rejimlerin halk tarafından değiştirilmesi talebiyle ortaya çıkan karışıklıklarla yaşanan göç olayları, dünya genelinde ön plana çıkarak dikkat çekmektedir.

Milyonlarca Suriyelinin Türkiye'ye göç etmesi yine bu siyasi sebeplerden kaynaklı göç olayına örnek olarak verilebilir. Ekonomik sebeplerden kaynaklı göçlerin yavaş ve etkisinin yumuşak olduğu ve fakat Suriye örneğine bakıldığında

¹² Zeynep Aksoy, "Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim", **Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt 5, Sayı 20, Kış 2012. ss. 294-295

¹³ Karpat, **a.g.e.**, s.78

siyasi sebeplerden kaynaklı göçlerin hızlı ve sert bir etkiye sahip olduğu gözlenmektedir.

Göç, ne kadar göç olayı yaşanmışsa o kadar göç sebebi vardır diyebilecek kadar çok sayıda karmaşık sebeplere dayanan bir olgudur. Bu sebeplerin çeşitlilik göstermesine bağlı olarak göç, farklı bakış açılarıyla ele alınarak kavramsal bir çerçeve ortaya konmaya çalışılmıştır. Sosyolojik açıdan Petersen, göçleri dört değişik şekilde ele almaktadır.¹⁴

Bunlar; İlkel Göç, Zorlama ile Yapılan Göçler, Serbest Göç ve Kitlelesel Göçler olarak belirlenmiştir.

Suriye'deki mevcut rejimle halk arasında çıkan iç savaştan kaçarak göç eden milyonlarca Suriyelinin, göç etme sebeplerine bakıldığında Petersen'in göç çeşitlerine göre 'Zorlama ile yapılan göçler' sınıfına girdiği anlaşılmaktadır.

Göçü irade esasına göre ele alan Joseph Fichter de göçü iki bakımdan ele almış ve "Gönüllü ve Zorunlu Göçler" diye göçleri ikiye ayırmıştır. Bu sınıflamalara bakıldığında, Suriyelilerin göç olayının, Petersen'in zorlama ile yapılan göçler kapsamına paralel olarak, Fichter'in Zorunlu Göç kapsamına girdiği de anlaşılmaktadır.

Fichter, *Zorunlu Göçleri*; savaş tehlikesi, otoriter rejimlerin muhaliflerine olan tehditleri ve can güvenliğinin olmaması insanlara çoğu zaman göçten başka yol bırakmaz diye belirtmiştir.¹⁵ Suriye'deki iç savaş halini ve rejimin halkı göç etmeye zorladığı baskıcı siyaseti göz önüne alındığında Suriyeli göçmenlerin Fichter'in zorunlu göçler diye tasnif ettiği göç kapsamına girdiği ve yapılan tanımlamayla paralellik gösterdiği ortaya çıkmaktadır.

2.1.2. Göç Teorileri

Göç olaylarının her yönüyle kavranabileceğini esas alan modernist bir bakış açısının yanında, göç ve göçmenliğin bitmiş bir gerçeklik olmadığını, bunun sürekli bir oluş halinde devam ettiğini ifade eden bir paradigma ile göçe yaklaşan

¹⁴ Yalçın, **a.g.e.**, s. 14

¹⁵ Joseph Fichter, **Sosyoloji Nedir?**, (Çev: Nilgün Çelebi), Atilla Kitabevi, Konya, 1994, s. 17

postmodern analizciler de vardır. Göçü aynı nedenlere dayandıran modernistlerin aksine postmodernistlerin göçü farklı nedenlere dayandırdıkları anlaşılmaktadır.¹⁶

Göç esasında sebepleri farklı olsa da temel olarak belirlemiş bu sebeplerden hareketle göç için modernist yaklaşımın göç ile ilgili süreç bakımından daha araştırmamız kapsamından da anlaşılmaktadır. Bununla birlikte birbirine zıt düştükleri konularda postmodernist yaklaşımın belli bir göç olayının özelliğine bağlı olarak o duruma özgü bir değerlendirilme yapılması gerektiğini belirtmesi göçün ele alınışı bakımından daha uygun görünmektedir.

Modern ve postmodern anlayışa göre göç, ele alınış biçimi ve göçü analiz etme metoduna göre farklı paradigmlar ile ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu farklılıklar genel olarak göçü meydana getiren sebeplere bağlı olarak değişiklik göstermekte ve bu sebeplere bağlı olarak da göç ile ilgili farklı teorilerin sosyal bilimciler tarafından belirlenmesine yol açmaktadır.

Genel olarak göç teorileri; *Göç Kavramıyla Doğrudan İlgili Teoriler ve Göç Kavramıyla Dolaylı Olarak İlgili Teoriler* olarak iki başlık halinde incelenmektedir.¹⁷

Suriye'deki göç hareketinin, göç kavramıyla doğrudan ilgili teorilerden İtme-Çekme Teorisi kapsamında değerlendirilebileceği ve bunun zorunlu bir göçün itme faktörüyle ortaya çıktığı görülmektedir.

Fichter'in İtme-Çekme Teorisi doğrultusunda¹⁸, Petersen de göç çeşitlerine ek olarak beşinci bir göç çeşidi olan Yöneltilmiş Göç ayrımı tanımını buna ek olarak ifade etmiştir.

Göçmenlerin göç hareketlerine neden olan olayların sonuçlarına bakıldığında göç hareketinin, İtme-Çekme teorisine göre Petersen'in Zorlama ile Yapılan Göçler ayrımı ön plana çıkmış ve bu çalışma göç teorilerinden İtme – Çekme Teorisi ekseninde incelenmeye çalışılmıştır.¹⁹

¹⁶ Hayriye Erbaş, **Göç ve Göçmenler**, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2019, s.141

¹⁷ Yalçın, **a.g.e.**, s. 17

¹⁸ **a.g.e.**, ss. 33-35

¹⁹ Çağlayan, **a.g.e.**, ss. 72-75

Suriye'deki göç olayına bakıldığında bu göçün ekonomi, eğitim, refah seviyesi yüksek bir hayat beklentisinden değil tamamen zorunlu olarak siyasi olaylardan kaynaklı rejim etkisiyle ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Bahsedilen, sağlık, ekonomi, eğitim, refah seviyesi yüksek bir hayat standardı beklentisi Suriye'deki göçün sebepleri değil, zorunlu olarak ortaya çıkan göçün sonuçları olarak değerlendirilebilir.

Göç teorilerine bakıldığında, rejimin halkla çatışması sorunundan kaynaklı bir itme ve Türkiye'nin yakın sınır komşusu olmasından dolayı bir çekmenin söz konusu olduğu ortaya çıkmaktadır. Göç türüne göre de yine siyasi kaynaklı zorlama ile bir göç olayının yaşandığı ortaya çıkmaktadır.

2.2. ENTEGRASYON

Hem göç eden hem de göç alan toplumlar için bazı kavramlardan bahsetmek gerekir. Çalışmamızın ana konusunu oluşturan entegrasyon, göç olgusuyla ilgili en temel kavramlardan biri olarak ortaya çıkmaktadır. Göç olgusu, karşılaşan toplumlar için bir problem teşkil etse de etmese de entegrasyon kavramını da kendisiyle birlikte daima gündeme getirmiştir.

Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından hazırlanan Göç Terimleri Sözlüğüne göre entegrasyon; göçmenlerin hareketleri sonunda yerleşmek için belirledikleri yerin sakinleriyle gerek birey gerekse de grup düzeyinde kendilerini dahil oldukları yeni yerleşim yerinin bir parçası olarak kabul ettikleri süreç olarak tanımlanmaktadır. Uluslararası Göç Örgütü, entegrasyonun tek taraflı bir süreç değil göçmenler ve yerlilerin sahip olduğu bütün sivil ve resmi toplumsal tabakaların sorumluluğunda açıklamaktadır.²⁰

Fransızca'da '*intégration*' olarak kullanılan ve Türkçe'ye '*entegrasyon*' olarak geçen kelime, bütünleşme, bütünleşmek işi, toplumsal çevreye veya bir duruma *uyum* olarak tanımlanmaktadır.²¹

²⁰http://www.goc.gov.tr/icerik6/goc-terimleri-sozlugu_363_382_727_icerik (05.04.2019)

²¹http://tdk.gov.tr/?option=com_karsilik&view=karsilik&kategori1=abecesel&kelime2=E (05.04.2019)

Uyum problemini açıklamak için entegrasyonla birlikte anılan diğer kavramlardan da bahsetmek gerekir. Bütünleşme/entegrasyon (integration), kavramıyla birlikte aynılaştırma/benzeştirme (acculturation) ve erime/eşitleme ya da asimilasyon (assimilation) kavramları da göç olgusuyla ortaya çıkan kavramlardan diğerleridir. Gerek *bütünleşme* gerek *aynılaştırma-benzeştirme* ve gerek *erime* kavramları muhtemel bir kültürleşmenin sonucu olarak ortaya çıkar. Bütün bu kavramların içeriğinde uyum konusuna ağırlık veren kavram kültürleşmedir. Kültürleşme ise, iki ya da daha fazla kültürün etkileşimi sonucu değerler, inançlar ve davranışlardaki değişim sürecidir.²²

Türkiye’de entegrasyon, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ile 2011 yılında ilk defa hukuki bir nitelik kazanmıştır. Kanunda entegrasyon kelimesinin yerine uyum kelimesinin dikkat çekmektedir. Bunun, yeni bir politika benimseme anlayışı olarak anlaşılması gerekmektedir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanun’un Uyum başlıklı 96. maddesi uyumu düzenlemektedir. YUKK’un 96. Maddesi, uyum ötekileştirmeyi, ayrımcılığı ve kırılganlığı azaltır; karşılıklı bağımlılığı ve ortak faydayı artırır; uyumun bir maliyeti vardır ancak uyum sağlayamamanın sosyal maliyeti ve neden olacağı ekonomik maliyet çok daha fazladır, diyerek uyum konusunun önemine dikkat çekmektedir.²³

Bu yönüyle entegrasyonun bir tarafın değil, kabul eden ve kabul edilenler arasında bir problem olduğu ve bu problemin doğurduğu sorumluluklardan her iki tarafın yükümlü olduğu anlaşılmaktadır. Bu yükümlülük, entegrasyon kelimesiyle değil yeni bir politika olarak benimsenen uyum kelimesiyle ifade edilmeye çalışılmış ve toplumun bütünleşme sürecinde bir kelimenin bile etkisinin olduğunu ortaya koyması bakımından önem arz ettiği anlaşılmaktadır.

Göçmenlerin ev sahibi topluma birçok boyutuyla etki ederek ortaya çıkan entegrasyon, iki tarafın karşılaştığı bir çok toplumsal boyutta birlikte uyum göstermesiyle ortaya çıkan iki yönlü bir uyum sürecini kapsamaktadır.

²² Sefer Yavuz, “Göç, Entegrasyon ve Din: Avrupa’da Yaşayan Türkler Bağlamında Bir Değerlendirme”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt 6, Sayı 26, Bahar 2013, s.615

²³ TBMM, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Mülteci Hakları Alt Komisyonu, Göç ve Uyum Raporu , 26. Dönem, 3. Yasama Yılı, Mart 2018, s. 252

Göç, toplumu bütün boyutlarıyla etkileyebilecek bir olgu olarak karşımıza çıkmakta ve bununla birlikte ortaya çıkan entegrasyon kavramını da birden fazla boyutuyla incelememizi gerektirmektedir.

Entegrasyon, genel olarak dört farklı boyutla ele alınmaktadır. Entegrasyonun bu farklı boyutlarıyla açıklanması, çalışmamızın incelenmesi gereken boyutları ile ortaya konması ve hipotezlerimizin hangi boyutlarda karşılık bulduğunun tespiti açısından önem arz etmektedir.

Entegrasyonun dört ana boyutu bulunmaktadır:

a. Yapısal Entegrasyon	b. Sosyal Entegrasyon
c. Özdeşleşme Entegrasyonu	d. Kültürel Entegrasyon

a. Yapısal Entegrasyon

Temelde entegrasyonun, dahil olunacak hedef gruba, temel gelenekleri düzeyinde ait olma statüsünü kazanmayı içerdiğini ifade eder. Göçmenlerin dahil olacağı hedef gruba temel gelenekleri düzeyinde ait olma statüsünü kazanmayı içerir. Yapısal entegrasyon aracılığı ile göçmenler, göç ettikleri yerlerin çok farklı kulvarlarında, esnafılık, ticaret sektörlerinde, kamu kurum ve kuruluşlarına dahil olabilirler. Kendileri de bu kurumların değerlerine benzer şekilde yeni değerler ortaya koyabilirler. Bu tür sektörler, kurumlar ve organizasyonlar, ekonomi, eğitim, siyasi partiler ve dini topluluklar içermektedir. Göçmenlerin buldukları şehirlerdeki yerlerde ortaklık ve ortaya koydukları iş gücü yapısal entegrasyonun ön plana çıktığı önemli alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yapısal entegrasyon, toplumun bir bakıma yapılarıyla ilgili boyutunu kapsamaktadır. Cami, kilise, ziyaret yerleri gibi toplumun her kesimine açık olan ibadet yerleri gibi yapılar uyum sürecinde önemli yer tutmaktadır.

Entegrasyon genel olarak göçmenlerin, gittikleri yerde bulunan ev sahibi halkın, kültür, eğitim, din, gelenek, görenek ve toplumsal ilişkilerde sahip oldukları temel haklarına doğru bir süreçte elde ettikleri kazanımlar olarak ifade edilmektedir. Entegrasyonun, bu çok boyutlu süreçte göçmenlerin, ibadet yerlerinden alışveriş

etkinliklerine, ekonomi, iş, eğitim ve yerleşim gibi temel ihtiyaçlar alanlarını kapsadığı ortaya çıkmaktadır.

Ev sahibi toplumun temel ihtiyaçlarının, göçmenler arasında da bir ihtiyaç olduğunun ve göçmenlerin yukarıda belirlenene bu temel ihtiyaçlar alanına girip haklarını alabilmeleri yapısal entegrasyon olarak tanımlanmaktadır.²⁴ Yapısal entegrasyon etkisiyle göçmenler toplumsal yapının bir parçası haline gelirler. Yapısal entegrasyon bu yönüyle göçmenlerin kendilerine yer bulabildikleri fiziki mekanlarda kendilerini ortaya koyabildikleri bir entegrasyon boyutuyla görünür halde varlıklarını sürdürürler.

b. Sosyal Entegrasyon

Bu entegrasyon boyutu, göçmenlerin aidiyet kazanma hissiyle, kendini sosyal birliktelikler içinde görme, sosyal ilişkiler çerçevesinde arkadaş edinme, aile kurmak için eş seçiminde bulunma, grup ve dernek üyeliklerinde bulunmak gibi toplumla bütünleşmeye dönük bir alanı kapsar.

Sosyal ilişkiler kurmak, iş yerinde sosyal bağlantılar, komşu çevresinde ve serbest zaman aktivitelerindeki sosyal bağlantılar geliştirme, genel olarak sosyal uyum olarak geçmektedir.²⁵

Asimilasyondan farklı olarak bu sosyal entegrasyon boyutu, göçmenlerin kendi istekleriyle yaşadıkları sosyal çevreye uyum gösterme çabalarından kaynaklanmaktadır. Oysa asimilasyonda, yaşanan topluma hakim gücün bütün kurumlarıyla organlarıyla göçmenler üzerinde bir zorlama ve baskısı söz konusu olmaktadır.

c. Özdeşleştirme Entegrasyonu

Kişisel olarak bakıldığında yeni toplumsal aidiyet kendini toplumsal aidiyetin ait olma ve özdeşleşmeye hazır bulunum ve duyguların etnik-milli, dini ve veya yerel yapılarında göstermektedir deniliyor. Bu entegrasyon boyutu, yaşanan yer ile kendini özdeşleştirmeye hazır hissetmek, kabul edilmek ve benimsemenin gelişimi

²⁴ Haksever, a.g.e., s. 23

²⁵ Haksever, a.g.e., s. 24

ile göçmenlerin tüm boyutlarda kendini toplumla birlikte şekillendirmesi olarak tanımlanmaktadır.²⁶

d. Kültürel Entegrasyon

Birlikteliği ve üyeliği tam olarak gerçekleştirmek için göçmenler tarafından bir eğitim süreci ve sosyal süreç atlatılması ön şartını gerektirir. Kültürel entegrasyon bu bağlamda göçmenlerde davranışsal bazı değişimler ifade eder ki; bilişsel, kültürel, davranışsal ve tutumsal değişimler bu süreçte ortaya çıkmaktadır.²⁷

Kültürel entegrasyon, göçmen topluluklarının yerel değerlerle, tutum ve davranış şekilleriyle ilişkisi ve uyumu, hem de ev sahibi toplumun göçmenlerin kültürel hayatlarının etkisine yönelik oluşturduğu tepkilerle alakalıdır. Bu yönüyle kültürel entegrasyon, toplumun bizzat içinde meydana gelme sürecini kapsamaktadır.

Entegrasyon olgusu farklılıkların karşılaştığı her durumda ortaya çıkan bir süreci kapsar. Özellikle de farklı etnik ve dini yapıdaki grupların karşılaşması sonucu büyük bir problem olarak ortaya çıkar. Buna bağlı olarak entegrasyonun sağlanabilmesi, *kabul eden ve kabul edilenler* arasında sorumluluk bilinci taşımalarına bağlıdır.

Suriyeli göçmenler bağlamında ele alındığında entegrasyon olgusunun en fazla göç alan illerden biri olan Şanlıurfa'da²⁸ en az sorunla ortaya çıktığı gözlenebilir.

Şanlıurfa'da farklı etnik yapıların (Türk, Kürt, Arap) var oluşu, Suriye'den gelen göçmenlerin tamamının Arap ve Kürt oldukları göz önüne alındığında din ve dil farklılığının büyük bir problem olarak ortaya çıkmadığı gözlenmiştir. Bu yönüyle entegrasyonun en yumuşak olduğu illerin başında Şanlıurfa gelmektedir denilebilir.

Şanlıurfa'ya gelen göçmenlerin çoğunluğunun Arap olması ve Şanlıurfa merkezinde Arapça konuşan insanların var oluşu entegrasyon için önemli bir faktör olarak dili ön plana çıkarmakta ve entegrasyonu kolaylaştırmaktadır. Suriye'den gelen Kürtlerin Urfa kent merkezi ve ilçelerinde Kürt nüfusunun fazla olması ve

²⁶ a.g.e., s. 24

²⁷ a.g.e., s. 24

²⁸ http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713 (08.04.2019)

hatta Kürt göçmenlerle akrabalık bağlarının olması entegrasyon çerçevesinde ortaya çıkacak önemli bir sorunu oldukça kolaylaştırmıştır.

Entegrasyonda özellikle de zorunlu göç halindeki hızlı ve sert hareketlerin yaşandığı göç durumlarında “Din, Dil, Etnik Kimlik ve Kültür” gibi başlıklar göç kabul eden yerler açısından büyük bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Fakat yukarıda da belirtildiği üzere Suriye ile en uzun sınır komşu olan Türkiye’nin özelde Şanlıurfa bağlamında din, dil, etnik kimlik ve kültür gibi başlıkların entegrasyon açısından büyük bir sorun olarak ortaya çıkmamasını sağladığını belirtebiliriz.

2.2.1. Entegrasyon ve Asimilasyon

Entegrasyonla birlikte göçmenler için tabi tutuldukları şartlar ve yerleştikleri ülkenin kamu kurum ve kuruluşlarıyla birlikte yerlilerin göçmenlere karşı tutumlarının nasıl olduğu önem arz etmektedir. Yerleştikleri ülkede kendilerine karşı gösterilen tutumlar göçmenlerin yerlilerle bütünleşmelerine mi yoksa tabi tutuldukları şartlar itibariyle asimilasyona mı uğradıklarına göre önemli bir farkı ortaya çıkarmaktadır.

Asimilasyon, en genel anlamıyla göçmenlerin geldikleri yeni ülke halkının içinde eriyip, o ülkenin bir parçası olması manasına gelir. Entegrasyon ise göçmenin değişik bir bütünün içinde yerleşmesi veya onunla bağdaşması, fakat kültürel kişiliğini belirli ölçüde korumasına imkan veren olgusal bir kavram olarak tanımlanmaktadır.²⁹ Bu iki farklı tutum cihetinden bakıldığında entegrasyonun esnek, asimilasyonun oranla daha sert bir boyut kazandığı ortaya çıkmaktadır.

Göç eden topluluklara karşı uyum sürecinin tamamlanması açısından ülkelerin, göçmenlere karşı entegrasyon ya da asimilasyon politikaları da değişiklik göstermektedir.

Asimilasyon, kişinin önceki kimliğinin yerine, yeni ev sahibi toplumun kimliğini ikame etmesidir. Entegrasyon ise, kendi etnik kimliğini sürdürmekle

²⁹ Karpat, a.g.e., s.27

beraber, eş zamanlı olarak hakim kültürün bakış açılarını kazanma kapasitesini gösterir.³⁰

Amerika'nın göçmenlere karşı bir dönem milliyetçi bakış açısıyla "Eritme Potası" (melting pot) tutumu içinde olduğu bilinmektedir. Amerika'nın, göçmenleri kendi dillerini bilmeye, kültürlerini kabullenmeye dolaylı bir şekilde belirlediği politikalarla zorlayarak asimile etmeye çalıştıkları bu dönem Eritme Potası politikalarının uygulandığı dönem olarak bilinmektedir. Fakat daha sonraları ekonomik, eğitim iş imkanlarının çokluğu nedeniyle Amerika'da ortaya çıkan çok kültürlü bir toplum yapısı Eritme Potası gibi bir politikadan vazgeçilerek yerini çok kültürlü bir yapılanmaya bırakmıştır.³¹

Bugün entegrasyon ve asimilasyon politikaları uygulamak ülkelere göre farklılık arz etmektedir.

Amerika'da göçmenlere karşı uygulanan eritme potası politikaları yerini entegrasyon politikalarıyla çok kültürlü bir yapıya bırakmıştır.

Amerikan "Melting Pot" asimilasyon politikasını uygulayan bir Avrupa ülkesi olarak Fransa, göç politikalarının omurgasını oluşturan iki yönetmelikle göçmenlere karşı uyguladıkları tutumları belirlemiştir.³² Fransa'nın göçmenlere karşı bir devlet politikası olarak uygulamaya çıkardığı iki yönetmelik göçmenlerin, ülkelere 'gelme ve yerleşme şartları' ile 'vatandaşlık alma şartları' olarak belirlenmiştir. Bu iki yönetmelik de Fransa'nın resmi politikayla göçmenlere karşı asimilasyonist bir tutum içinde olduğunu göstermektedir. Bu politikaların bir sonucu olarak göçmenlerin Fransa'ya göç etmelerinde zorluklarla karşılaştığı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca Fransa'da 2007 yılında *Göç, Entegrasyon ve Ulusal Kimlik* Bakanlığının oluşturulmasıyla birlikte göç ve entegrasyon politikaları merkezîyetçi bir boyut kazanmış ve bu bakanlığın göçmen politikaları çalışmalarıyla ilgili bir kaç madde aşağıda belirtilmiştir.

³⁰ Nebile Özmen, "Din, Göçmenler ve Entegrasyon", **Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2010/1, s.267

³¹ Karpat, **a.g.e.**, ss. 29-31

³² Müşerref Yardım, "Göç ve Entegrasyon Politikaları Işığında Fransa'da Toplumsal Kabul", **Göç Araştırmaları Dergisi**, Cilt 3, Sayı 2, Temmuz- Aralık 2017, ss.106-107

- 15-65 yaş arasında olup aile birleşmesi çerçevesinde ülkeye gelmek için vize başvurusunda bulunacak göçmenlerin, yaşadıkları ülkelerdeki Fransız temsilciliklerinde Fransızca ve Cumhuriyetin değerlerine ilişkin bilgileri sınanacaktır. Bunun sonucunda yetersiz olması halinde iki ay dil ve uyum eğitiminden geçeceklerdir. Bu eğitim sonunda yeniden sınava alınacak ve başarılı olmaları halinde aile birleşimi talebine buna ilişkin başarı belgesi de eklenecektir.

- Aile birleşimi kapsamında Fransa'ya gelecek yabancılara, ırksal-etnik bilgilerinin derlenmesi ve akrabalık bağlarının teyidi amacıyla DNA testi yapılacaktır. Fransa, aile birleşimi için 12 ay olan bekleme süresi 18 ay olarak belirlenmiş ve göçmenlerin ülkeye girişlerini zorlamıştır.³³

Ülkelerin göçmenlere karşı tutumları onların göçmenlere karşı politikalarının da belirlenmesinde önemli bir yer tutmuştur.

Entegrasyon ve asimilasyon politikaları bakımından göçmenlerle ilgili bu konuda örnek olarak vereceğimiz bir başka Avrupa ülkesi de Almanya'dır. Fransa'nın aksine bir diğer Avrupa ülkesi olan Almanya, zorunlu göçlerle çok kültürlü duruma gelen toplumlarda asimilasyon söylemlerini terk etmiş, bunun yerine çokkültürcülük ve entegrasyon politikalarını benimsemiştir. Tüm taraflar açısından arzu edilir birlikte yaşama stratejilerini belirleyen Almanya, entegrasyonun hem göçmenleri ve onların gelecek kuşaklarını, hem de hâkim toplum ve devlet politikalarını ilgilendiren çift boyutlu özelliğinden hareketle göç ve entegrasyon politikalarına daha ağırlık verdiği anlaşılmaktadır. Bu yönüyle Fransa'nın resmi politika olarak belirlediği asimilasyonist yaklaşımın aksine Almanya resmi söylem olarak entegrasyonu ön plana çıkarmaktadır.³⁴

Bünyesinde çok farklı etnik unsurları barındıran ülkelerin entegrasyon konusunda zorlandıkları ve bu ülkelerde entegrasyonun gerçekleşmesi bir karmaşıklık da beraberinde getirecektir. Devlet ve toplumu tümüyle ilgilendiren entegrasyon, bir boyutta gerçekleştirilse de diğer boyutların hepsinin birlikte ele

³³ Yardım, a.g.e., ss.107-108

³⁴ Nebile Özmen, "Göçün 50.yılında Entegrasyon ve Din İlişkisinin dönüşen Parametreleri: Almanya'da Türkler", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt 4, Sayı 19, Güz 2011, s.397

alınması ve bu alanlarda da entegrasyonun sağlanması zorluğunu ortaya çıkarmaktadır.

Çok kültürlü ülkelerde toplumdaki farklı etnik unsurların ülkedeki her türlü imkandan eşit yararlanabilmesini ve bununla birlikte aralarında çatışmanın olmamasını sağlamak zordur.

Azınlıklar entegrasyonu, hem kendi kültürlerinin temel unsurlarını korumak, hem de çoğunluğun yapısal ve kültürel işleyişine uyum göstermek şeklinde algılanmaktadır. Böylece, azınlıkların entegrasyonu, sınırları kolay belirlenebilen bir süreç değildir. Bu nedenledir ki bazen devletin entegrasyon talebine azınlıklar tarafından asimilasyona maruz kaldıkları gerekçesiyle itiraz edilebilmekte, bazı entegrasyon parametrelerine uymadıkları gerekçesi ile azınlıklar uyumsuz olarak nitelendirilebilmektedirler.³⁵

Amerika ve Avrupa'dan göçmenlere karşı uygulanan entegrasyon ve asimilasyonist politik yaklaşımları gördükten sonra konumuz bağlamında Türkiye'nin göçmenlere karşı politik yaklaşımını burada göz önünde bulundurmaya gerekir.

2011 yılı Nisan ayından itibaren, Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacılar, önce "misafir" şeklinde tanımlanmış; ardından 2012 yılının Nisan ayında Başbakanlık tarafından yayımlanan genelge ile "geçici koruma" altında oldukları kabul edilmiştir. 02.02.2019 tarihinde Resmi Gazetede yürürlüğe giren Geçici Koruma hususu Yönetmeliğine göre 11 Nisan 2014 tarihli itibarıyla tüm hükümleriyle birlikte yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancı ve Uluslararası Koruma Kanununun 91. Maddesine göre düzenlenmektedir.

Bu yönetmelikle geçici koruma Kimlik Belgesi düzenlenebilecek, Türkiye'de yasal kalış hakkı sağlanacak, ikamet izni verilebilecek, eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanabilme gibi temel insanı değerlere hukuki bir statü kazandırılmıştır.³⁶

Bu temel haklara ve insani değerlerle, her ne kadar Suriyeli göçmenlere yönelik okullar açılrsa da göçmenlerin yine de bu okullara kayıtlarının olabilmesi için

³⁵ Gülay Toksöz, **Uluslararası Emek Göçü**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., İstanbul, 2006, s.36

³⁶ http://www.goc.gov.tr/mobilicerik/gecici-koruma-yonetmeli-yuruluge-girdi_359_1472
(12.04.2019)

bazı şartlar da belirlenmiştir. Suriyelilerin ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğrenime kayıt koşullarını karşılayabildikleri şartıyla olmaktadır. Ve Türkiye'nin Fransa gibi asimilasyonist politikalar gütmeyen doğal seyri içinde Suriyelilerin Türkçe öğrenme isteğine karşılık eğitim politikaları geliştirilerek okullarda tercüman veya Arapça öğretmenleri görevlendirdiği de bilinmektedir.

Avrupa ve Amerikan göçmen politikalarına göre Türkiye'nin asimilasyonist değil toplumun değer yargıları bakımından Suriyelilerin entegrasyonuna dönük politikalar geliştirdiği anlaşılmaktadır. Zira Türkiye işyeri, eğitim, sosyal haklar, dernekler ve cemaatlerini kurmada Suriyelilere belirli oranda, hukuki çerçevede gereklilikleri karşıladığı sürece esnek politikalarla izin vermektedir. Şanlıurfa'da Suriyelilerin kurmuş oldukları dernekler bu politikanın bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2.2. Entegrasyona Etki Eden Faktörler

2.2.2.1. Dinin Rolü

İnsanlık tarihi ile birlikte var olan din, farklı inançlara göre farklı tanımlarla ifade edilmiştir. Değişik bilginlerce kendi kültür, anlayış ve yaşam biçimleri göz önüne alınarak farklı din tanımları yapılmıştır.

Din, farklı inançlar içinde yer alan insanlarca, dinin insanlara yüklediği gereklilikler ekseninde farklı tanımlanmaktadır. Dinin kaynağına ilişkin problemler din konusunda farklı tanımlar yapılmasına neden olmuştur. Atalar kültürüne inananlar, politeist ve monoteistler, ilkel kabile dinleri gibi her inancın, inandıkları aşkın bir varlığa göre din farklı olarak tanımlanabilmektedir.

Genel olarak din, inanış ve davranış şekillerini düzenleyen, insanlar arası bağları sağlamlaştıran ve insanların iyi işler yapmasını, barış ve huzur içinde bir arada yaşamasını sağlayan genel kurallar bütünüdür, diye tanımlanmaktadır.³⁷

Din farklı ve bütün toplumlarda her zaman inananları olan evrensel bir olgudur. Tarihin hangi dönemine bakılırsa bakılsın din her zaman var olmuştur.

³⁷ Abdurrahman Küçük ve diğerleri, **Dinler Tarihi**, 3.Baskı, Berikan Yayınevi, Ankara, 2011, ss.21-22

Din fertleri birleştiren, bütünleşmeyi sağlayan, en onulmaz yaraları saran ve sığınılan en büyük sabır gücü veren bir olgu olarak insanlık tarihindeki yerini hep korumuştur.

Din, birey, grup ve toplum içinde, hayata bir anlam kazandıran, kişisel ve toplumsal kişiliğin şekillenmesi ve özellikle hızlı değişimlerin yaşandığı süreçlerde, sancılı ortamların, güvensizlik ve tedirginlik ortamının, belirsizlik ve asimilasyon endişesi ve tehdidinin bulunduğu durumlarda kültürün ve kimliğin korunmasına ve sürekli kılınmasına önemli katkılar vermektedir.³⁸

Dinin inanç esaslarından biri olan, öteki dünya inancı insanların karşılaştıkları pek çok haksızlıklar karşısında susarak hesaplaşmayı öteki dünyadaki büyük mahkemeye bırakmalarını temin ederek dünyada sosyal ve siyasal düzen içinde pek çok kargaşa, isyan ve savaş çıkmasını önleyici bir işlev görmektedir.³⁹

Teorik boyutunu inançla, pratik boyutunu ibadetle ortaya koyan dinin, toplumda değişik işlevleri bulunmaktadır. Din, bir yandan insanlara içinde buldukları dünyayı özel bir gözlükle görmeyi sağlarken, diğer yandan toplumsal yapı unsurlarının korunması görevini ifa etmektedir.⁴⁰ Dinin kişisel değil; toplumsal bir süreç olduğunu belirten Durkheim de dinin entegrasyonu sağlayan toplumsal boyutuna dikkat çekmiştir.⁴¹

Din, evrensel ilkeleri dolayısıyla bütün insanları iyiye yönelten bir olgu olarak var olduğundan bütün insanlar için birleştirici ve bütünleştirici boyutu da daima var olmuştur.

Hazreti Muhammed'in, Hicret olayı üzerinden bakıldığında, Suriyelilerin göç olayı da Türkiye'deki çoğu Müslüman tarafından 'Muhacir-Ensar' kardeşliği çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu yönüyle Suriyeli göçmenlerin etnik ve dini yapısı Türkiye ve Şanlıurfa özelinde düşünüldüğünde dinin, entegrasyon boyutunu kolaylaştıran önemli bir olgu olduğu ortaya çıkmaktadır.

³⁸ Hayri Erten, **Diasporada Dini Yaşamak, Azerbaycan Ahıska Türkleri Örneği**, Palet Yayınları, Konya, 2014, s.27

³⁹ Ejder Okumuş, **Toplumsal Değişme ve Din**, İnsan Yayınları, İstanbul, 2006, s.109

⁴⁰ Şerif Mardin, **Din ve İdeoloji**, 20. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2011, s. 46

⁴¹ Ünver Günay, **Din Sosyolojisi**, 3. Baskı, İnsan Yayınları, İstanbul, 2000, s. 203

Çalışma alanımızla ilgili yaptığımız araştırmada İslam inanç esaslarının değişmez ilkeleri dışındaki karşılaşılan problemlerin, din çatısı altında çözülebilecek problemler olduğu anlaşılmaktadır. Gerek bir toplumun kendi içinde ve gerekse iki farklı toplumun bütünleşme sürecinde gelenek ve kültürlerinin yanı sıra din olgusunun da etkisi önemli yer tutmaktadır. Bu açıdan toplumsal bütünleşmede önemli hususlardan biri de manevi bütünleşmedir. Bir arada yaşayan insanların tarih, kültür ve manevi değerler etrafında bütünleşmelerini din önemli ölçüde sağlamaktadır. Bir arada yaşamayı sağlayan, dil, örf, adet, gelenek ve göreneklerin farklı olması halinde bile din manevi bütünleşmeyi sağlayan en önemli bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır.⁴²

Değindiği üzere dinin entegrasyon üzerindeki etkisine bakıldığında bütünleşmeyi sağlayan en önemli manevi unsur olarak ön plana çıktığı gözlenebilmektedir. Suriyeli göçmenlerin göç sonrası Türkiye'nin farklı illerinde ve özelde Şanlıurfa'da yaşadıkları birçok sıkıntıya rağmen din olgusunu ön plana çıkardıkları, yerli halkın da din perspektifinden onları karşıladıkları göz önüne alındığında dil, gelenek görenek, örf-adet farklılaşmaları ortaya çıksa da din, manevi bütünleşmeyi, entegrasyonu sağlayan önemli bir değer olarak görülmektedir.

2.2.2.2.Dilin Rolü

Temel iletişim aracı olan dil, kültürün en önemli parçası, taşıyıcısı ve toplumda bulunan semboller sisteminin en önemlisidir. Dil, kültürü kuşaklardan kuşaklara taşıyan araçtır.⁴³ Göçmenler ve yerlilerin karşılaştığı en büyük problemlerden biri de iletişimin zorluğunu, anlaşmazlığı ortaya çıkaran iki taraf için de sorun olan dil problemidir. Özellikle de dış göçlerde dil problemi ilk ve en temel sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat çalışmamıza konu Harran Üniversitesindeki öğrencilerin öğrenim gördüğü İlahiyat Fakültesinde gerekse de Şanlıurfa genelinde Arap, Kürt ve Türklerin bir arada yaşaması, Suriyeli göçmenlerin dil yönünden problem yaşamasını en aza indirgeyen bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır.

⁴² Erkan, **a.g.e.**, ss. 64-65

⁴³ Sulhi Dönmezer, **Toplumbilim**, Beta Yayınları, İstanbul, 1998, s.110

Şanlıurfa örneği düşünüldüğünde azımsanmayacak derecede Arap nüfusun varlığı söz konusudur. Özellikle sınır ilçeleri olan Akçakale ve Harran'ın demografik yapısının neredeyse tamamını Arap nüfus oluşturmaktadır, diyebiliriz. Şanlıurfa merkezde de Arap nüfusun çokluğu ve göç sonucu göçmenlerin Şanlıurfa merkeze daha çok yığılmalarının olduğu göz önüne alındığında Şanlıurfa'da her an her ortamda özellikle esnaf ve pazarlarda Arapça bilen insanların olması göçmenlerin temel problemi olan dil sorununu kolaylaştırmıştır.

Şanlıurfa'nın Türk, Kürt ve Arap nüfusları içinde barındıran, farklı etniklerden oluşan bir yapıda olması, Suriye'den gelen Arap ve Kürt göçmenlerin dil konusundaki en büyük problemini kolaylaştırmıştır. En az üç dil bilen bir şehir olarak Şanlıurfa, dil ve iletişim konusunda en az problem yaşadıkları bir şehir olarak göçmenlerin göç edilecek bir şehir olarak tercih etmesinde de belirleyici bir faktör olarak araştırma kapsamından hareketle karşımıza çıkmaktadır. Göçmen nüfusu bakımından Şanlıurfa Suriye'deki iç savaşla başlayan göçte en fazla göç alan şehir olarak ilk sırada yer almıştır. Sonraki süreçte başta iş imkanları olmak üzere göçmenlerin İstanbul'a göç etmişlerdir. Buna rağmen en fazla Suriyeli göçmen bulunan Şanlıurfa, İstanbul'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Buna etki eden faktörlerin başında Türkiye ile Suriye'nin sınır komşusu olması, taraflar arasında akrabalık bağlarının olması gelmektedir. Göçmenlerin Şanlıurfa'da kalıcı olmayı düşünmelerinde etki eden önemli faktörlerden biri de dinin yanında dil olmuştur.

Dil, göç eyleminin tamamlanıp tamamlanmadığı bakımından da önemli bir sürece etki etmektedir. Zira göç edilen yerlerde uyum gerçekleşmediği sürece göç eylemini tamamlamış kabul etmek eksik olacaktır; çünkü vardığı yere uyum sağlayamamış birey, aile ya da grup potansiyel bir göçmen olarak değerlendirilmektedir.⁴⁴

Şanlıurfa'ya yerleşen göçmenlerde uyum probleminin az olmasından kaynaklı olarak göç etme potansiyelinin Şanlıurfa'da durduğunu söyleyebiliriz. Göçmenlerin bazılarının Suriye'ye dönmek gibi bir eğilimlerinin olduğu gözlenirse de entegrasyon için dil ve din gibi önemli unsurları barındıran bir şehir olarak Şanlıurfa'nın,

⁴⁴ Sabri Çakır, "Geleneksel Türk Kültüründe Göç ve Toplumsal Değişme", **SDU Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 24, Aralık 2011, s. 129

göçmenlerin geri dönme eğilimleri üzerinde kararsız kalmalarında da önemli bir faktör olarak araştırma kapsamında karşımıza çıkmaktadır.

2.2.2.3. Etnik Aidiyet/Kültürel Aidiyet

Suriye'deki iç savaş, milyonlarca göçmenin ortaya çıkmasına sebep olduğu gibi, farklı etnik unsurların da aynı zamanda ülke dışına çıkmasında etkili olmuştur. Suriye'deki iç savaş sonrası dikkat çeken konulardan biri de göçmenlerin üç farklı etnik unsura ait mensubiyetleri olmuştur.

Göçmenlerin etnik olarak Arap, Kürt ve Türkmen oldukları araştırma kapsamından anlaşılmaktadır. Kürtlerin Şanlıurfa Suruç ilçesine sınırı olan Suriye'nin yakın yerleşim yerlerinden gelen göçmenlerle kültürel aidiyet konusunda sorun yaşamadıkları gözlenmiştir. Yine Şanlıurfa'nın sınır ilçeleri olan Akçakale ve Harran'da yaşayan Türkiye vatandaşı Arapların, Suriye tarafından gelen göçmenler ile kültürel unsurlar yönünden benzerlik taşıdıkları gözlenmiştir.

Türkiye ile Suriye arasına geçen sınır hattının her iki tarafında kalan yerleşim yerlerinde akrabalık bağlarının devam ettiği, yoğunluklu olarak Ceylanpınar ve Suruç'ta Kürt göçmenlerin, Akçakale ve Harran'da da Arap göçmenlerin göç ettikleri ilk esnada akrabalarına sığındıkları da yapılan mülakatlardan ve gözlemlerden anlaşılmaktadır. Türkmen göçmenler için de Arap ve Kürtler için bahsi geçen durumda kültürel ve etnik açıdan bir paralellik olduğu ortaya çıkmaktadır.

Göçmenler, Şanlıurfa'da Arap ve Kürt nüfusun yoğun olmasına bağlı olarak iletişim, kültürel ve dini anlamda bir kolaylık yaşasa da Şanlıurfa'da Arap işçilerin çalışması, ticari hayata katılma çabaları, din, dil ve kültürden farklı olarak karşı karşıya kalma durumlarını ortaya çıkarabilmektedir.

Ancak bir çatışmaya dönüşmeden göçmenlerin ve yerlilerin çatı olarak kabul ettiği ve bütün 'Mü'minler ancak kardeşirler'⁴⁵ ayetinden hareket ettikleri bunun da etnik aidiyeti ikinci plana attığı görülmüştür.

⁴⁵ Kur'an-ı Kerim, Hucurat-10, Diyanet Vakfı Meali.

Arap göçmenlerin yer yer bazı toplumsal rahatsızlıklara yol açtığı, yaşanan bazı hırsızlık olaylarının, işçilerin düşük ücretle çalışmalarının yer yer sorun olduğu, bunun da yine toptancı bir bakış açısına sebep olduğu, Arapları genel olarak kötülemeye başlamalar olduğu gözlenmiştir. Fakat gerek devlet ve yöneticilerin ve gerekse de ileri gelen kanaat önderlerinin bu toptancı bakış açısının sorunlara yol açacağını ve din üzerinden muhacir ekseninde bakmaları sonucu etnik anlamda bir sorun yaşanmasını engellediği gözlenmiştir.

Entegrasyonun dört ana boyutundan Özdeşleşme Entegrasyonu açısından bakıldığında göçmenlerin kendini topluma ait hissetmeye ve yerliler gibi davranmaya, kimlik anlamında kendisini Suriye’de devam eden savaşın da uzun süreceği kanaatiyle Türkiye vatandaşlığına geçmeye ve okullarda bir Türk gibi davranmaya çalıştıkları gözlenmiştir.

Göç eden insanlar, insan olmanın gereği olarak o zamana kadar edindikleri psikolojik ve sosyo-kültürel edinimlerini yanlarında taşımak zorundadır. Bu edinimler, bir anlamda insanın dünyasının kurulmasında sahip olması gereken değerler örgüsü anlamına gelir.⁴⁶

Arapların savaştan kaçarken yanlarında getirdikleri en önemli edinimin sosyo-kültürel değerler olduğunu söyleyebiliriz. Kürtlerin sınıra yakın olmasıyla, Türkiye’deki Kürtlerle olan akrabalık, kan bağlarından dolayı kültürel anlamda bir çatışma yaşamadıklarından da daha önce bahsetmiştik.

Göçmenlerin gelenek ve göreneklerinden hareketle giyim kuşamından, alışverişe, eğlence anlayışlarından yemek alışkanlıklarına, eğitimden iş alanına farklılıkları göze çarpmaktadır.

Kadınların tesettür tarzları toplum içinde kendilerinin Suriyeli Göçmen olduklarını fark ettirmektedir. Genç erkeklerin giyim kuşam ve saçlarıyla sakal tıraşları kendilerinin Arap göçmenler olduğunu fark ettirmektedir. Dolayısıyla Türk vatandaşlarından iki kişinin tartışması olağan bir problem olarak görülürken, Suriyeli göçmenlerden iki kişinin tartışması olayı olağan dışı görülmesine ve göçmenlerin

⁴⁶ Selim Eren, “Göç, Toplumsal Değişme ve Din: Avrupa’ya Göç Eden Türkler Bağlamında Bir Değerlendirme”, C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı XI/2, 2007, s. 275

toplumun huzurunu bozanlar olarak görülmesine sebep olabilmektedir. Örneğin bir parkta Türkiye vatandaşlarının oturup nargile içmesi olağan görülürken, Suriyeli göçmenlerin nargile içmesinin rahatsızlık verdiği gözlenmiştir. Yine Suriye ve genel olarak da Arap kültürünün gündüz sıcak olmasından kaynaklı geceleri geç saatlerde daha çok ailecek gezmeleri yerliler tarafından hoş karşılanmayan bir kültürel boyut olarak gözlenmiştir.

Göçmenlerin Şanlıurfa'da parklarda nargile içmek gibi bir alışkanlığın olmaması durumunu fark etmeleriyle, göçmenleri bu alışkanlıklarını mahalle aralarındaki parklarda yapmamak gibi bir durum düzeltmesine yöneltmiştir.

Kültürün görünen boyutundan bakıldığında göçmen Suriyeli göçmenlerin, düğün taziye misafirlik kültürlerini kendi aralarında yine aynı şekilde devam ettikleri ama diğer taraftan Şanlıurfa'daki sosyal hayat içinde Türk toplumu gibi davranmaya çalıştıkları gözlenmiştir. Türk gibi giyinmeye çalıştıkları, Türkler gibi yemekler yemeye, yemeklerini Türk mutfağından yapmaya başladıkları gözlenmiştir. Özellikle Şanlıurfa'da yemek kültüründe ekmek fırınlarının önemli bir yeri vardır. Ve yemekler bu fırınlarda tepsilerde hazırlanarak pişirilir. Suriyelilerin de fırınlarda tepside yemek hazırlama alışkanlığı yine örnek olarak verilebilir.

Yaşadıkları kültürle bir uyum içinde oldukları, özdeşleşmenin hızlanmasını sağlayan evlilikler yaptıkları, iş ortaklıkları yapmaya başladıkları görülmüş ve bunun kültürel aidiyet anlamında ortaya çıkabilecek sorunları azalttığı gözlenmiştir.

2.3. Göçmen

Göçmen teriminin, kişisel rahatlık amacıyla ve dışarıdan herhangi bir zorlama unsuru olmaksızın ilgili kişinin hür iradesiyle göç etmeye karar verdiği durumları kapsadığı,⁴⁷ gibi bir tanımı olsa da göçün sebepleri yönünden farklı tanımları da göz önünde bulundurulmalıdır. Göçün genel tanımında, bireyler ve toplumların gönüllü veya *zorunlu* olarak buldukları alanı terk edip başka bir coğrafi alana taşınmaları, çevre değiştirmeleri olduğunu görmüştük.⁴⁸ Bu bakımdan göçmen terimi, zorunlu

⁴⁷ http://www.goc.gov.tr/icerik6/goc-terimleri-sozlugu_363_382_727_icerik (15.04.2019)

⁴⁸ Cemal Yalçın, A.g.e., ss. 14-16

veya gönüllü olarak, siyasi, sosyo-ekonomik, eğitim ve dinî gibi birden fazla boyutu olan gerekçelerle birey ve toplumların çevre değiştirmek zorunda kalmasını ifade etmektedir.

2.3.1. Göçmen Üniversite Öğrencileri

Herhangi bir ulusun göç için tercih edilir olması, coğrafi yakınlık, ticari ilişkiler, dini ortaklık, geçmişten gelen sosyo-kültürel ilişkiler gibi çeşitli faktörlere bağlıdır. Göç olayı, göçmenler tarafından bütün boyutlarıyla bir hareketi ifade etmektedir denilebilir. Bu yönüyle göç edenler geldikleri yerden sosyo-kültürel, gelenek görenek, iş ve zanaat gibi çok boyutlu sahip oldukları vasıfları da beraberinde getirirler. Çalışmamıza konu göçmenlerin iç savaş halinden önce eğitim hayatlarına devam eden bireyler oldukları ve bu sahip oldukları kazanımları da burada devam ettirmek istedikleri görülmüştür.

Harran Üniversitesinde akademik hayata dahil olmuş göçmenlerde yaşanan iç savaşın etkileri görülmekle birlikte (yakınlarını kaybetme, bazılarının rejim tarafından, bazılarının Işid tarafından öldürülmelerine şahit olma) yeni geldikleri bir ülkenin kültürel yapısına uyma çabaları ve kendilerine tanınan imkanlar dahilinde eğitim hayatlarına katılma istekleri görülmüştür. Göç, her ne kadar farklı diller ve farklı kültürleri karşılaştırsa da Harran Üniversitesinde Urfalı yerli Araplar ve Kürtlerden öğrencilerin olması, göçmen öğrencilerin başta dil olmak üzere din ile birlikte bir uyum yakaladıkları görülmüştür.

II. BÖLÜM

ARAŞTIRMA SÜRECİ VE BULGULARIN YORUMLANMASI

3. BULGULAR VE YORUM

3.1. Araştırma Süreci ve Ön Hazırlık

“Bir Entegrasyon Aracı Olarak Din: Üniversitelerde Okuyan Suriyeli Öğrenciler - Harran Üniversitesi Örneği” tez çalışması, Harran Üniversitesinin farklı fakültelerinde yükseköğrenim gören Suriyeli öğrenciler üzerinde yapılmış bir çalışmadır. Harran Üniversitesinde örneklem grubu olarak belirlediğimiz fakültelerde okuyan 1.358 Suriyeli öğrenciyi temsil edebilecek anket sayısına ulaşmaya dikkat ettik. Ankete katılım konusunda, göçmen öğrencilerin çekindiği gözlenmiş, kurulan iletişim ile anketin sadece yüksekisans için akademik bir çalışmaya konu olduğu anlatılmış ancak bu şekilde anket yapılabileceği anlaşılmıştır. Mazeret bildirenler ve Türkçe anlamakta zorlananlarla birlikte, 224 katılımcı anket formunu eksiksiz doldürmüşlardır. Anket formunu herhangi bir mazeretle yarıda bırakanlar, çalışma kapsamına alınmamış ve tamamıyla dolduran 224 anket katılımcısı üzerinden araştırma verileri ortaya konmuştur.

Suriyeli öğrenciler üzerinde din, dil, kültür gibi faktörlerin entegrasyona etkilerini ortaya koymak çalışmanın esasını oluşturmaktadır. Bunlarla birlikte Suriyeli öğrencilerin Türkiyeli öğrenciler ve halkla entegrasyonlarını kolaylaştıran ve zorlaştıran nedenleri tespit etmek adına, din, dil, akrabalık, güvenlik, sağlık, eğitim, hukuki statü ve geri dönme eğilimlerine etki eden faktörlerin de tespiti adına göçmen öğrenciler farklı boyutlarla araştırmaya konu olmuşlardır. Bu araştırma, gözlem ve mülakatla birlikte yürütülen anket formu ile tamamlanmaya çalışılmıştır.

Alan araştırması için Harran Üniversitesi’nde Suriyeli öğrencilerin yoğunluklu olarak kayıtlı bulunduğu dört fakültede seçilmiştir ve araştırma bu örneklem grubu üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu örneklem grubuyla Anket tekniği⁴⁹

⁴⁹ Remzi Altunışık ve diğerleri, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, 7.Baskı, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2012, ss. 141-143

kullanılarak belirlediğimiz yöntemden hareketle verilerin elde edilmesine çalışılmıştır.

Göçmen öğrencilerin, Harran Üniversitesi'ndeki sosyal ilişkileri, güvenlik kaygıları ve ekonomik faaliyetleri, barınma ve sağlık problemlerinin yanında, çalışmamızın ana eksenini oluşturan din ve dini ifade şekilleri ve tutumları gözlenmiştir.

Söz konusu kişilerle tanışma, diyalog kurma ve anket formundaki sorular ve çalışmanın amacına dönük açıklayıcı paylaşımlar, Suriyelilerin kendilerini ifade edebilecek kadar artık Türkçe öğrenmelerinden dolayı anket formu Türkçe hazırlanmıştır. Bazı katılımcıların anlamakta zorlandıkları anket formundaki bazı sorularda açıklamalarda bulunmuş ve zorlandığı halen görülümüşse de Türkçeyi daha iyi bilen Suriyeli öğrenciler vasıtasıyla kendilerine tercüme edilmiştir.

3.1.1. Alan Araştırmasının Yapıldığı Ortam

Bu araştırma, Harran Üniversitesinde örneklem grubu olarak belirlenen fakültelerde kayıtlı 1.358 Suriyeli göçmen öğrenci üzerinde yapılan bir çalışmadır. Bu araştırmanın amacını ve önemini ortaya koyan, yükseköğrenim gören lisans öğrencileri üzerine bir çalışma olduğudur.

Bu çalışma alanını, Harran Üniversitesi'nde öğrenim gören göçmen öğrencilerle sınırlı tutmanın nedeni, bilinç ve kültür seviyesi yüksek öğrenciler arasında dinin entegrasyona nasıl bir etkide bulunduğunu tespit etmeye çalışmak olmuştur. Yükseköğrenim gören göçmenlerle yerli halk arasında, dinin bir entegrasyon aracı olarak nasıl bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymak, çalışma sahasının üniversite ortamı olarak belirlenmesinin de önemini ortaya koymaktadır.

3.1.2. Harran Üniversitesinde Suriyeli Öğrenciler

Harran Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'ndaki resmi kayıtlara göre tüm öğrenim düzeylerinde yüksekokullar, enstitü ve fakülteler dahil 2.609 Suriyeli göçmen öğrencinin üniversite bünyesinde öğrenim gördüğü tarafımıza bildirilmiştir.

Harran Üniversitesi bünyesinde öğrenim görmekte olan toplam öğrenci sayısının 28.000 olduğu⁵⁰ ve Suriyeli göçmen öğrenci sayısının 2.609 olduğu göz önüne alındığında üniversitedeki öğrencilerin %9,3 gibi önemli bir yüzdesini Suriyeli göçmen öğrencilerin oluşturduğu görülmektedir.

Özellikle İlahiyat Fakültesinin hazırlık sınıfında Arapça eğitiminin zorunlu olması, bu fakülte'deki akademik kadroda Arapça dilini bilenlerin olması, Türk öğrencilerin Arapçayı kendilerini ifade edebilecekleri kadar konuşabilmeleri, ilahiyat fakültesinde diğer fakültelere nazaran göçmenlerin iletişim konusunda daha az problem yaşadıkları gözlenmiştir.

Harran Üniversitesi'nin, göçmen öğrenciler tarafından tercih edilme nedeni olarak, Şanlıurfa'nın en yakın komşu olması, başka üniversiteyi kazanamamak gibi gerekçeleri, ailesinin savaştan kaçtığı için ancak burayı seçebildikleri, gibi zorunlu sebeplerden kaynaklı bir tercih olduğu yaptığımız mülakatlardan anlaşılmıştır. Suriyeli göçmen öğrenciler coğrafi yakınlık faktöründen dolayı, ilk yerleştikleri yerin Şanlıurfa olduğunu, bundan dolayı da birinci sırada tercih etme nedenlerinin Harran Üniversitesi olduğunu belirtmişlerdir.

Anket formuna geçmeden önce öğrencilerde katılım konusunda bir çekince olduğu gözlenmiş; bu çekinceyi esnetmek adına anket formunun bilimsel bir çalışmaya konu olduğu anlatılarak Harran Üniversitesi Rektörlüğünden izin alındığı belirtilmiştir. Çalışmanın amacı ve niçin yapıldığı kendilerine izah edilmiş ve çalışmanın bilimsel bir veri olarak ortaya çıkması için belirlenen örneklem grubu yüzdesine ulaşılmıştır.

⁵⁰ <http://www.ajansurfa.com/m/gundem/rektorden-flas-aciklama-her-gelen-tekmeyi-vurmus-h37078.html> (18.04.2019)

3.2. VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.2.1. Suriyeli Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Tablo 1. Örneklem Grubunun Cinsiyete göre Dağılımı

Cinsiyet:				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Kadın	133	59,4	59,4
	Erkek	91	40,6	40,6
	Total	224	100,0	100,0

Araştırma için belirlenen 1.358 kişiden anketimize katılan örneklem grubunun cinsiyete göre dağılımına baktığımızda, tablodan da anlaşılacağı üzere göçmen katılımcı öğrencilerin %59,4'ünü kadınların, %40,6'sını da erkeklerin oluşturduğu ortaya çıkmaktadır. Kadınların cinsiyet dağılımında erkeklere oranla fazla olması, genel olarak Harran Üniversitesinde Suriyeli göçmen öğrenciler içinde kadınların fazla olmasından kaynaklanmaktadır.

Harran Üniversitesi'nin araştırma için belirlenen farklı fakültelerinde öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin sayısı 1.447 olarak belirlenmiş, bu sayının 668'ini erkek, 779'unu kadınlar oluşturmaktadır. Bu yüzdeler dilime göre mümkün olduğunca oranları yakalayabilmek adına anket dağılım formu uygulanmaya çalışılmış ve kadınların erkeklere oranla katılımları da dolayısıyla daha yüksek çıkmıştır.

Tablo 2. Örneklem Grubunun Yaş Dağılımı

Yaş Grubu:				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	18-24	194	86,6	86,6
	25-29	24	10,7	10,7
	30-39	4	1,8	1,8
	40 ve üzeri	2	0,9	0,9
	Total	224	100,0	100,0

Katılımcıların tamamının cevapladığı bu soruda karşımıza çıkan yaş tablosunda göçmen öğrencilerin %86,6'sını, 18-24 yaş grubundaki öğrenciler oluşturmaktadır. Bu veriden hareketle de göçmen öğrencilerin yaş ortalamasının

üniversitelerde okuyan Türkiyeli öğrencilerin liseyi bitirip üniversiteye yerleşme yaşlarına genel olarak bakıldığında Türk öğrencilerin yaş ortalamasına denk geldiğini söyleyebiliriz. İkinci sırada yer alan 25-29 yaş grubundaki Suriyeli öğrencilerin yüzdesi %10,7 gibi bir oran oluşturmakta ve diğer öğrencilerin yaş grubundaki dağılımları oldukça az bir oran olduğu tablodan anlaşılmaktadır.

Tablo 3. Örneklem Grubunun Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

Medeni Durum:				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Evli	22	9,8	9,8
	Bekar	198	88,4	88,4
	Boşanmış	3	1,3	1,3
	Eşi vefat etmiş	1	0,4	0,4
	Total	224	100,0	100,0

Tablo 4. Örneklem Grubunun Cinsiyete Göre Medeni Durumları (N %)

		Cinsiyet:	
		Kadın	Erkek
		Layer Column N %	Layer Column N %
Medeni Durum:	Evli	9,0%	11,0%
	Bekar	89,5%	86,8%
	Boşanmış	0,8%	2,2%
	Eşi vefat etmiş	0,8%	0,0%

Araştırmamızın örneklem grubundaki 224 katılımcının, Tablo 3'teki Medeni durum sorusuna cevap verdiği görülmekte, bu durum Tablo 4 ile birlikte cinsiyet-medeni durum korelasyonuna göre ele alındığında, üniversitedeki toplam mevcut içinde kadın öğrenci sayısının erkek öğrenci sayısından fazla olmasına rağmen, Tablo 4'teki kadın 'Bekar' yüzdesi %89,5 ile erkeklerin %86,8 olarak belirlenen 'Bekar' yüzdesinden fazla çıktığı görülmektedir.

Tablo 3'te 'evli' sayısının 22 kişi ve 'bekar' sayısının 198 kişi olduğu anlaşılmakta ve bu bekarlar içinde kadınların Tablo 4'te bekar yüzdelerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Yine Tablo 3'e bakıldığında boşanmışların

katılımcılar arasında 3 kişi olduğu, bunlarla birlikte eşi vefat etmiş kişi sayısının da 1 kişi olduğu anlaşılmaktadır.

Tablolar arasında yüzdeler dilimlerinin küçük farkla ortaya çıkması hali hazırda evli bulunanlar ile bir kere evlenip eşi vefat edenlerin medeni durumlarını evli olarak belirtmelerinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 5. Örneklem Grubunda Bulunan Göçmen Öğrencilerin Etnik Yapılara Göre Dağılımı

Aşağıdaki etnik kimliklerden hangisi sizi daha doğru tanımlıyor?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Arap	179	79,9	80,6
	Kürt	32	14,3	14,4
	Türkmen	11	4,9	5,0
	Total	222	99,1	100,0
Missing	System	2	0,9	
Total		224	100,0	

2011 yılında başlayan Suriye'deki iç savaş, sınır komşusu olması nedeniyle, Türkiye'yi göçmenler tarafından göç edilecek ülke olarak tercih edilmesinde büyük rol oynamıştır. Araştırmamızda bununla ilgili verileri ileriki tablolarda gösterdik. Bu durumu belirtmemizin nedeni Suriye'nin Türkiye sınırına yakın bölgelerinde farklı etnik yapılardan insanların bulunmasıdır. Dolayısıyla son resmi rakamlara göre Türkiye'ye göç eden Suriyeli sayısı 25.04.2019 tarihi itibarıyla 3.605.615 kişi olarak kayıtlara geçmiştir. Suriye'den Türkiye'ye yerleşen etnik yapıların Arap, Kürt ve Türkmen olduklarını, bu etnik yapılar içinde göçmen nüfusundaki çoğunluğu Arapların oluşturdukları da resmi kayıt, gözlem ve mülakatlardan da anlaşılmaktadır.

Tablo 5'e bakıldığında araştırmamızın örneklem grubundaki 224 göçmen katılımcıdan 179 kişinin Arap olduğu görülmekte, yine Suriye'nin Türkiye sınırına yakın bölgelerinde ikamet eden Kürtlerin de Türkiye'ye göç etmesiyle Harran Üniversitesindeki göçmen öğrenciler içinde 32 kişiyle ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte katılımcılar arasındaki Türkmen nüfusun, üniversitenin farklı fakültelerde öğrenim gören sayısı 11 olarak tespit edilmiştir.

3.2.2. Suriyeli Öğrencilerin Türkiye ve Şanlıurfa'daki İkamet Yerleri ve Süreleri

Tablo 6. Örneklem Grubundaki Katılımcıların Türkiye'de İkamet Yerleri ve Süreleri

Türkiye'de, Urfa dışında bir yerde yaşadınız mı?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Evet	44	19,6	19,6
	Hayır	180	80,4	80,4
	Total	224	100,0	100,0

Araştırma kapsamında bulunan örneklem grubundaki katılımcıların %80,4 gibi büyük bir çoğunluğunun Türkiye'de Şanlıurfa dışında bir yerde yaşamadıkları Tablo 6'da görülmekte, katılımcılardan 224 kişiden 44 kişinin Türkiye'de Şanlıurfa'ya göç etmeden önce farklı yerlerde yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu tabloyla birlikte, Türkiye'de Şanlıurfa'da ikamet etmeden önce Suriyeli göçmen öğrencilerin nerede ve ne kadar süre yaşadıkları Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Örneklem Grubunun Şanlıurfa'ya Yerleşmeden Önceki İkamet Yerleri ve Süreleri

[NEREDE?] Nerede, ne kadar yaşadınız?					
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi	Kümülatif Oran
Valid	İkamet Yeri	180	80,4	80,4	80,4
	İkamet Süreleri (YIL)				
	Adana	2	0,9		0,9
	Adana	1	0,4		0,4
	Ankara	1	0,4		0,4
	Gaziantep	3	1,3		1,3
	Gaziantep	1	0,4		0,4
	Gaziantep	1	0,4		0,4
	Gaziantep	1	0,4		0,4
	Bursa	3	1,3		1,3
	Kilis	1	0,4		0,4
	Gaziantep	5	2,2		2,2
	Gaziantep	5	2,2		2,2
	Gaziantep	1	0,4		0,4
	Hatay	4	1,8		1,8
	Gaziantep	1	0,4		0,4
	İstanbul	2	0,9		0,9
	Manisa	1	0,4		0,4
	Mersin	4	1,8		1,8
	Kilis	1	0,4		0,4
	Nizip	2	0,9		0,9
	Osmaniye	1	0,4		0,4
	Kilis	2	0,9		0,9
	Reyhaniye	1	0,4		0,4
Total		224	100,0		100,0

Örneklem grubundaki katılımcıların Şanlıurfa'ya yerleşmeden önce ikamet ettiği yerler açık uçlu olarak sorulmuş ve katılımcıların Şanlıurfa'ya gelmeden önceki yerlerde kalış süreleri yıl olarak Tablo 7'den görülmekte, bu yerleşim

yerlerinin harita üzerinden bakıldığında genellikle Şanlıurfa'ya yakın, özellikle de Gaziantep, Kilis, Hatay gibi Suriye'ye sınırı olan şehirler olduğu görülmektedir. Türkiye'nin sınır komşusu olmasının göçmenler içinde göç edilecek ülke olarak tercih edilmesinde büyük rol oynadığı araştırma kapsamında anket formundaki sorulardan hareketle elde ettiğimiz verilerden anlaşılmaktadır.

Tablo 8. Örneklem Grubunun Şanlıurfa'da Kimlerle/Nerde Kaldıklarına Göre Dağılımı

Urfa'da kimlerle/nerde kalıyorsunuz?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Diğer	10	4,5	4,5
	AFAD Çadirkentinde, tek başıma kalıyorum.	2	0,9	0,9
	AFAD Çadirkentinde, ailemle kalıyorum.	29	12,9	12,9
	AFAD Çadirkentinde, akrabalarım ile kalıyorum.	2	0,9	0,9
	AFAD Çadirkentinde ailem ve akrabalarım ile kalıyorum.	2	0,9	0,9
	Kiralık bir evde, tek başıma/arkadaşlarımla kalıyorum.	29	12,9	12,9
	Kiralık bir evde, ailemle kalıyorum.	142	63,4	63,4
	Kiralık bir evde, akrabalarım ile kalıyorum.	3	1,3	1,3
	Kiralık bir evde, ailem ve akrabalarım ile kalıyorum.	5	2,2	2,2
	Total	224	100,0	100,0

Suriyeli göçmen öğrencilerin %63,4 gibi yüksek bir oranla ailesiyle birlikte kiralık bir evde kaldıkları yukarıdaki tablodan görülmektedir. Çadirkentte ailesiyle birlikte kalanlar ile kiralık bir evde akraba ve arkadaşlarıyla kalanların oranı eşit bir şekilde %12,9 olarak ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte Suriyeli göçmenlerin göç sürecinin başladığı günden bugüne kadar, maddi durumlarına göre Şanlıurfa'nın farklı semtlerinde ikamet ettikleri gözlenmiş ve çoğunluğun kira ücretlerinin düşük olduğu mahallelerde ikamet ettikleri katılımcılar tarafından da belirtilmiştir. Maddi

durumları iyi olan göçmenlerin, sahip oldukları imkanlar dâhilinde farklı sektörlerde işyerleri açtıkları, ticarete katıldıkları ve nispeten diğer mahallelere göre ekonomik düzeyi yüksek olan yerleşim yerlerini ikamet için tercih ettikleri anlaşılmıştır.

Tablo 9. Örneklem Grubunun Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Kurmuş Olduğu Afad Çadırkentinde Kalış Süreleri

Hiç AFAD Çadırkentinde kaldınız mı?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Cevaplamayanlar	35	15,6	15,6
	Diğer		2	0,9
		Hiç kalmadım.	123	54,9
	6 ay - 1 yıl kadar kaldım.	23	10,3	10,3
	1-2 yıl kadar kaldım.	16	7,1	7,1
	2 yıldan fazla kaldım.	25	11,2	11,2
	Total	224	100,0	100,0

Afad Çadırkentinde Hiç kalmayanların %54,9 gibi bir yüzdeyle çoğunlukta olduğu bununla birlikte en az 6 ay ve daha fazla kalanların yüzdeleri tabloda gösterilmiştir. En az 6 ay kalanlar ve/veya daha fazla kalanların Afad Çadırkentinden neden ayrıldıkları ve/veya neden hiç kalmadıklarına dair tablo da ayrıyeten aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 10. Örneklem Grubunun Afad Çadırkentinden Neden Ayrıldıkları, Neden Hiç Kalmadıklarını Gösteren Dağılım

AFAD Çadırkentinden neden ayrıldınız, ya da neden hiç kalmadınız?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Cevaplamayanlar	2	0,9	0,9
	Diğer	49	21,9	21,9
	Yer bulamadık / yerimiz bize yetmiyordu	32	14,3	14,3
	Güvenli değildi	27	12,1	12,1
	İhtiyaçlarımızı karşılayamıyorduk	38	17,0	17,0
	İş imkanları bulmak için ayrıldım	21	9,4	9,4
	Daha rahat imkanlara sahip olduk	55	24,6	24,6
	Total	224	100,0	100,0

Araştırma kapsamında anketle birlikte yaptığımız mülakatlarda öğrencilerin Afad çadırkentlerinden ayrılma nedeni olarak diğer aile bireylerinin iş hayatına dahil olmasını gösterdikleri anlaşılmıştır. Bunun bir sonucu olarak da Afad çadırkentlerinde yapılan yardımlarla birlikte kendi iş hayatına katılmaları ile de çadırkent dışında ‘daha rahat imkanlara sahip olduklarını’ ifade etmişlerdir. Daha rahat imkanlara sahip olmak, göçmenlerin %24,6 gibi bir oranla Afad çadırkentinde hiç kalmamalarında ilk sırada etken olmuştur. İkinci yüksek oran ise göçmenlerin %21,9’unun yer bulamadıkları için çadırkentte hiç kalmadıkları anlaşılmaktadır. Göçmenlerin çadırkentte kalma durumlarının ekonomik düzeyle ilişkili olduğu, maddi durumu elverişli olanların çadırkentte hiç kalmadıkları ya da kalsalar bile maddi durumlarının elverişli hale gelmesi halinde çadırkentten ayrıldıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 11. Örneklem Grubundaki Katılımcıların Şanlıurfa'daki İkamet Yerleri ve Süreleri

Ne zamandan beri Şanlıurfa'da ikamet ediyorsunuz?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	1-2 yıl	34	15,2	15,2
	3-4 yıl	78	34,8	34,8
	5-6 yıl	95	42,4	42,4
	7 yıl ve üzeri	17	7,6	7,6
	Total	224	100,0	100,0

Örneklem grubundaki katılımcıların Tablo 8'den anlaşılacağı üzere Şanlıurfa'daki ikamet süresi en fazla olan kişilerin sayısı 5-6 yıl ile 95 kişi olarak görülmekte bu da katılımcıların %42,4'ünü oluşturmaktadır.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü:

Göç İdaresi Genel Müdürlüğünce yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyelileri gösteren grafik ve Tablo 8 birlikte ele alındığında Şanlıurfa'da 5-6 yıldır yaşayanların %42,4 ile çoğunluğu oluşturdukları bu süre ve grafiğe bakıldığında bunun 2014 yıllarına denk geldiği görülmektedir. 2014 yılında ise bir önceki yıla göre göç olayının çok fazla olduğu grafikten anlaşılmaktadır. 2013 yılında 224.655

kişi Türkiye'ye göç etmişken 2014 yılında bu sayı 1.519.286 kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu göç olayında en fazla etkilenen şehirlerden olan Şanlıurfa'nın da göç alan sayısında artma olduğu düşünüldüğünde katılımcıların kalma sürelerinin 5- 6 yıl gibi Şanlıurfa olmalarının göç alma sayısı ile orantılı bir şekilde olduğu anlaşılmaktadır.

3.2.3. Suriyeli Öğrencilerin Göç Nedenleri

Tablo 12. Örneklem Grubunun Türkiye'ye Göç Etme Nedeni

Türkiye'yi göç edilecek ülke olarak tercih etmenize gerekçe olarak aşağıdakilerden hangisini gösterebilirsiniz?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Müslüman olmaları	104	46,4	52,8
	Gidilebilecek en yakın sınır komşu ülke olması	27	12,1	13,7
	Başka ülkeye gitme imkanı olmaması	20	8,9	10,2
	Çalışma koşulları	7	3,1	3,6
	Eğitime devam edebilme imkanı	15	6,7	7,6
	Savaştan kaçmak ve güvenlik	24	10,7	12,2
	Total	197	87,9	100,0
Missing System		27	12,1	
Total		224	100,0	

Araştırma konusu göz önüne alındığında dinin, entegrasyon ve uyum üzerindeki olumlu etkisinin yanı sıra, aynı zamanda göçmenler için göç edilecek yeri belirlemede de bir gerekçe olduğu Tablo 9'daki verilerden hareketle anlaşılabilir. Bir ülkeye göç etmekte din, göçmenlerin göç edilecek ülkeyi tercih etmelerinde göz önünde bulundurdıkları bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneklem grubunda tablodaki soruyu cevaplayan 197 katılımcıdan 104'ünün Türkiye'ye göç etme nedenlerini, Türkiye'nin 'Müslüman Olmaları'na bağladıkları ve %46,4 gibi bir oranla çoğunluğu teşkil etmeleri tezimiz açısından önemli bir veri olmuştur. Türkiye'nin sınır komşusu olması dolayısıyla 'gidilebilecek en yakın sınır komşusu' olmasını gerekçe olarak gösterenler 27 kişiyle ve %12,1,

‘savaştan kaçma, güvenlik’ gerekçesini gösterenler 24 kişiyle %10,7, ‘başka ülkeye gitme imkanı olmamasını’ gerekçe olarak gösterenler 20 kişiyle %8,9 olarak görülmektedir.

Erol Erkan’ın araştırmasında da Suriyeliler, Türkiye’yi tercih etme nedenlerinden biri olarak ‘Ortak Geçmiş’ olduğunu belirtmişlerdir. Kültürel bir takım farklılıklar olmasına rağmen değişik halkların bir araya geldiklerinde din, tarih, kültür ve manevi değerler gibi bir takım özellikleriyle bir millet oluşturdukları bilincinin olması halkların birlik ve beraberliklerinde önemli bir etken olarak ortaya çıktığını belirtmiştir.⁵¹ Bu araştırma da Suriyelilerin Türkiye’yi tercih etme nedeni olarak ‘Müslüman olmaları’ni göstermeleri ortak bir mirasa ve din gibi ortak bir inanca sahip olmalarına bağlı olarak benzer bir durum adı geçen Gaziantep’teki araştırmayla benzerlik göstermektedir.

Araştırmamızda %46,4 gibi bir oranla Türkiye’ye, Türkiye’nin ‘Müslüman olması’ gerekçesiyle göç edenlerin sayısının katılımcılar arasında ilk sırada yer alması, dini boyutun göç üzerindeki etkisinin oldukça fazla olduğunu göstermektedir. Tablodan hareketle ‘eğitime devam edebilme imkanını’ ve ‘çalışma koşullarını’ göç etme neden olarak gösterenlerin ise toplamı %9,8 olarak görülmektedir.

Tablo 13. Örneklem Grubunun Şanlıurfa’ya Göç Etme Nedeni

Şanlıurfa’ya göç etme nedeniniz?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Diğer	8	3,6	3,6
	Akrabalar olduğu için	45	20,1	20,1
	İş imkânı olduğu için	13	5,8	5,8
	Yakın olduğu için	41	18,3	18,3
	Eğitim için	117	52,2	52,2
	Total	224	100,0	100,0

Örneklem grubundaki katılımcılara Tablo 12’de Türkiye’ye göç etme nedenlerini belirlemek için yöneltilen sorular, göçmen öğrencilerin Şanlıurfa’ya göç etme nedenleri belirlemek için de benzer ifadelerle sorulmuştur.

Tablo 13’teki verilere göre bu soruların cevaplanmasında farklı bir şekilde öne çıkan ‘Eğitim’ için gerekçesinin %52,2 ile ilk sırada yer almasının, Suriyeli

⁵¹ Erkan, a.g.e., s.70

göçmen öğrencilerin, anket esnasında yapılan gözlemlerle birlikte değerlendirildiğinde hâlihazırda öğrenci olduklarından kaynaklı bir durum olduğuna bağlanmaktadır. Şanlıurfa'ya göç etme nedenlerini eğitim için göç etmek gibi bir nedene bağladıkları anlaşılmaktadır.

'Akrabaları olduğunu', Şanlıurfa'ya göç nedeni olarak gösteren katılımcıların ikinci sırada %20,1 ile yer almaları, Şanlıurfa'da Suriye tarafından gelenlerin Arap, Türkmen ve Kürt akrabalık bağlarının olmasından kaynaklı olduğu ortaya çıkmaktadır. Eğitim gerekçesiyle yüzdelik oranın fazla çıkmasında etken olarak, savaş ortamından uzaklaşıp güvenlik kaygılarının bir tarafa bırakılması ve yerleşecek bir şehir olarak Şanlıurfa'nın seçilmiş olması da ayrıca başka bir faktör olarak gösterilebilir.

3.2.4. Suriyeli Öğrencilerin Ekonomik Durumları

Tablo 14. Örneklem Grubunun Herhangi Bir İşte Çalışıp Çalışmadıkları

Öğrenciliğiniz dışında gelir elde etmek için herhangi bir yerde çalışıyor musunuz?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Diğer	4	1,8	1,8
	Evet	81	36,2	36,2
	Hayır	139	62,1	62,1
	Total	224	100,0	100,0

Yukarıdaki tablodaki, öğrenciliğiniz dışında herhangi bir işte çalışıyor musunuz sorusuna katılımcıların %62,1'i Hayır cevabını vermiştir. Bu oranın düşük çıkmasında, 'Kadın' katılımcı sayısının 'Erkek' erkek katılımcı sayısından fazla olmasının etkili olduğu söylenebilir. Şöyle ki kadınlarla anket formu dışında yapılan mülakatlardan hareketle yapılan tablo değerlendirmesinde, kadınların çalışmak için iş bulmakta zorlandıklarını belirtmeleri ön plana çıkmaktadır. Yine erkeklerle yapılan mülakatlarda erkeklerin de iş bulmakta zorlandıkları fakat yarı zamanlı (part time) işlerde çalışmak için iş bulabildikleri anlaşılmıştır.

Tablo 15. Örnekleme Grubunun Temel İhtiyaçlarını Karşıladıkları Kaynaklar

Ailenizin temel ihtiyaçlarını karşılamada öncelikli kaynak aşağıdakilerden hangisidir?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Diğer	32	14,3	14,3
	Türkiye Cumhuriyeti Devleti yardımları	83	37,1	37,1
	Birleşmiş Milletlerin destekleri	25	11,2	11,2
	Ev halkının kazancı	74	33,0	33,0
	Urfa'daki uluslararası STK'ların destekleri	1	0,4	0,4
	Urfa'daki Urfa STK'larının destekleri	2	0,9	0,9
	Urfa halkının (komşular vb.) yardım ve destekleri	7	3,1	3,1
	Total	224	100,0	100,0

Katılımcıların temel ihtiyaçlarını karşılamada gösterdikleri kaynak, %37,1 ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti Yardımları ile ilk sırada yer alırken, bunun yanında öğrencilerin temel ihtiyaçlarını karşılamada ikinci kaynak olarak gösterdikleri Ev Halkının Kazancı %33, Birleşmiş Milletler'in yardımları %11,2 ile üçüncü sırada yer almaktadır. Temel ihtiyaçlarını karşılamada göçmenlerin Türkiye'yi ilk sırada belirtmeleri, göçmen nüfusa Türkiye'nin nasıl büyük bir kaynak ayırdığını da göstermektedir.

Tablo 16. Örnekleme Grubunun Aylık Gelirleri (Hane Halkı Kazancı)

Evinize giren aylık para yaklaşık olarak ne kadardır? (AYLIK-TL)				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	500-1500 TL	144	64,3	64,3
	1501-2500 TL	50	22,3	22,3
	2500-3500 TL	21	9,4	9,4
	3501-5000 TL	9	4,0	4,0
	Total	224	100,0	100,0

Örnekleme grubunun Tablo 15'te her ne kadar Türkiye Cumhuriyeti Devleti yardımlarını temel ihtiyaçlarını karşılamada birinci sırada gösterdikleri anlaşılrsa da geçimlerine katkı olması açısından aile bireylerinin de ihtiyaçlarını karşılamada

herhangi bir işte çalıştıkları anlaşılmaktadır. Aile hane halkının gelir düzeyi göz önüne alındığında %64,3 gibi yüksek bir oranın asgari ücretten daha az bir gelirle ailelerini geçindirmeleri ön plana çıkmaktadır.

Hane halkı gelirin Türkiye'deki asgari ücret tutarından az olduğu anlaşılan göçmenlere yönelik Türkiye Cumhuriyeti devleti yardımlarının Tablo 15'ten de anlaşılacağı üzere göçmenlerin ihtiyaçlarının karşılamalarında büyük bir pay sahibi olduğu bir daha ön plana çıkmaktadır.

Yapılan mülakatlarda ailedeki birey sayısının çok olmasına rağmen aylık hane halkı gelirin neden asgari ücret tutarından düşük olduğu sorulmuştur. Katılımcılar yapılan mülakatta, aile bireylerinin resmi kayıtlı bir işte çalışmadıklarını ve ucuz işgücü olarak görüldüklerini ve iş karşılığında düşük ücretle çalıştırıldıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 17. Örnekleme Grubunun Türkiye'nin Yardımlarını Değerlendirmesi

Türkiye'nin Suriyelilere; sağlık, eğitim, işyeri açma gibi ekonomik alanlarda yaptığı yardımları nasıl değerlendiriyorsunuz?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar yüzdesi
Valid	Yeterli	108	48,2	48,2
	Yetersiz	68	30,4	30,4
	Kararsızım	48	21,4	21,4
	Total	224	100,0	100,0

Önceki tablolardan hareketle hazırladığımız anket sorularının birbiriyle paralel bir şekilde ortaya çıkardığı durum, Türkiye'nin Suriyelilere yönelik yaptıkları yardımların, göçmenlerin geçimlerini ve temel ihtiyaçlarını karşılayabildiklerini göstermektedir. Sağlık, eğitim ve ekonomi alanlarındaki katkısının, önceki tablolarla paralellik göstermesi bakımından Türkiye'nin yaptığı yardımların %48,2 ile Suriyeli öğrenciler tarafından Yeterli bulunması, tutarlı ve güvenli bir veri oluşturduğu görülmektedir. Göçmenlerin yapılan yardımlara yönelik değerlendirmelerinde, Yetersiz diyenlerin oranı %30,4 ve Kararsız kalanların %21,4 ile toplamda %51,8 gibi bir oran ortaya çıkmakta ve bu oran, %48,2 oranında Yeterli diyenlerin oranına ancak yaklaşabilmektedir. Bu tablo Türkiye'nin göçmenlere yaptığı yardımların

yeterli olduğu bakımından önemli bir veri olarak ortaya çıkmaktadır. Tablo 15 ve Tablo 17'deki veriler birlikte ele alındığında, göçmenlerin göçe başladıkları 2011 yılından bu yana, Türkiye'de 'temel ihtiyaçlarını' karşılama noktasında bir sorun yaşamadıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 18. Örneklem Grubunun Şanlıurfalıların Göçmenlere Karşı Düşünceleri Hakkındaki Görüşleri

Şanlıurfalıların Suriyelilere karşı yardımlaşma ve diğer konulardaki tutumlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Her zaman olumlu	50	22,3	24,5
	Çoğunlukla olumlu	71	31,7	34,8
	Ne olumlu ne olumsuz	59	26,3	28,9
	Çoğunlukla olumsuz	18	8,0	8,8
	Her zaman olumsuz	6	2,7	2,9
	Total		204	91,1
Missing	System	20	8,9	
Total		224	100,0	

Örneklem grubunun Türkiye Cumhuriyeti devletinin yaptığı yardımları yeterli buldukları Tablo 15'teki verilerden hareketle anlaşılmış, Şanlıurfa'nın Suriyelilere karşı yardım ve tutumlarını değerlendirmede de benzer bir sonuç ortaya çıktığı anlaşılmıştır.

Tablo 18'de Şanlıurfalıların göçmenlere karşı tutumlarını değerlendiren örneklem grubundaki katılımcılardan 204 kişi, Şanlıurfalıların göçmenlere karşı tutumlarını Çoğunlukla Olumlu diye cevaplayarak 71 kişiyle %34,8 gibi bir yüzdeyi oluşturmuşlardır. Bununla birlikte ikinci sırada Her zaman olumlu olarak cevaplayanların yüzdesi %24,5 gibi bir oranla karşımıza çıkmaktadır. Kümülatif olarak bakıldığında 'Her zaman olumlu' ve 'Çoğunlukla olumlu' diye değerlendirme yapanların %59,3 olduğu tablodan anlaşılmaktadır. 'Ne olumlu ne olumsuz' diye değerlendiren katılımcıların %28,9 gibi oranı üçüncü sırada yer alırken; 'Çoğunlukla olumsuz' ve 'Her zaman olumsuz' diye değerlendirenlerin toplamı %11,7 olarak tablodan anlaşılmaktadır.

Şanlıurfalıların göçmenlere karşı tutumlarını değerlendirmede, göçmenlerin ‘Ne olumlu ne olumsuz’ ve ‘Olumsuz’ diye görüş bildirdikleri durumlar, giyim kuşam farklılığı ve iş hayatında düşük ücretle çalıştırılmaları konusunda olmuştur. Bu durum tespiti ise tablodaki verilerden değil, anket dışında yaptığımız mülakatlardan hareketle ortaya çıkmıştır.

Tablo 19. Örneklem Grubunun Cinsiyet – Etnik Yapı Korelasyonuna göre Şanlıurfalıların Tutumlarını Değerlendirmesi

		Cinsiyet:		Aşağıdaki kimliklerden hangisi sizi daha doğru tanımlıyor?		
		Kadın	Erkek	Arap	Kürt	Türkmen
		Layer Column N %	Layer Column N %	Layer Column N %	Layer Column N %	Layer Column N %
Urfalıların Suriyelilere karşı yardımlaşma ve diğer konulardaki tutumlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?	Her zaman olumlu	22,1%	28,0%	22,6%	34,4%	27,3%
	Çoğunlukla olumlu	29,5%	42,7%	35,2%	31,3%	36,4%
	Ne olumlu ne olumsuz	32,8%	23,2%	29,6%	25,0%	27,3%
	Çoğunlukla olumsuz	10,7%	6,1%	9,4%	6,3%	9,1%
	Her zaman olumsuz	4,9%	0,0%	3,1%	3,1%	0,0%

Örneklem grubundaki erkeklerin %42,7’si, kadınların 25,9’u Şanlıurfalıların tutumlarını ‘Çoğunlukla olumlu’ bulurken, ‘Her zaman olumlu’ cevabı verenlerin cinsiyete göre dağılımında da erkekler %28,0 ilk sırada yer almaktadır. Kadınlar %22,1 ile ikinci sırada yer almıştır. Tersinden bakıldığında ‘Her zaman olumsuz’ diye bakan erkek katılımcı olmadığı halde Kadınların %4,9 ile ‘Her zaman olumsuz’ görüş bildirdiği ortaya çıkmaktadır. ‘Ne olumlu ne olumsuz’, ‘Çoğunlukla Olumsuz’ ve ‘Her zaman olumsuz’ diye görüş bildirenlerin cinsiyet dağılımına bakıldığında kadınların erkeklere göre daha olumsuz bir tutum içinde oldukları anlaşılmaktadır. Araştırmanın kapsamından ve diğer tablodaki verilerden hareketle kadınların olumsuz olarak tutum bildirmelerinin nedeni olarak giyim tarzı, örtünme şekli gibi daha çok sosyal ilişki boyutunda öne çıkan durumları gösterdikleri anlaşılmaktadır.

Etnik aidiyete göre bakıldığında da Her zaman olumlu diyen Kürtler %34,4 ile ilk sırada, Türkmenler %27,3 ile ikinci sırada yer alırken Arap göçmen öğrencilerin Şanlıurfalıların tutumlarını Her zaman olumlu diye değerlendirmesi de

%22,6 ile üçüncü sırada oldukları anlaşılmaktadır. Her zaman olumsuz diyenlerin oranlarına bakıldığında Arap ve Kürtlerin %3,1 ile aynı görüşü bildirdikleri ve Türkmenlerden Her zaman olumsuz diye bir görüş bildirenin olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 20. Örneklem Grubunun Öncelikli Olarak Belirlediği İhtiyaçlar

Şu anda en öncelikli ihtiyacınız nedir?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Diğer	12	5,4	5,4
	Sağlık	15	6,7	6,7
	Barınma	10	4,5	4,5
	Eğitim	99	44,2	44,2
	Güvenlik	20	8,9	8,9
	İş	68	30,4	30,4
	Total	224	100,0	100,0

Tablo 11'deki verilere bakıldığında 224 katılımcı Suriyeli öğrencinin, Barınma, Sağlık, Güvenlik gibi temel ihtiyaçlarına dönük kaygılarını bir tarafa bırakıp öncelikli olarak Eğitimi en temel ihtiyaç olarak belirlemeleri, barınma, sağlık, güvenlik ihtiyaçlarının artık Türkiye'de karşılanabildiğini göstermektedir. Öğrencilerin Eğitim önceliği %44,2 ile ilk sırada yer alırken, bununla birlikte ailelerine katkılarının olması adına yapılan mülakatlarda iş ihtiyacının da %30,4 ile öncelikli bir kaygı olduğunu gözlenmiştir. Suriyeli göçmen öğrencilerin göçün zorunlu ve doğal sonuçlarından olan barınma, güvenlik, sağlık gibi temel ihtiyaçları bir tarafa bırakarak yerli halk gibi normalleşen bir hayat seyrinde eğitimlerini tamamlama ve iş bulma gibi bir kaygı taşıdıkları görülmektedir.

3.2.5. Suriyeli Öğrencilerin Eğitimde Karşılaştıkları Sorunlar

Tablo 21. Örneklem Grubunun Eğitim Hayatında Karşılaştığı Temel Sorunları

Eğitim ile ilgili yaşadığınız en önemli sorun?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Cevaplamayanlar	1	0,4	0,4
	Diğer	12	5,4	5,4
	Dil sorunu	139	62,1	62,1
	Okullarda kayıt sorunu	11	4,9	4,9
	Ekonomik sorunlar	58	25,9	25,9
	Materyal sıkıntısı	3	1,3	1,3
	Total	224	100,0	100,0

Örneklem grubunun eğitim hayatında karşılaştığı sorunlar tablosunda, ilk sırada %62,1 ile dil sorunu yer almaktadır. Bu soruyla birlikte yaptığımız mülakatlarda göçmenlerin dili olan Arapça ve Kürtçenin Şanlıurfa'da konuşulduğu göz önünde bulundurulsa da iletişim konusunda zorlandıkları görülmektedir. Bazı katılımcılar, mülakat esnasında daha önce başka şehirlerde yaşadıklarını belirtmiş ve dil sorununun başka illere göre Şanlıurfa'da daha az sorun olduğunu ifade etmişlerdir. Göçmen öğrenciler, iletişimi günlük hayatta bir sorun olarak görmediklerini fakat eğitimde kullanılan terim-kavramlar alanında zorluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Eğitim dilindeki kavramları anlamada zorlandıkları ve dil sorununa bu yüzden eğitimde karşılaştıkları en önemli sorun olarak baktıkları anlaşılmaktadır.

Yukarıdaki Tablo 21 ile birlikte, Tablo 15'te Türkiye'nin yaptığı yardımlarla ihtiyaçlarını karşılayan göçmenler ile hane halkı kazancının yer aldığı Tablo 16 birlikte ele alındığında eğitimde karşılaşılan temel ikinci sorunun %25,9 ile 'Ekonomik sorunlar' olduğu ortaya çıkmaktadır. Okullara kayıt sorunu olarak gösterdikleri bürokratik hiyerarşi ve prosedürler üçüncü sırada %4 ile yer alırken, %1,3 ile dördüncü sırada yer alan Materyal sıkıntısının yapılan mülakatlarda dolaylı olarak ekonomik sıkıntılardan kaynaklandığı anlaşılmıştır.

3.2.6. Suriyeli Öğrencilerin Sağlık Hizmetleri ile İlgili Yaşadıkları Sorunlar

Tablo 22. Örneklem Grubunun Sağlık Hizmeti ile İlgili Yaşadığı Sorunlar

Sağlık hizmetleri ile ilgili yaşadığınız en önemli sorun nedir?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Sağlık hizmetlerinden nasıl yararlanacağımı bilmiyorum.	79	35,3	35,6
	İlaç ve tedavi için gerekli olan harcamayı yapamıyorum.	39	17,4	17,6
	Sağlık görevlisine şikâyetlerimi rahat ifade edemiyorum.	58	25,9	26,1
	Sağlık kontrollerimi düzenli olarak yaptırılmıyorum.	46	20,5	20,7
	Total	222	99,1	100,0
Missing	System	2	0,9	
Total		224	100,0	

Örneklem grubun sağlık alanında yaşadıkları sorun olarak belirttikleri ilk problemin genel sağlık hizmetlerini edinmede nasıl yararlanılacağını bilmemek %35,3 ile ilk sırada yer alırken, sağlık görevlisine şikâyetlerini ifade etmekte sıkıntı yaşayanların oranı %25,9 ile ikinci sırada yer almıştır. Şikâyetlerini ifade etmekte yaşanan sıkıntıların eğitimde karşılaşılan (Tablo 21) sorun ile paralellik göstermesi yine dil probleminde kaynaklı olduğu anlaşılmaktadır.

Sağlık kontrollerini düzenli olarak yaptıramayanların yine genel işleyişten kaynaklı prosedürü bilmedikleri bir durum olduğu yapılan mülakatla birlikte anlaşılmıştır. Son sırada yer alan ilaç ve tedavi için gerekli harcamayı yapmayanların durumu da ekonomik durumlarını gösteren tablolarla birlikte ele alındığında maddi durum kaynaklı olduğu ortaya çıkmaktadır.

3.2.7. Suriyeli Öğrencilerin Güvenlik Kaygısına Yönelik Düşünceleri

Tablo 23. Örneklem Grubunun Kendilerini Güvende Hissetme Sorunu

Kendinizi Türkiye’de ne kadar güvende hissediyorsunuz?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Hiç güvende hissetmiyorum	4	1,8	1,8
	Çoğunlukla güvende hissetmiyorum	20	8,9	9,0
	Ara sıra güvende hissetmediğim oluyor	97	43,3	43,5
	Her zaman güvende hissediyorum	102	45,5	45,7
	Total	223	99,6	100,0
Missing	System	1	0,4	
Total		224	100,0	

Örneklem grubunun kendilerini güvende hissedip hissetmedikleri ilgili tabloda belirtilen sorulara verdikleri cevaplardan ‘Her zaman güvende hissediyorum’ şıkkı işaretlenmiş ve bu soruya bağlı olarak hazırlanan ‘güvenlik endişesini hangi konuda yaşadıkları’ ile ilgili sorular atlanmıştır. Bu tablodan hareketle kendilerini her zaman güvende hissedenlerin oranı diğer sorulara verilen cevaplardan yüzde olarak fazla çıkmış ve %45,5 ile ilk sırada güven sorunu yaşamadıkları anlaşılmıştır.

‘Hiç güvende hissetmeyenler’, ‘Çoğunlukla güvende hissetmeyenler’ ve ‘Ara sıra güvende hissetmeyenler’ grubunu oluşturanlara da güvenlik endişesini yaşadıkları konunun ne olduğu sorulmuş ve her konu ayrı ayrı tablolar halinde sonraki bu tablodan sonraki tablolarda verilmiştir. ‘Hiç güvende hissetmeyenler’ in oranı %1,8 ile dördüncü sırada yer alırken, Çoğunlukla güvende hissetmeyenlerin oranı %8,9 ile üçüncü sırada yer almıştır.

Araştırmamızda ‘Ara sıra güvende hissetmiyorum’ diyenlerin oranı ‘Her zaman güvende hissediyorum’ (%45,5) sorusuna verilen cevaba %43,3 ile yakınlık göstermiş ve biz bu güvenlik endişesinin ara sıra da olsa neden kaynaklandığını gösteren tabloların önemli bir veri olduğunu düşünerek araştırma kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini sonucuna ulaştık.

Göçmenlerin entegrasyonunu sağlayabilmek adına sosyal ilişkilerde her boyutta kendilerini güvende hissetmeleri gerektiğinin önemi açıktır. Güvenlik

endişesinin neden kaynaklandığının ortaya çıkarılması gerektiği araştırma kapsamında karşımıza bir problem olarak çıkmaktadır.

Aşağıdaki tablolarda Suriyeli öğrencilerin, güvenlik endişesini yaşadıkları sorunun ne olduğu verilerle sunulmuştur. Bu tablolardan hareketle Suriyeli göçmen öğrencilerin yapılan gözlem ve mülakatlarla da benzer problemler yaşadıkları anlaşılmış ve tabloların burada gösterilmesi önem arz etmiştir. Örneklem grubun güvenlik endişesini en çok yaşadığı üç sorun katılımcıların öncelikli olarak belirttikleri sıraya ve katılım yüzdelerine göre aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 24. Örneklem Grubunun En Çok Güvenlik Endişesini Yaşadığı Sorun - 1

[Sözlü tacize uğramak] Güvenlik endişesini hissettiğiniz konu nedir?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Seçilmemiş – En az iki endişesini belirtenlerden bu şıkı işaretlemeyenler	65	29,0	54,6
	Evet	54	24,1	45,4
	Total	119	53,1	100,0
Missing	System	105	46,9	
Total		224	100,0	

Örneklem grubunun, güvenlik endişesini yaşadığı ilk sorunun, sosyal uyum çerçevesinden bakıldığında ‘dışlanma’ konusunda olduğu, yukarıdaki tablo verilerinden hareketle karşımıza çıkmaktadır. 224 katılımcıdan 54 kişinin belirttiği ‘Sözlü tacize uğramak’ sorunu, %24,1 ile ilk sırada yer alan bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Sözlü tacize uğramak, Suriyelilerin üniversite ortamında ve yerli halkla temasa geçtikleri çarşı, pazar diyebileceğimiz yerlerdeki günlük yaşamlarında sosyal dışlanma konusu ön plana çıkmaktadır. Suriyeli göçmenlerin ne olacaklarıyla ilgili durumun halen belirsizliğini koruması, gözlemlerden ve katılımcılarla yapılan mülakatlardan hareketle, ‘Suriyeliler de her yeri işgal etmiş, Her yerde işyerleri var, Kendimize bakamıyoruz gibi...’ halk tarafından sözlü tacize uğradıkları anlaşılmıştır. Sözlü tacize uğramak sorununun göçmenlerin bu ifadelerinden hareketle en çok karşılaştıkları taciz ifadeleri olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 25. Örneklem Grubunun En Çok Güvenlik Endişesini Yaşadığı Sorun - 2

[Dövülmek] Güvenlik endişesini hissettiğiniz konu nedir?					
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi	Kümülatif Oran
Valid	Seçilmemiş – En az iki endişesini belirtenlerden bu şıkı işaretlemeyenler	87	38,8	73,1	73,1
	Evet	32	14,3	26,9	100,0
	Total	119	53,1	100,0	
Missing	System	105	46,9		
Total		224	100,0		

Tablo 22’de örneklem grubun güvenlik endişesiyle ilgili yaşadığı ikinci sorunun Dövülmek olduğu ön plana çıkmaktadır. Yine Suriyeliler ve yerli halk arasında yaşananlara dair yapılan gözlemlerimiz sonucunda, Suriyelilerle yerli halk arasında yaşanan bazı tartışma ve kavgaların, Suriyeli göçmen öğrencilerde bu endişeyi taşıdıklarını göstermesi bakımından tutarlı bir veri olduğu kanısındayız. Dövülmek kaygısını taşıyanların, %14,3 ile Sözlü tacize uğramak (Tablo 25) endişesinden sonra ikinci sırada yer aldığı yukarıdaki tablodan da anlaşılmaktadır.

Tablo 26. Örneklem Grubunun En Çok Güvenlik Endişesini Yaşadığı Sorun -3

[Evime saldırılması] Güvenlik endişesini hissettiğiniz konu nedir?					
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi	
Valid	Seçilmemiş – En az iki endişesini belirtenlerden bu şıkı işaretlemeyenler	95	42,4	79,8	
	Evet	24	10,7	20,2	
	Total	119	53,1	100,0	
Missing	System	105	46,9		
Total		224	100,0		

Örneklem grubun güvenlik endişesini yaşadığı üçüncü sorun ise yukarıdaki Tablo 26’den anlaşıldığı gibi Evime saldırılması sorunu olarak belirlenmiştir. Evime saldırılması endişesi taşıyanların %10,7’si 24 kişiyle üçüncü sırada yer almıştır.

Gözlemlerimiz ile birlikte ele alındığında yaklaşık 8 yıldır Şanlıurfa’da bulunan Suriyeli göçmenlerle bazen yaşanan ferdi tartışma ve kavgaların göçmen

öğrencilerde öncelikli olarak belirttikleri güvenlik endişesiyle ilgili yukarıdaki 3 tablonun oluşmasında etkili olduğu söylenebilir. Bunlarla birlikte katılımcılardan güvenlik endişesini yaşadıkları sorunlardan, Para/Mal gaspı endişesi taşıyanlar 21 kişiyle %9,4, Öldürülmek endişesi taşıyanlar 10 kişiyle %4,5, Fiziki Taciz endişesi taşıyanlar 7 kişiyle %3,1, Tecavüze Uğramak endişesi taşıyanlar 7 kişiyle %3,1 olarak tespit edilmiştir.

3.2.8. Suriyeli Öğrencilerin Türk Vatandaşı Olma Talepleri, Geri Dönme Eğilimi, Türkiyeli Biriyle Evliliklerine Yönelik Tutumları ve Hukuki Statüleri

Tablo 27. Örneklem Grubunun Türkiye Vatandaşı Olma Taleplerine Yönelik Tutumları

Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı olmak ister misiniz?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Diğer	2	0,9	0,9
	Evet	183	81,7	81,7
	Hayır	9	4,0	4,0
	Kararsızım	30	13,4	13,4
	Total	224	100,0	100,0

Örneklem grubundaki katılımcıların tamamının cevapladığı bu tabloya göre 181 kişiyle Evet diyenlerin %81,7 ile çoğunluk oluşturduğu görülmektedir. Kararsızım diye görüş bildirenlerin oranı %13,4 olduğu anlaşılırken Hayır diyenler %4,0 ile çok az bir grubu temsil ettiği anlaşılmaktadır.

Göçmen öğrencilerde Evet oranının fazla çıkmasında, görüşmelerde edinilen bilgilerle tablo birlikte ele alındığında Suriye'deki iç savaşın belirsizliğini korumasının büyük bir etken olduğu anlaşılmıştır. Göçmen öğrencilerin çoğunun savaş başladığı yıllardan bu yana Türkiye'de kaldıkları bu nedenle artık yerliler gibi iş, eğitim, ekonomi, sağlık gibi ihtiyaçlarını karşılayabildikleri ve bu yönüyle de Evet demelerinde bu faktörlerin etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 28. Örnekleme Grubunun Suriye'ye Geri Dönme Eğilimleri

Suriye'ye geri dönmeyi düşünüyor musunuz?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Cevaplamayanlar	2	0,9	0,9
	Diğer	7	3,1	3,1
	Suriye'ye kesinlikle dönmem.	48	21,4	21,4
	Türkiye'de vatandaşlık ya da oturma izni alırsam dönmem, alamazsam savaş bittiğinde dönerim.	53	23,7	23,7
	Dönüp dönmeme konusunda kararsızım.	54	24,1	24,1
	Eğitimi tamamladığımda savaş bitmiş olursa döneceğim.	48	21,4	21,4
	Savaş bittiğinde, eğitimim bitmemiş olsa da döneceğim.	11	4,9	4,9
	Bugünlerde dönme hazırlıkları yapıyorum, yakın zamanda döneceğim.	1	0,4	0,4
	Total	224	100,0	100,0

Örnekleme grubundaki Suriyeli göçmen öğrencilerin dönüp dönmeme konusundaki kararsızlık tutumları, %24,1 ile ilk sırada yer alırken, Vatandaşlık alırsam dönmem diye görüş bildirenlerin tutumu birbirine yakın olarak tespit edilmiştir. Suriye'ye kesinlikle dönmem diyenlerin oranı da %21,4 olarak tespit edilmiş olup Tablo 27'de TC vatandaşı olmak ister misiniz, sorusuna verilen cevaplarla bu Tablo 28'deki verilerin paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır. Örnekleme grubundaki öğrencilerden dönüp dönmemeyi var olan savaş ortamına bağlayanların oranı ise 11 kişiyle %4,9 olduğu bu tablodan anlaşılmaktadır.

Bu tablonun hazırlanmasından sonra Suriyeli birkaç öğrenciyle yaptığımız mülakatta dönmek konusunda ortaya çıkan cevabın neden yüksek oranda olduğu sorulmuş, mülakata katılanların da aslında halen süren ve ne olacağı hakkında bir tahminde bulunamadıklarından kaynaklı olduğunu ifade etmişlerdir.

Ayrıca dönmek istemeyenlerin gerekçeleri, savaş ortamında yıkılan tahrip edilen meskenlerini inşa sürecinde maddi olarak yetersiz oldukları ve bunun

ekonomik kaygılardan kaynaklı olduğu tespit edilmiştir. Yine dönmek istemeyenlerin başka önemli bir gerekçesi de Türkiye’de eğitimlerine devam etmek istemeleri ve iş imkanlarının daha çok olmasına bağladıkları tespit edilmiştir.

Tablo 29. Örneklem Grubunun Cinsiyet ve Etnik Kökene Göre Türkiyeli Biriyle Evlenme Hakkındaki Düşünceleri

		Cinsiyet:		Aşağıdaki kimliklerden hangisi sizi daha doğru tanımlıyor?		
		Kadın	Erkek	Arap	Kürt	Türkmen
		Layer Column N %	Layer Column N %	Layer Column N %	Layer Column N %	Layer Column N %
Türkiyeli biriyle evlenmek ister misiniz?	Aynı etnik kökenden olacaksa isterim, yoksa istemem.	24,4%	24,4%	21,3%	34,4%	45,5%
	Hangi etnik kökenden olursa olsun fark etmez, isterim.	17,1%	30,5%	23,8%	15,6%	27,3%
	Kim olursa olsun, Türkiyeli biriyle evlenmesini istemem.	19,5%	9,8%	13,8%	28,1%	0,0%
	Kararsızım.	39,0%	35,4%	41,3%	21,9%	27,3%

Örneklem grubundaki Suriyelilerin Türkiyeli biriyle evlenmek ister misiniz sorusuna, Arapların %41,3 ile Kararsızlar olarak ilk sırada görüş bildirdikleri, Türkmenlerin katılımcılar arasındaki düşük sayılarına oranla %27,3 ile ikinci sırada, Kürtlerin de %21,9 ile üçüncü sırada oldukları anlaşılmaktadır.

Örneklem grubunda Kim olursa olsun Türkiyeli biriyle evlenmek istemem diyenlerde, cinsiyet dağılımına göre Kadınların %19,5 ile evlenmek istemem dedikleri, Erkeklerin bu orana göre %9,8 ile daha az karşı çıktıkları anlaşılmaktadır. Buna paralel olarak ‘Aynı etnik kökenden olacaksa isterim’ diyen kadın ve erkeklerin oranı %24,0 ile eşit çıkmıştır. Aynı etnik kökenden olmasına dikkat eden Türkmenler ilk sırada %45,5 ile yer almaktadır. Kürtler %34,4 ile ikinci sırada,

Araplar ise %21,3 ile üçüncü sırada yer almaktadır. Hangi millettense fark etmez diyerek, etnik aidiyete göre evlilik konusunda ayırım yapmayan Türkmenler, %27,3 ile ilk sırada yer almışlardır. Araplar ise %23,8 ile evlilikle ilgili etnik aidiyetin önemli olmadığını fark etmez diyerek cevaplamışlardır. Kürtlerden de %15,6'sı fark etmez diyerek etnik aidiyetin önemli olmadığını belirtmişlerdir.

Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplara genel olarak bakıldığında göçmenlerin evlilik konusunda kendi etnik kökenlerinden birisiyle evlilik düşündükleri anlaşılmaktadır.

Tablo 30. Örneklem Grubunun Hukuki Statüleri Hakkındaki Bilgi Düzeyleri

Türkiye'deki Hukuki Statünüzü biliyor musunuz?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Cevaplamayanlar	2	0,9	0,9
	Diğer	11	4,9	4,9
	Sığınmacı	27	12,1	12,1
	Mülteci	63	28,1	28,1
	Geçici Korunmaya Alınmış Kişi	64	28,6	28,6
	Hukuki statümün ne olduğunu tam bilmiyorum.	57	25,4	25,4
	Total	224	100,0	100,0

Örneklem grubundaki katılımcıların %28,6 ile Geçici Korunmaya Alınmış Kişi olarak hukuki statüleri hakkında bilgi sahibi oldukları, kendilerini Mülteci diye tanımlayanların %28,1 ile ikinci sırada yer aldığı bununla birlikte sığınmacı olarak kendini tanımlayanlar %12,1 ile üçüncü sırada yer aldığı tablodaki verilerle tespit edilmiştir.

Suriyelilerin Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne Geçici Koruma Kapsamına alındıkları resmi olarak belirtilmesine paralel olarak Suriyeli göçmen öğrencilerin çoğunluğunun hukuki statülerini bildikleri, bununla birlikte Hukuki Statü sorusunun terimsel bir kavram olmasından dolayı cevaplamada ne olduğunu bilmiyorum diyenlerin oranı da %25,4 olarak tespit edilmiştir.

Araştırma verisine ek olarak yapılan mülakatlar neticesinde göçmen öğrencilerin Suriye'deki iç savaşı siyasi sebeplere bağlamalarından dolayı göç etmek zorunda kalmalarını belirttikleri ve buna bağlı olarak da kendilerini Mülteci diye tanımlayanların oranı ikinci sırada %28,1 olarak tespit edilmiştir.

Yine anket formuyla birlikte yaptığımız mülakatla, kendilerini ifade edebilsinler diye açıklamaya çalıştığımız kavramlardan Sığınmacı tanımına kendilerinin sığınacak bir ülke olarak Türkiye'ye ancak kaçabildiklerinden dolayı Sığınmacı diye tanımladıklarını ifade ettikleri anlaşılmıştır.

3.2.9. Suriyeli Öğrencilerin Harran Üniversitesini Seçme Nedenleri ve Hangi Fakültelerde Öğrenim Gördükleri

Örneklem grubundaki katılımcılara Harran Üniversitesini seçme nedenleri olarak hazırlayıp sorduğumuz soruları ayrı ayrı tablolar halinde aşağıda sunmaya çalıştık. Ancak bu tablolarla birlikte Harran Üniversitesinin öncelikli olarak en fazla tercih edilme nedenine ışık tuttuğu için Diğer tablosunu da buraya aktaracağız.

Tablo 31. Örneklem Grubunun Harran Üniversitesi Tercih Nedenleri -1

[Coğrafi Yakınlık]				
Harran Üniversitesi'ni seçme nedeniniz nedir?				
(En önemli 2 sebebi işaretleyin)				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Seçilmemiş – En az iki neden belirtenlerden bu şıkı işaretlemeyenler	101	45,1	49,8
	Evet	102	45,5	50,2
	Total	203	90,6	100,0
Missing	System	21	9,4	
Total		224	100,0	

Katılımcıların çoğunun 5-6 yıldır Şanlıurfa'ya yerleştikleri göz önüne alındığında Harran Üniversitesini seçme nedenlerinin bu tabloyla birlikte ele alındığında aynı zamanda Şanlıurfa'yı Tercih Etme nedenlerinden (Tablo 13) olan Coğrafi Yakınlık gerekçesinin paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır.

Mülakatlarda da yaptığımız görüşmeler neticesinde örneklem grubunun Harran Üniversitesini tercih etme nedenlerinin ‘başka yeri kazanamaması, ailelerinin ikamet yerinin Şanlıurfa olması, Suriye’ye coğrafik olarak yakın olmasından kaynaklı ilk yerleşmelerinden beridir burada oldukları’ gibi gerekçelerden kaynaklandığı ortaya çıkmıştır.

Harran Üniversitesini tercih etme nedenleri sorusunu cevaplayanların %50,2’si Suriye’ye coğrafi olarak Yakınlık gerekçesini göstermişlerdir. En önemli iki seçeneği işaretleyin diye sorduğumuz soruya katılımcıların tamamı tercih etme nedenlerini bir gerekçeyle göstermişlerdir.

Tablo 32. Örneklem Grubunun Harran Üniversitesini Tercih Nedenleri -2

[Suriye’deki iç savaş] Harran Üniversitesi’ni seçme nedeniniz nedir? (En önemli 2 sebebi işaretleyin)				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Seçilmemiş – En az iki sebep belirtenlerden bu şiki işaretlemeyenler	116	51,8	57,4
	Evete	86	38,4	42,6
	Total	202	90,2	100,0
Missing	System	22	9,8	
Total		224	100,0	

Örneklem grubun Suriye’deki İç Savaş durumunu, Harran Üniversitesini tercih etme nedeni olarak gösterdikleri anlaşılmaktadır. 224 katılımcıdan %38,4’ü bu soruya cevap vermiş, cevaplayanlar yüzdesine bakıldığında bu oranın %42,6 Yakınlık (Tablo 31) gerekçesiyle tercih etme nedeninden sonra ikinci sırada yer aldığı görülmüştür. Harran üniversitesini tercih etme nedenlerini, İyi Bir Eğitim Almak olarak gösterenlerin oranı %36,5, Akrabalık bağlarından dolayı Şanlıurfa’ya yerleşmelerini gerekçe gösterenlerin oranı %22,2 olarak belirlenmiş ve katılımcıların %11,9’u da İş imkanlarından dolayı tercih etme nedenini ifade etmişlerdir.

Tablo 33. Örnekleme Grubundaki Öğrencilerden Harran Üniversitesini Tercih Edenlerin ‘Diğer’ Cevapları - 3

[Diğer] Harran Üniversitesi’ni seçme nedeniniz nedir? (En önemli 2 sebebi işaretleyin)				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Diğer	215	96,0	96,0
	Aile ikamet yeridir	1	0,4	0,4
	Ailem ş. Urfa da yaşadığı için	1	0,4	0,4
	Arapça programı olduğu için	1	0,4	0,4
	Başka şansım yok yani başka yere gidemediğim için	1	0,4	0,4
	Başka yer kazanamadığım için	1	0,4	0,4
	Ailem istediği için	1	0,4	0,4
		1	0,4	0,4
	YÖS sınavını kazandığım için	1	0,4	0,4
	İstediğim bölüm bulmam	1	0,4	0,4
	Yakın olduğundan dolayı	1	0,4	0,4
	Total	224	100,0	100,0

Harran Üniversitesi’ni tercih etme nedenlerini gösteren önemli iki tablo yukarıda çıkarılmıştı. Tablo 31’de Yakınlık şikkını işaretleyenler ile yukarıdaki tabloda Diğer işaretleyip birer cümle ile açıklama yapanların tercih etme nedenlerinin birbirine paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 31 ve Tablo 32 birlikte ele alındığında Harran Üniversitesinin Suriyeli öğrenciler tarafından, Suriye sınırında bir şehir olan Şanlıurfa’nın Yakınlık durumunun önemli bir tercih sebebi olarak görüldüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 34. Örneklem Grubunun Hangi Fakültelerde Okudukları

Hangi fakültede öğrencisiniz?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Fen Edebiyat Fak.	60	26,8	30,5
	İktisadi ve İdari Bilimler Fak.	34	15,2	17,3
	İlahiyat Fak.	53	23,7	26,9
	Mühendislik Fak.	50	22,3	25,4
	Diğer	27	12,1	
Total		224	100,0	

Katılımcı sayısına kolayca ulaşabilmek için Harran Üniversitesi'nde öğrenim gören Suriyeli lisans öğrencilerinin yoğun oldukları fakülteler belirlenmiş ve bu fakültelerden örneklem grubu seçilmiştir. Suriyelilerin en yoğun oldukları fakültelerden, Mühendislik Fakültesi 764, Fen Edebiyat Fakültesi 312, İlahiyat Fakültesi 223 ve İktisadi İdari Bilimler Fakültesi 59 Suriyeli öğrenciyle lisans öğrenimi vermektedir. Bu fakültelerdeki toplam göçmen öğrenci sayısı 1.358 olarak ortaya çıkmaktadır.

Harran Üniversitesi'nin farklı fakültelerinde öğrenim görmekte olan Suriyeli göçmen öğrencilerin toplam sayısına baktığımızda 1.447 öğrenci olduğu anlaşılmaktadır. Araştırma kapsamında evreni mümkün olduğunca temsil edecek dört fakülte belirlenmiş ve örneklem grubu bu dört fakülteden seçilmiştir. Dört fakültede öğrenim gören Suriyeli öğrenci sayısının 1.358 olduğu göz önüne alındığında da örneklemdeki temsiliyetin önemi de ortaya çıkmaktadır.

Araştırma için belirlenen dört fakültedeki örneklem grubunu fakültedeki öğrenci sayıları oranına göre katılımlarını sağlamaya çalıştık. Belirlenen dört fakülte içinde, kayıtlı öğrenci sayısı diğer üç fakülteye göre en çok olan Mühendislik fakültesinde katılım yüzdesinin düşük görülmesinin nedeni, Ziraat Fakültesinin göçmen öğrenciler tarafından Mühendislik fakültelerinden bağımsız bir fakülte olarak anlaşıldığı belirlenmiştir. 'Hangi fakültede öğrencisiniz' sorusuna göçmen öğrencilerden 'Diğer' diye cevaplayan 27 kişinin, Ziraat Fakültesinde öğrenci oldukları anket formundan hareketle anlaşılmıştır. Buna göre tablodaki verilerden hareketle bakıldığında 'Diğer' diye cevaplayanların 27 kişi olduğu, 'Mühendislik'

diye cevaplayanların 50 kişi olduğu göz önüne alındığında genel olarak Mühendislik fakültelerinde katılımcı öğrenci sayısının aslında 77 olduğu anlaşılmaktadır.

Buna göre Ziraat fakültesi 27 ve mühendislik fakültesi 50 olarak toplamda Mühendislik Fakültesinden 77, Fen Edebiyat Fakültesinden 60, İlahiyat Fakültesinden 53, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinden 34 kişiyle anket yapılmıştır.

3.2.10. Suriyeli Öğrencilerin Dindarlık Durumlarının Cinsiyet ve Etnik Yapıya göre Değerlendirilmesi

Tablo 35. Örneklem Grubunun Dine Karşı Tutumu, Namaz Kılma ve Ramazan Orucu Tutma Durumları, Kadınların Başörtüsü Takma Gerekçeleri

		Cinsiyet:		Etnisite:		
		Kadın	Erkek	Arap	Kürt	Türkmen
		Layer Column N %	Layer Column N %	Layer Column N %	Layer Column N %	Layer Column N %
Din karşısında kendinizi nasıl tanımlarsınız?	Dine inanırım ve vecibeleri mümkün olduğunca yerine getiririm.	78,2%	70,9%	80,4%	53,1%	63,6%
	Dine inanırım ama düzenli ibadet etmiyorum.	18,5%	26,6%	15,7%	46,9%	36,4%
	Dini inancım yok.	3,4%	2,5%	3,9%	0,0%	0,0%
Namazla ilgili nasıl bir tutum içerisindeyiz?	Her şartta 5 vakit kılmaya çalışırım.	64,2%	63,4%	69,4%	40,6%	45,5%
	Bazen aksatsam da çoğunlukla kılarım.	27,6%	17,1%	20,0%	40,6%	27,3%
	Sadece Cuma ve Bayram namazları kılarım.	0,0%	12,2%	3,1%	12,5%	9,1%
	Sadece Bayram namazlarını kılarım.	2,4%	2,4%	2,5%	0,0%	9,1%
	Namaz kılmıyorum.	5,7%	4,9%	5,0%	6,3%	9,1%
Ramazan ayında oruç tutuyor musunuz?	Evet tamamını tutuyorum.	86,2%	74,4%	85,0%	68,8%	63,6%
	Çoğunu tutuyorum.	7,3%	12,2%	6,3%	21,9%	18,2%
	Sadece birkaç gün tutuyorum.	4,9%	9,8%	6,9%	6,3%	9,1%
	Hiç tutmuyorum.	1,6%	3,7%	1,9%	3,1%	9,1%

Tablo 35’te örneklem grubunun dine karşı tutumları, 5 vakit namaz kılıp kılmadıkları ve Ramazan orucunu tutup tutmadıklarıyla ilgili durumları cinsiyet ve etnik yapı üzerinden incelenmiştir.

Dine inanıp vecibelerini mümkün olduğunca yerine getirenler içinde kadınların %78,2 gibi bir yüzdelle, erkeklerin %70,9 olan yüzdelle durumuna göre yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Dine inandığı halde düzenli ibadet etmeyenlerin oranında da kadınların %18,5 ile %26,6 olan erkeklere göre daha az oldukları ortaya çıkmış, kadınların dini tutumlarının ve din karşısında vecibeleri yerine getirme oranının her soruda da erkeklere göre daha çok olduğu anlaşılmaktadır. Buradan hareketle Suriyeli göçmen kadınların erkeklere göre daha dindar oldukları ortaya çıkmaktadır.

Her ne kadar dini yükümlülükleri yerine getirme noktasında kadınlar, erkeklere göre daha yüksek oranda görünüyorsa da ‘Dini inancım yok’ diyen kadınların %3,4 ile %2,5 olan erkeklere göre yüksek bir oranda olduğu tablodan hareketle anlaşılmaktadır. Buna rağmen katılımcı kadınların, erkeklere göre de daha dindar bir çoğunluk oluşturdukları da tablodan hareketle anlaşılmaktadır.

Örneklem grubundaki katılımcı Arapların, dine inanıp vecibeleri yerine getirme konusunda %80,4 ile ilk sırada yer aldıkları, Türkmenlerin %63,6 ile ikinci ve Kürtlerin %53,1 ile üçüncü sırada yer aldıkları görülmektedir.

Tablo 35’teki verilerden hareketle göçmen öğrencilerin beş vakit namaz kılıp kılmadıkları ile ilgili tutumları, cinsiyet ve etnik temelli bir karşılaştırmayla değerlendirilmeye çalışılmıştır. Her şartta 5 vakit namaz kılanlar içinde kadınların %64,2 ile ilk sırada yer aldıkları, erkeklerin ise %63,4 ile ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Kadınların dine karşı tutumlarında da oran erkeklere göre yüksek çıkmış ve bu veri burada 5 vakit namaz kılanlar içinde de kadınların erkeklere göre daha yüksek bir oranda oldukları ile desteklenmiştir. Kadınların yine erkeklere göre daha dindar olduğu önceki verilerden hareketle anlaşılmıştır.

Arap göçmen öğrencilerin Kürt ve Türkmen öğrencilere göre her şartta 5 vakit namaz kılma oranı 56,4 ile ilk sıra yer almakta, bu oran Kürtlerde 40,6% olarak belirlenmiştir. Kürt göçmenlerle yapılan mülakatlarda Suriye’deki rejimin baskıları,

etnik ve mezhep ayrımcılığından dolayı dışlandıkları, ekonomik düzeylerinin düşük olması ve oradaki dini bilincin yetersiz olması gibi sorunlar, dinin gerekliliklerini yerine getirememenin sebepleri olarak belirtilmiştir. Katılımcılar içindeki Türkmen göçmen öğrencilerde ise her şartta beş vakit namazını kılanların oranı %45,5 olarak tespit edilmiştir.

Tabloda namaz kılmıyorum diyenler içinde katılım oranı yüksek olan Arapların %5 ile en düşük oranda olduğu, ikinci sırada namaz kılmayan Kürtlerin oranının %6,3 olduğu, katılımcılar içinde etik aidiyete göre en düşük sayıda olan Türkmenlerin ise %9,1 namaz kılmayanlar içinde yüksek bir oranlarının olduğu tablodan anlaşılmaktadır.

Ramazan ayında orucun tamamını tutanlar içinde Kadınların erkeklere göre yine ilk sırada yer aldıkları tablodaki verilerden anlaşılmaktadır. Hiç oruç tutmayan kadınların da yine erkeklere göre düşük olduğu ortaya çıkmaktadır.

Katılımcılar arasında erkek sayısına göre kadınların daha yüksek olmasıyla birlikte dindarlık durumlarının yüksek çıkması kadınların erkeklere göre daha dindar olduklarının tespiti açısından önemli bir veri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yine Ramazan orucunun tamamını tutanları, etnik temelde ele aldığımızda Arap göçmen öğrencilerin Kürt ve Türkmenlere göre daha yüksek olduğu tablodaki verilerden anlaşılmaktadır. Ramazan orucunu hiç tutmayanlar içinde katılımcı sayısı az olmasına rağmen Türkmenlerin %9,1 gibi yüksek bir oranda ortaya çıktığı tablodan anlaşılmaktadır.

3.2.11. Suriyeli Kadın Öğrencilerin Başörtüsü, Giyim Kuşam Şekilleri ile İlgili Görüşleri

Tablo 36. Örneklem Grubundaki Başörtülü Kadın Sayısı

(Görüşmeci kadın ve başörtülü mü?)				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Kadın, başörtülü.	109	48,7	53,4
	Kadın, başörtülü değil.	25	11,2	12,3
	Erkek.	70	31,3	34,3
	Total	204	91,1	100,0
Missing	System	20	8,9	
Total		224	100,0	

Örneklem grup içindeki kadınlardan başörtülü olanların sayısı 109 olarak belirlenmiş, kadınlardan 25 kişinin başörtülü olmadığı anlaşılmıştır. Örneklem grubundaki kadınların katılım sayısının yüksek olması sonraki tablolarda yönelttiğimiz sorulara aldığımız cevaplar açısından da önemli bir veri oluşturmuştur.

Tablo 37. Örneklem Grubundaki Kadınların Başörtüsü Takma Gerekçeleri

Başörtüsü takıyor olmanızı ne ile açıklıyorsunuz?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Diğer	118	52,7	52,7
	Dini gereklilik	95	42,4	42,4
	Gelenek	7	3,1	3,1
	Kültürel farklılık	4	1,8	1,8
	Total	224	100,0	100,0

Suriyeli kadın göçmenlerde gözlenen başörtüsünün farklı bağlanması da bir merak konusu olmuştur. Bu farklılık bizi başörtüsü takıyor olmalarının ne ile açıklanabilir sorusuna yöneltmiştir. Bağlama şeklinin farklılığının gözlemle açıkça tespit edilebildiği, yapılan mülakatlarda da bu farklılığın Suriyeli Araplara has bir bağlama şekli olduğu ifade edilmiştir. Suriyeli kadınların Türkiye’deki kadınlarla başörtüsünü farklı şekilde bağlamalarının hangi nedenden kaynaklandığını belirlemek için Tablo 37’deki soruyu katılımcılara yönelttik. Tablo – 36’daki 134 kadın katılımcı göz önüne alındığında, Tablo-37’de 95 kadın tarafından ‘Dini bir gereklilik’ olduğu ifade edilmiştir.

Tablo 38. Kadın örneklem Grubunun Başörtüsü ve Giyim Kuşam Şekliyle İlgili Sorunları

Başörtüsü bağlama şekli ve giyim kuşam tarzınızla ilgili olarak sosyal ilişkilerinizde Türkiye’de herhangi bir problem yaşadınız mı, yaşıyor musunuz?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Fazla yaşıyorum.	18	8,0	8,9
	Yaşıyorum.	61	27,2	30,0
	Çok az yaşıyorum.	72	32,1	35,5
	Hiç yaşamıyorum.	52	23,2	25,6
	Total	203	90,6	100,0
Missing	System	21	9,4	
Total		224	100,0	

Örneklem grubundaki kadınların başörtüsü, giyim kuşam şekliyle ilgili bir sorun yaşadıkları yukarıdaki tablodan anlaşılmaktadır. Hiç sorun yaşamayan kadınlar %25,2 ile üçüncü sırada yer alan bir yüzdeler oluştururken, Çok az yaşıyorum, Yaşıyorum, Fazla yaşıyorum diyenlerin kümülatif oranı %74,4 ile önemli bir yüzdeler oluşturmaktadır. Her ne kadar çok az yaşıyorum diyenler %35,5 ile ilk sırada ise de çok az yaşamaları olarak belirtilen nedenin da giyim kuşam tarzının başörtüsü bağlama şeklinin farklı oluşundan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Suriyeli göçmen kadın öğrencilerle Türkiyeliler arasında dikkat çeken bir sorun olarak giyim kuşam tarzı ve başörtüsü bağlama şekli, önemli ve görünür bir sorun olarak sosyal ilişkilerde göçmenlere karşı tutumda önemli bir veri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 39. Örneklem Grubundaki Kadınlarla Yerli Halk Arasında Giyim Kuşam Yönünden Yaşadıkları Sorunlar

Yerli halkla aranızda bir kadın olarak giyim kuşam konusunda yaşadığınız en önemli sorun nedir?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Giyim şeklimiz	56	25,0	50,5
	Başörtüsü bağlama şekli	26	11,6	23,4
	Kozmetik ürünleri kullanmaktaki farklılık	11	4,9	9,9
	Sosyal ilişkiler	18	8,0	16,2
	Total	111	49,6	100,0
Missing	System	113	50,4	
Total		224	100,0	

Örneklem grubundaki kadınların Tablo 38'e ifade ettikleri gibi giyim kuşam konusunda sorun yaşadıkları anlaşılmıştır. Biz bu araştırmamızda, bu sorunun en önemli göstergesinin ne olduğunu Tablo 39'dan hareketle tespit etmeye çalıştık. Kadınların %50,5 gibi büyük çoğunluğunun 'Giyim şeklimiz' olarak belirttikleri sorun yaşama alanlarını müteakip %23,4 ile başörtüsü bağlama şekli ortaya çıkmaktadır.

Gözlemler sonucunda örtünme şeklinin farklı olduğu hatta bir kadının örtünme şeklinden Suriyeli olduğu da fark edilebilmektedir. Örneklem grubunda da Şanlıurfa'da yaşayan diğer Suriyelilerin de örtünme şeklinin, özellikle genç ve orta yaş nüfusunda pantolon, gömlek, uzun kollu tişört ve bluz diye giyilen elbiseler üzerine başörtüsü bağlamasının sorun olduğu anlaşılmaktadır. Kozmetik ürünleri (makyaj) kullanma farklılığının da bir sorun olarak görüldüğünü belirten göçmen kadın öğrencilerin oranı %9,9 olarak tespit edilmiştir.

Erol Erkan'ın Gaziantep araştırmasında, 'görsellik ve şekilsel bakımdan' Suriyelilerle ilgili yaptığı mülakatlarda Türkiye'deki kadınların giyim kuşam ve başörtüsü ve erkeklerin de saç sakal şekillerinin farklı olduğu ön plana çıkmaktadır. Yine bu araştırma sonucunda, toplumların farklı tarihsel tecrübelerine sahip olması ve farklı etnik ve mezhepsel unsurların olmasından kaynaklı görsel ve şekilsel yönden

de farklılıkların ortaya çıkmasında etken olduğu belirtilmiştir.⁵² Harran üniversitesi göçmen öğrencileri üzerinde yaptığımız bu araştırmamız kapsamında da giyim kuşam şekillerinin farklı oluşu Gaziantep araştırmasındaki benzer sonuçlarla karşımıza çıkmaktadır.

Dinin tecrübe edilmesi açısından, (namaz, giyinme, örtünme şekli gibi) lisans düzeyindeki göçmenler ile Türkiye'deki öğrenciler arasında bir sorun olduğu ortaya çıkmaktadır, tezimizi doğrular sonuçlar yukarıdaki tablodan hareketle ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

3.2.12. Suriyeli Öğrencilerin Göç Sonucunda Dini tutumları, Kültürlerinin Türkiye'de Değişip Değişmediğine Yönelik Düşünceleri, Asimilasyon Hakkındaki Düşünceleri, Dışlanma Konusu ve Göçmenlerin Kimlerle Vakitlerini Geçirdikleri

Tablo 40. Örneklem Grubunun İbadetlerinde Göç Sonrası Herhangi bir Değişim Olup Olmadığı

Göç, şahsi ibadetlerinizde herhangi bir değişime neden oldu mu?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	İbadetlerimde herhangi bir değişim olmadı.	131	58,5	65,2
	İbadetlerimde artış oldu.	37	16,5	18,4
	İbadetlerimde azalma oldu.	27	12,1	13,4
	İbadetlerimi tamamen bıraktım.	6	2,7	3,0
	Total	201	89,7	100,0
Missing	System	23	10,3	
Total		224	100,0	

Örneklem grubundaki göçmen öğrenciler, göçün etkisiyle ibadetlerinde herhangi bir değişim olup olmadığı sorusuna %65,2 gibi yüksek bir oranla herhangi bir değişim olmadığı cevabını vermişlerdir. İbadetlerimde artış oldu diyenlerin de %18,4 ile ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Göçün dini tutumlar üzerinde etkili olup olmadığı sorunu, düşük seviyelerde olsa da ibadetlerinde artış olanlar %18,4 ile ilk sırada yer alırken, ibadetlerinde azalma olanların oranı %13,4 olarak tespit

⁵² Erkan, a.g.e., s.79

edilmiştir. İbadetlerimi tamamen bıraktım diyenlerin oranı da %3 olarak tablodan görülmektedir.

Yapılan mülakatlarda katılımcılardan neden böyle bir artma azalma olduğu sorusuna cevap vermeleri istenmiş, ibadetlerini tamamen bırakanlar ile ibadetlerinde azalma gösterenlerin, savaştan kaçtıkları zaman ibadet etme imkanlarının olmadığını, uzun süren bir savaş stresinin de etken olduğunu neden olarak öne sürdükleri görülmüştür.

Erol Erkan da ‘Suriyeli Göçmenler ve Dini Hayat’ adlı makalesinde göç sonucunda yeni bir durum ortaya çıktığını ve artık geçmişte olduğu gibi birebir aynı dindarlıktan bahsedilemeyeceğini belirtmiştir. Buna ek olarak, dindarlığın göçten olumsuz etkileneceği, yapılan çalışmada elde edilen verilerden anlaşılmakta⁵³ ve bizim bu çalışma sonucunda elde edilen verilerle paralellik gösteren bir sonuç ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Adı geçen makaleden, Suriyelilerin göç sonrası yerleştikleri şehrin, kendi dindarlıkları üzerinde etkili olduğunu, dindar bir şehre yerleştiklerinde dindar olduklarını ki Konya’nın buna örnek olabileceğini belirttikleri ve bununla beraber İstanbul gibi bir şehirde ise dindarlıklarının zayıfladığını belirttikleri Erkan’ın makalesindeki verilerden anlaşılmaktadır.

Bu çalışmada dindarlıklarını gerekçelendiren bazı katılımcılardan ibadetlerinde artma olanların verdiği cevap, var olan savaştan bir ders çıkarılması gerektiğini, dini gereklilikleri belki de yerinde getirmediğinden tüm bu olanların, savaşların olduğunu ifade ettikleri anlaşılmıştır.

Örneklem grubunda elde edilen bu verilerden hareketle göç, göçmenlerin dini hayatlarındaki pratikleri üzerinde etkilidir, hipotezimizi doğrular bir veri olarak önem arz etmektedir.

⁵³ Erkan, a.g.e., s. 85

Tablo 41. Örnekleme Grubunun Türkiye’deki Dini Hayat Tecrübesi

Türkiye’deki halkın dini hayatını gördükten sonra dini hayatınızda bir değişim yaşadınız mı?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Herhangi bir değişim olmadı.	149	66,5	74,9
	Dini hayatım Türkiye’dekilere benzemeye başladı.	31	13,8	15,6
	Türkiyeli arkadaşlarımın dini hayatı benimkine benzemeye başladı.	9	4,0	4,5
	Karşılıklı etkileşim sayesinde benim de onların da dini hayatı karşılıklı olarak değişti.	10	4,5	5,0
	Total	199	88,8	100,0
Missing	System	25	11,2	
Total		224	100,0	

Örnekleme grubundaki katılımcıların Türkiye’deki dini hayatı görüp tecrübe ettiklerinde herhangi bir değişim yaşayıp yaşamadıkları sorulmuş, katılımcılardan bu soruyu cevaplayanların yüzdesi %74,9 olarak belirlenmiş ve bunların dini hayatlarında herhangi bir değişim olmadığını ifade ettikleri görülmüştür.

Dini hayatının Türkiye’deki Müslümanlara benzediğini söyleyenlerin oranı %15,6 ile ikinci sırada yer aldığı görülmüş buna ek olarak yaptığımız mülakatta nasıl bir benzeşim olduğu sorulmuştur. Mülakata katılan kadın öğrencilerden iki tanesinin artık Türkiye’deki Müslümanlar gibi giyindiklerini belirtmelerinin ardından gözlemle de öyle olduğu anlaşılmıştır.

Şanlıurfa’da Suriyelilerle Türkiyeli vatandaşlar arasında çıkan ve ölümle sonuçlanan bir kavga olayından sonra Şanlıurfa Valiliğince Suriyelilerin üç gün sokağa çıkması yasaklanmıştır. Sokağa çıkan Suriyelilerin herhangi bir tepki çekmemek için Türkiyeliler gibi giyim kuşam tarzını değiştirdikleri ve başörtüsü bağlama şeklini Türkiyeliler gibi bağladıkları o zaman zarfında gözlenmiştir. Yukarıdaki tabloyla birlikte bu olay ele alındığında dinin tezahürleri üzerinde yaşanan problemlerin belirleyici bir etkisinin olduğu anlaşılabilmektedir. Suriyeli

kadınların giyim kuşam şeklinin gözle görülür bir şekilde farklılığı kendilerince de bilinmekte ve bunun ayırt edici bir durum olduğu ortaya çıkmaktadır. Kadınların da herhangi bir saldırı olması ihtimaline karşı giyim kuşam şekillerini değiştirdikleri zorunlu bir sonuç olarak bahsi geçen olaydan hareketle anlaşılmaktadır.

Göç sonucunda karşılaşılan farklı kültürler, özellikle akademik hayata katılan göçmenler ve yerliler arasında aynı dine inanma uyumu kolaylaştırırsa da giyim kuşam şeklinin farklılığı, göç sonucunda ibadetlerde artma azalma gibi bir sorun ortaya çıkarmaktadır, bu veriler ışığında araştırma kapsamında belirlediğimiz hipotezimiz yukarıdaki tablodan hareketle kısmen doğrulanmaktadır.

Tablo 42. Örneklem Grubunun Türkiye’de Gelenek ve Kültürlerinde Değişim Sorunu

Göçten sonra Türkiye’de gelenekler ve kültürünüz bağlamında bir değişim oldu mu?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Hayır olmadı ama yaşamakta zorlanıyorum.	86	38,4	43,4
	Evet oldu, bu değişiklik beni zorluyor.	42	18,8	21,2
	Hayır, kültürlerimiz benziyor, zorlanmıyorum.	63	28,1	31,8
	Kültürlerimiz uyuşmuyor, çok zorlanıyorum.	7	3,1	3,5
	Total	198	88,4	100,0
Missing	System	26	11,6	
Total		224	100,0	

Örneklem grubunun Türkiye’ye yerleştikten sonra gelenek ve kültür bağlamında bir değişimlerinin olup olmadığı sorusuna katılımcıların %43,42’ü herhangi bir değişim olmadığını ifade etmişlerdir. Hayır, kültürlerimiz benziyor zorlanmıyorum diyenlerin örneklem içindeki yüzdesi %31,8 olarak tespit edilmiştir. Evet değişim olduğunu ve bunun da kendilerini zorladığını belirtenler %21,2 gibi bir oranla örneklem grubu içindeki yerini alırken, çok zorlanıyorum diyenler %3,5 ile en az yüzdelik grubunu oluşturmaktadırlar.

Tablo 42, çalışmamızın başında belirttiğimiz, göç kültürlerin karşılaşmasına sebep olurken bu karşılaşma beraberinde değişime yönelik bazı zorlukları da getirmektedir, göç olgusu ve göç tecrübesi göçmen toplumu çok farklı boyutlarda etkilemektedir, hipotezlerimizi kısmen de olsa doğrulaması açısından önem arz etmektedir. Erol Erkan, Suriyeli göçmenlerin din algılarında ve pratiklerinde bir takım değişimlerin ortaya çıktığını, dolayısıyla kültürel çevrenin değişmesi, din algısı ve dini pratiklerde de değişmelere yol açabileceğini belirtmiştir.⁵⁴ Bu çalışmadaki verilerden hareketle bizim çalışmamıza paralellik arz eden bir durumun ortaya çıktığı, dini algısı ve dindarlığın etkileşime açık bir alan olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 43. Örneklem Grubunun Asimilasyon Konusundaki Düşünceleri

Türkiye’de kültürünüzü yaşama konusunda asimilasyona tabi tutulduğunuzdu düşünüyor musunuz? (Arapça konuşmamak, yeme-içme kültürü, giyim kuşamı değiştirmek gibi...)				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Evet	58	25,9	28,6
	Hayır	74	33,0	36,5
	Kararsızım	71	31,7	35,0
	Total	203	90,6	100,0
Missing	System	21	9,4	
Total		224	100,0	

Örneklem gruba, kültürlerini özgürce yaşama konusunda ve herhangi bir asimilasyona maruz kalıp kalmadıklarına dair düşünceleri sorulmuş ‘Hayır’ diye cevaplayanların %36,5’i herhangi bir zorlama yaşamadıklarını ve asimilasyona tabi tutulmadıklarını ifade etmişlerdir. Evet diyenler de örneklem grubunda önemli bir yüzdeliğe sahip olduğu görülmektedir. Evet diyenlerle yapılan mülakatlarda okul dışındaki sosyal çevrelerinde çarşı, pazarda ve esnafla girilen diyaloglarda ‘Arapça değil Türkçe konuşun’ diyen Türkiyeli yerlilerin olduğunu belirtmeleri dikkat çekmektedir. *Asimilasyonun devletlerin politikası olabileceğini* savunan bir öğrenci, Türkiye Cumhuriyetinin kendilerini herhangi bir asimilasyona tabi tutmadığını da ifade etmiştir

⁵⁴ Erkan, a.g.e., s. 75

Tablo 44. Örneklem Grubunun Dışlanma Konusuna Yaklaşımı

Kendinizi Türkiye’de dışlanmış hissediyor musunuz?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Evet, çok fazla	32	14,3	15,9
	Evet, biraz	86	38,4	42,8
	Çok az hissediyorum.	54	24,1	26,9
	Hayır, hiç hissetmiyorum.	29	12,9	14,4
	Total	201	89,7	100,0
Missing	System	23	10,3	
Total		224	100,0	

Tablo 44’te, örneklem grubunun ‘Dışlanma’ya maruz kalıp kalmadıklarıyla ilgili görüşleri sorulmuş ve 201 kişiden %14,4 oranında Hayır hiç hissetmiyorum şeklinde görüş bildirmişlerdir. Buna benzer bir oran da %15,9 ile Evet çok fazla hissediyorum diye görüş bildirenler olmuştur. Katılımcılardan Evet biraz dışlanmış hissediyorum diyenler 86 kişiyle örneklem grubunun %42,8 gibi büyük bir çoğunluğunu oluşturmaktadır. Tablonun geneline bakıldığında bir Dışlanma sorunun olduğu ve göçmen öğrencilerin kendilerinin dışlanmaya maruz bırakıldığını hissettikleri görülmektedir.

Dışlanma sorunsalı, tezimiz hipotezlerinden olan ‘göç kültürlerin karşılaşmalarını beraberinde getirirken bu karşılaşma beraberinde dışlanma ve değişime zorlama gibi bazı zorlukları da getirmektedir’, hipotezini doğrular bir veri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 45. Örneklem Grubunun Okul Dışı Sosyal Çevresi

Okul dışında vaktinizi en çok kimlerle geçiriyorsunuz?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Ailemle	106	47,3	53,0
	Suriye'den Urfa'ya yerleşen akrabalarımle	25	11,2	12,5
	Üniversitedeki Suriyeli arkadaşlarımla	58	25,9	29,0
	Üniversiteden Türkiyeli arkadaşlarımla	11	4,9	5,5
	Total	200	89,3	100,0
Missing	System	24	10,7	
Total		224	100,0	

Tablo 43'teki örneklem grubunun asimilasyona tabi tutulmaya yönelik bildirdikleri görüş ve Tablo 44'teki Dışlanma sorununu verdikleri cevaplar birlikte ele alındığında göçmen örneklem grubun okul dışında aileleri, Suriyeli akrabaları ve üniversiteden Suriyeli arkadaşlarıyla vakit geçirdikleri gibi bir sonucun ortaya çıkması doğal olarak görülmektedir.

Özellikle dışlanma tablosu (Tablo 44) verileri göz önüne alındığında, okul dışında örneklem grubundaki göçmen öğrencilerin kendi içlerine kapanık bir gettolaşma içinde yaşadıkları yapılan mülakatlardan da anlaşılmaktadır.

Örneklem grubun mülakatlarda kendilerini üniversite ortamında dışlanmış hissetmelerinin gerekçesi olarak dil sorununu gösterdikleri, dil konusunda eğitim hayatında zorlandıkları ve bunun göçmen öğrencilerin kendi içlerine kapanmasına ve okul dışında vakit geçirdikleri sosyal çevrenin yine Suriyeli bir çevre olmasına neden olduğu görülmektedir.

Tablodaki verilere bakıldığında okul dışında Suriyeli göçmen öğrencilerden cevaplayanlar içindeki yüzdenin %53 ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bunu takip eden %29 kişilik bir grup, yine okul dışında vakitlerini Suriyeli arkadaşlarıyla geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Tablodaki verilerden hareketle örneklem grubun Suriye'den Urfa'ya yerleşen akrabalarıyla vakit geçirdikleri anlaşılmış ve bu oranın %12,5 olduğu ortaya çıkmıştır. Örneklem grup içinde üniversite dışında Türkiyeli

arkadaşlarıyla vakit geçirenlerin %5,5 gibi bir oranda kaldıkları tablodan anlaşılmaktadır.

Yapılan mülakatlarda her ne kadar göçmenlerin, kendi yakın akraba ve Suriyeli çevresiyle daha çok ilişkide oldukları görülse de Suriyeli göçmenlerin eğitim, ticaret ve sosyal ilişkilerde bir bütünleşmenin olacağı ve zamanla kendi Suriyeli çevreleri dışında yerli halkla da bir bütünleşmeye doğru gideceklerini ifade ettikleri anlaşılmıştır.

Asimilasyon, Dışlanma ve Suriyelilerin sosyal çevrede kimlere takıldıkları göz önüne alındığında bu üç tablonun (Tablo 43, 44, 45) birbirine paralel bir şekilde üç konuyla ilgili olarak göçmenlerin bir sorununun olduğunu göstermektedir.

3.2.13. Suriyeli Öğrencilerin Sorunların Çözümünde Başvurdukları Merciler

Tabo 46. Örneklem Grubunun Sorunlarının Çözümünde Başvurdukları Merciler

Yerli halkla aranızdaki problemlerin çözümünde önemli bir merci olarak aşağıdakilerden hangisini gösterebilirsiniz?				
		Frequency	Yüzde	Cevaplayanlar Yüzdesi
Valid	Suriyeli din adamları	42	18,8	21,5
	Türkiyeli din adamları	20	8,9	10,3
	Resmi merciler	89	39,7	45,6
	Sivil Toplum Kuruluşları	18	8,0	9,2
	Türkiyeli kanaat önderleri	8	3,6	4,1
	Suriyeli kanaat önderleri	4	1,8	2,1
	Aile/aşiret büyükleri	14	6,3	7,2
	Total	195	87,1	100,0
Missing	System	29	12,9	
Total		224	100,0	

Örneklem grubunda bulunan göçmen öğrenciler, gözlemlerle elde ettiğimiz bulgularla yorumlandığında Suriyeli göçmen halka göre haklarını arama noktasında daha bilinçli oldukları anlaşılmıştır. Bu bilgiyi doğrulayan başka bir veri de Tablo 30'da hukuki statülerinin Geçici Koruma Kapsamında olduğunu bilen örneklem grubunun çoğunluğu oluşturmasından anlaşılmaktadır. Yukarıdaki tabloyla birlikte

ele alındığında hak arama konusunda Resmi Mercilere müracaat ettikleri anlaşılan örneklem grubun öğrenim gören bilinç seviyesi yüksek göçmenler olmasından kaynaklı olduğu söylenebilir.

3.2.14. Suriyeli Öğrencilerin Kültür, Dil, Sosyal Uyum İle İlgili Düşünceleri

Tablo 47. Örneklem Grubunun Şanlıurfalılarla Sosyal Uyum Çerçevesinde Sorun Yaşadığı Alanlar

Sosyal Uyum ile ilgili yaşadığınız en önemli sorun nedir? (En önemli 2 sorunu işaretleyin)		Cinsiyet:		Aşağıdaki kimliklerden hangisi sizi daha doğru tanımlıyor?		
		Kadın	Erkek	Arap	Kürt	Türkmen
		Layer Column N %	Layer Column N %	Layer Column N %	Layer Column N %	Layer Column N %
[Dil]	Seçilmemiş	26,0%	23,5%	25,8%	15,6%	36,4%
	Evet	74,0%	76,5%	74,2%	73,5%	63,6%
[Kültürel farklılık]	Seçilmemiş	73,6%	74,4%	72,3%	74,2%	100,0%
	Evet	26,4%	25,6%	27,7%	25,8%	0,0%
[Ayrımcılık]	Seçilmemiş	74,2%	69,5%	73,4%	74,2%	45,5%
	Evet	25,8%	30,5%	26,6%	25,8%	54,5%
[İşsizlik]	Seçilmemiş	77,7%	77,8%	78,3%	71,9%	90,9%
	Evet	22,3%	22,2%	21,7%	28,1%	9,1%
[Kamu hizmetlerine erişim sorunu]	Seçilmemiş	96,7%	95,1%	96,8%	100,0%	81,8%
	Evet	3,3%	4,9%	3,2%	0,0%	18,2%
[Barınma şartları]	Seçilmemiş	95,9%	90,1%	92,4%	96,8%	100,0%
	Evet	4,1%	9,9%	7,6%	3,2%	0,0%

Araştırmamızın hipotezlerini ortaya koymasına bakıldığında Tablo 47 ile örneklem grubuna yöneltilen sorularda önemli veriler elde edildiği görülmüştür.

Sosyal uyum çerçevesinde örneklem grubun entegrasyonunu olumsuz etkileyen unsurları belirlemek için hazırladığımız sorularla tablodan ulaşılabilen veriler doğrultusunda ‘dil’, iletişim sorununun önemli bir unsuru olarak karşımıza çıkarmaktadır. Her ne kadar Şanlıurfa Arapça, Kürtçe ve Türkçe dillerini konuşan çok dilli ve kültürlü bir şehir olsa da gözlemlerimizde örneklem grubun, sosyal uyum çerçevesinde Dil problemini öncelikli sorun olarak öne sürdüğü anlaşılmaktadır. Şöyle ki bu sorun, gözlem ve mülakatlarla da daha açık bir hale getirilmeye çalışıldığında aslında örneklem grubunun genelinin sosyal uyum çerçevesinde sadece ihtiyaçlarını karşılamada temas halinde bulunduğu halk ile herhangi bir problemin olmadığı anlaşılmıştır. Bununla birlikte Türkiyeli vatandaşlarla daha çok temas halinde bulunduğu Üniversite ortamında iletişim, dil sorununun ön plana çıktığı görülmüştür. Yine yapılan mülakatlarda İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin dil ve iletişim konusunda diğer fakültelerdeki örneklem grubuna göre daha az problem yaşadığı anlaşılmıştır. Bunda etkili olan faktörün ise İlahiyat Fakültesinde Arapça hazırlık öğrenimini görmeleri, üniversite akademik kadrosunun Arapçayı bilmelerinin etkili olduğu anlaşılmıştır. Diğer fakültelerde öğrenim gören örneklem grubundaki göçmenlerin normal halk dilindeki iletişimde herhangi bir sorun yaşamadığı anlaşılmakla birlikte eğitim dilinin Türkçe olması ve öğrenim gördükleri alanla ilgili terim ve kavramsal çerçevede dil probleminin ön plana çıktığı görülmüştür.

Yukarıdaki tablodaki veriler, yaptığımız gözlem ve mülakatlarla birlikte ele alındığında Dil probleminin entegrasyon ve sosyal uyum çerçevesinde kendisini Arap olarak tanımlayanlar arasında en çok sorun olduğu anlaşılmaktadır. Bu oran örneklem grubundaki göçmen öğrenci Arap kadınlarda %74 olarak belirlenirken erkeklerde %76,5 olarak tespit edilmiştir. Örneklemdaki Arap öğrencilerin tamamının yüzdesine cinsiyet faktörü olmaksızın bakıldığında Dil probleminin Araplarda %74,2 ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Kürtler ikinci sırada %73,5 gibi bir yüzdeyle dili problem olarak görürken Türkmenler %63,6 ile dili problem olarak görenler içinde en az yüzdeye sahip olmuşlardır.

Kültürel Farklılık satırındaki verilere bakıldığında her ne kadar ikinci sırada sosyal uyum alanında bir problem olarak gösterilmişse de Araplar arasındaki yüzde

Dil problemine göre oldukça düşük bir yüzdeyle %27,7 olarak görülmüştür. Kürtlerin kültürel farklılık problemi, Araplara göre ikinci sırada yer almakta ve bu %25,8 olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneklem grubundaki Türkmen öğrencilerin kültürel farklılık problemini hiç yaşamadıkları yine tablodan anlaşılmaktadır.

Yukarıdaki tabloda üçüncü satırda yer alan Ayrımcılık sorusuna dikkat çeken önemli bir veri de Türkmenlerin ilk sırada yer alması olmuştur. Dil ve kültürel farklılık probleminin olduğu alanlarda Arap ve Kürt öğrencilerden sonraki sıralarda yer alan Türkmenler Ayrımcılık konusunda kendilerinin daha çok problem yaşadığını belirtmişlerdir. Ayrımcılık konusunda problem yaşayan Türkmenler %54,5 ile ilk sırada yer alırken, Araplar %26,6 ile ikinci, Kürtler ise %25,8 ile üçüncü sırada yer almışlardır. Türkmen göçmen öğrencilerin kendilerini dışlanmış olarak hissetmelerinin nedenini sorduğumuzda, Türkmenlerin kendilerinin yerli halk gibi sayıldıklarını ve sanki Suriye'den savaştan kaçmamış gibi algılandıklarını ifade ettikleri yapılan mülakatlardan anlaşılmıştır. Örneklem grubundaki Türkmen öğrencilerin yine ilk sırada yer aldıkları problem alanı olarak 4. Satırdaki Kamu Hizmetlerine Erişim konusunda olmuştur. Türkmen öğrenci grubunun %18,8 ile ilk sırada yer aldığı Kamu Hizmetlerine erişim probleminin ilk sırada olması dikkatimizi çekmiştir. Kamu hizmetlerine erişim Kürtlerde tablodan hareketle hiçbir problem teşkil etmezken, Araplarda bu oranın %3,2 seviyesinde oldukça düşük bir oranda olduğu tespit edilmiştir.

İşsizlik satırındaki veriler, sosyal uyum çerçevesinde ele alındığında Kürtlerin iş bulma konusunda yerli halkla problem yaşadığı tablodaki % 28,1'lik oranla ilk sırada yer almalarından anlaşılmaktadır. Arapların %21,7 gibi bir oranla işsizliği problem olarak sosyal çatışma alanında göstermeleri, %9,1 gibi bir yüzdeyle işsizliği problem olarak gösteren Türkmen öğrencilere göre yüksek bir oranda seyrettiği tablodan anlaşılmaktadır.

Barınma Şartları satırındaki veriler ve yapılan mülakatlarda elde edilen bilgiler birlikte ele alındığında barınmanın örneklem grubundaki öğrencilerde Türkiye'ye göç ettikleri sıralarda problem olduğu anlaşılmış ve barınmanın artık bir problem teşkil etmediği örneklem grubundaki öğrencilerden elde edilen tablo verileriyle anlaşılmaktadır. Türkmenlerde barınma hiç problem olmazken Arap

öğrencileri %7,6 gibi düşük bir oranda barınma problemin sosyal uyum çerçevesinde ilk sırada yaşadıkları görülmüş, bu oran Kürtlerde %3,2 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 48. Örneklem Grubunun Şanlıurfalılarla Sosyal Uyumunu Sağlayan Faktörler

Yerli halkla uyum ve birlikteliğinizi sağlayan en önemli sosyal boyut olarak aşağıdakilerden hangisini gösterebilirsiniz? (En fazla 2 seçenek işaretleyiniz)		Cinsiyet:		Aşağıdaki kimliklerden hangisi sizi daha doğru tanımlıyor?		
		Kadın	Erkek	Arap	Kürt	Türkmen
		Layer Column N %	Layer Column N %	Layer Column N %	Layer Column N %	Layer Column N %
[Dini değerler]	Seçilmemiş	31,4%	28,0%	34,6%	9,7%	27,3%
	Evet	68,6%	72,0%	65,4%	90,3%	72,7%
[Ortak kültür hayatı]	Seçilmemiş	79,3%	76,5%	76,4%	87,5%	81,8%
	Evet	20,7%	23,5%	23,6%	12,5%	18,2%
[Üniversitedeki sosyal ortam]	Seçilmemiş	59,8%	73,2%	62,3%	81,3%	63,6%
	Evet	40,2%	26,8%	37,7%	18,8%	36,4%
[Aynı şehirde yaşamak]	Seçilmemiş	85,8%	79,0%	85,4%	64,5%	100,0%
	Evet	14,2%	21,0%	14,6%	35,5%	0,0%
[İnsanların yardımseverliği]	Seçilmemiş	81,7%	87,7%	81,5%	93,5%	90,9%
	Evet	18,3%	12,3%	18,5%	6,5%	9,1%
[Uyum ve birlikteliğimiz yok]	Seçilmemiş	97,5%	96,3%	96,8%	96,8%	100,0%
	Evet	2,5%	3,7%	3,2%	3,2%	0,0%

Örneklem grubuyla ilgili hazırladığımız karşılaştırmalı bu son tablo, bir entegrasyon aracı olarak dinin değerlendirilmesi açısından önemli bir veri ortaya çıkarmıştır. Her ne kadar araştırma kapsamında örneklem grubundaki farklı etnik aidiyetlere sahip göçmen öğrencilerin daha önceki sosyal entegrasyonu engelleyen boyutlar olarak, dil, iletişim, dışlanma, ayrımcılık gibi faktörleri göstermesi önemli bir yer tutsa da yine de en önemli entegrasyon aracının din olduğu yukarıdaki tablodan anlaşılmaktadır.

Örnekleme grubunun Tablo 12’de, Türkiye’ye göç etme nedenini Türkiye’deki halkın ‘Müslüman olmaları’ olarak göstermesi, Tablo 45’teki entegrasyonu sağlayan en önemli unsur olarak Din’i göstermeleri ile de paralellik göstermiş ve entegrasyon boyutunda dinin önemli bir yer tuttuğu araştırma kapsamında karşımıza çıkmaktadır.

Tezimiz kapsamında ortaya koyduğumuz ‘Suriyeli göçmenlerin Türkiye’deki toplumla uyumu konusunda ve özelde de çalışma konusu Harran Üniversitesindeki lisans öğrenimine katılan göçmen öğrencilerde dinin, uyum konusunda önemli bir rolü bulunmaktadır’, hipotezi Tablo 48’deki verilerle aynı doğrultuda bir sonuç ortaya koymuştur. Araştırma kapsamında dinin yine en önemli bir ortak değer olduğu ortaya çıkmıştır. Türkiye’ye göç etme nedeni olarak en önemli boyutun ‘Müslüman olmaları’ olarak ölçülmesiyle, entegrasyon boyutunda dinin öncelikli bir değer olarak ortaya çıkması araştırma kapsamından anlaşılmış ve dini değerlerin önemli bir entegrasyon aracı olduğu konusundaki hipotezimizi kısmen doğrular bir veri olmasını ortaya çıkarmıştır.

Yukarıdaki tablodan hareketle Arap, Türkmen ve Kürt öğrencilerden oluşan örneklem grubunda sosyal uyumu sağlayan en önemli değerlerin ‘Dini Değerler’ olarak en yüksek yüzdeyle ortaya çıkması önemli bir veri oluşturmaktadır. Üç farklı etnik aidiyete mensup öğrencilerin sosyal uyum boyutunda ‘dini değerler’i seçen Kürtler 90,3 ile ilk sırada yer almış, Türkmen öğrenciler %72,7 ile ikinci sırada ve Arap öğrenciler de %65,4 gibi önemli bir oranla üçüncü sırada yer almışlardır.

Gözlem ve mülakatlardan da göçmen öğrencilerin Türkiye’de dini değerleri bir çatı olarak gördükleri ve bu çatının entegrasyon boyutunda en önemli bir ayak olduğu araştırmamız kapsamından anlaşılmıştır.

Göçmen öğrencilerin, ayrımcılık, dışlanma gibi ait oldukları etnik köken içine kapanmalarına sebep olan etkenlerle birlikte, dini değerleri de entegrasyonlarını sağlamaya dönük bir açılım olarak gördükleri anlaşılmıştır.

Tablo 48’deki verilerde üniversitedeki sosyal ortamın entegrasyonu sağlamada ikinci ve önemli bir veri olarak karşımıza çıkmaktadır. Arap, Türkmen ve Kürt öğrencilerin sosyal uyumla ilgili problemleri aşmak adına üniversitedeki sosyal

ortamı bir basamak olarak gördükleri ve kaynaşmaya ve entegrasyona dönük önemli bir ortam olarak gördükleri fark edilmiştir.

Yine tabloda ‘ortak kültür hayatının’ Arap, Türkmen ve Kürtler açısından Türkiye’deki halkla bütünleşmeyi sağlayan önemli bir faktör olduğu anlaşılmıştır. Ortak kültür hayatından kastın ne olduğunun anlaşılması için örneklem grubuna kültür anlamında bir ortak yön var mı sorusu mülakatla da yöneltilmiş ve bu soruya öğrencilerin din etkisiyle oluşan bir ortak kültür anlayışını ortaya koydukları anlaşılmıştır. Göçmen öğrencilerin ortak kültür olarak kastettikleri olgunun, selamlaşma, camilerde birlikte namaz kılma, Kur’an-ı Kerim okuma ve Müslümanların kültürleri farklı olsa da kardeş oldukları şeklinde din eksenli bir anlayış olduğu yapılan mülakatlardan hareketle yapısal bir entegrasyondan bahsettikleri anlaşılmıştır.

Aynı şehirde yaşamının sosyal uyumu sağlamada zorunlu bir sebep olarak anlaşıldığı ve bu zorunluluk neticesinde göçmen öğrencilerin Türkiye’de ve özelde Şanlıurfa’da aynı şehirde yaşamayı sosyal uyum için önemli bir etken olarak gördükleri anlaşılmaktadır.

SONUÇ

Bir olgu olarak göç, insanlık tarihi boyunca sürekli var olmuş ve çok farklı etnik unsurların, farklı kültürlerin, farklı dinlerin birbirleriyle karşılaşmalarına sebep olmuştur. Türkiye'nin jeopolitik ve coğrafik konumunun önemi, komşusu olduğu ülkelerin içinde bulunduğu siyasi krizler nedeniyle göç olaylarında göç edilecek ülke olarak tercih edilmesine yol açmıştır. İnsanlık tarihinde çok farklı nedenlerden dolayı ortaya çıkan göç olayları, gerek göç veren ve gerekse de göç alan ülkelerde önemli sonuçlar ortaya çıkaran bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye'nin Suriye 'ye en uzun sınır komşusu olması, Suriye'den Türkiye'ye göç hareketlerinin fazla olmasına yol açmıştır. Bu göç olayları, karşılaşan kültürlerde, dini yaşama tezahürlerinde yeni boyutların ortaya çıkmasını da beraberinde getirmiştir.

Araştırma kapsamında bulunan örneklem grubunun çoğunluğunun Türkiye'de bulunma sürelerinin en az 5-6 yıl olduğu anlaşılmış ve bu kalış süresinin entegrasyon boyutunda önemli etkiler ortaya çıkardığı fark edilmiştir. Suriye'deki iç savaş sonrası 3.600.000 nüfusu aşkın göçmen Suriye'den Türkiye'ye göç etmiştir. Bu göçmen nüfusu içinde en fazla göç alan şehirlerden biri olarak Şanlıurfa, ilk sırada yer alan İstanbul'dan sonra 443.565 göçmen nüfusuyla ikinci sırada yer almıştır.

Araştırma kapsamında yer alan göçmen öğrenciler içinde kadınlar 133 kişiyle erkek katılımcı sayısı olan 91 kişiden daha fazla olarak katılım göstermişlerdir. Kadınların araştırma kapsamında katılımı %59,4 gibi bir oranla, erkeklerin %40,6 olan katılım yüzdesine göre daha yüksek olmuştur. Bunda genel olarak Harran Üniversitesi'nde okuyan Suriyeli kadın nüfusun, erkeklere göre daha fazla olması da etkili olmuştur. Suriyeli göçmen öğrenci kadınların üniversite bünyesindeki fakültelerde sayısı 776 iken erkek göçmen öğrenci sayısı 638 olarak belirlenmiştir.

Araştırma kapsamının ana eksenini göç, din ve entegrasyon oluşturmaktadır. Dil, ayrımcılık, dışlanma gibi sosyal uyumu engelleyen boyutlar olmakla birlikte din faktörünün entegrasyon üzerinde etkili olduğu ortaya çıkmaktadır. Bununla da dinin göç üzerinde etkili olduğu, göç sonucu dışlanma ve ayrımcılık gibi sorunların ortaya çıktığı araştırmamızın başında belirlediğimiz ilk 4 hipotez kısmen doğrulanmıştır.

Göçün, din ve ibadet üzerinde etkili olduğu anlaşılmış ve bu araştırma kapsamında veriler tablo halinde ortaya konulmuştur. Göç sonucu ibadetlerinde bir değişim olup olmadığı sorunu, göçmenlerin verdiği cevaplardan hareketle, din ve göç arasında bir etkileşimin olduğu ortaya çıkmıştır. Bu etkileşiminin sonuçlarına göçmen öğrencilerin verdiği cevaplar, göç ve din birbiri üzerinde etkilidir hipotezini kısmen doğrulamaktadır.

Göçmenlerin göç edeceği yerleri belirlemelerinde din önemli bir faktördür, hipotezi, göçmenlerin Türkiye'yi tercih etme nedeni olarak 'Müslüman olmaları ve Dini Değerler' olarak belirlemeleriyle araştırma kapsamında doğrulanmıştır. Türkiye'nin göç edilecek yer olarak tercih edilme nedeninin Müslüman olarak gösterilme yüzdesi katılımcılar arasında %52 üzerinde bir oranla ilk sırada yer almıştır. Bununla birlikte Türkiye'nin dini değerlerinin göç için tercih edilecek bir ülke olarak belirlenmesi, Arap, Türkmen ve Kürtler arasında minimum %65,4 ve maksimum %90,3 olduğu belirlenmiştir.

Araştırma kapsamındaki hipotezlerden biri de göç, farklı kültür ve etnik unsurların karşılaşmalarına ve bununla birlikte farklı sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır, diye belirlenmiştir. Bu hipotezi de göçmenlerin giyim kuşam şekli, başörtüsü bağlama şekli ve iletişimde önemli bir sorun olarak öne sürülen dil faktörünü ön plana çıkarmaları hipotezimizin doğrulanabildiğini göstermektedir.

Araştırma kapsamında gözlem ve mülakatla birlikte anket formunda ortaya çıkan önemli verilerden biri de Suriyeli göçmenlerin Türkiye'yi tercih etme nedenlerinin Türkiye'nin 'Müslüman olması', 'Dini Değerleri' olduğu anlaşılmıştır. Buna ek olarak öne çıkan bir diğer tercih edilme nedeni de 'Ortak Kültür' hayatını göstermeleri olmuştur. Buna rağmen Suriyeli göçmen öğrencilerin, öğrenim hayatları dışında sosyal çevre olarak, kendi içlerine kapalı, sadece kendi akrabaları ve Suriyelilerle arkadaşlık ettikleri, alışverişi, ticareti Suriyeli işyerlerinden yaptıkları ve ikamet yerleri olarak da Şanlıurfa'da bulunan Suriyelilerle aynı mahalleleri tercih ettikleri dikkat çekmiştir. Bu veri hipotezlerimizden olan Ortak kültürel payda bulunduğu halde Suriyeliler sadece kendi akrabaları ve Suriyelilerle arkadaşlık etmektedir, hipotezini de doğrulamaktadır.

Bütün bu veriler ışığında Suriyeli göçmen öğrencilerde din faktörünün entegrasyonu sağlayan en belirleyici bir boyut olduğu ve bunun araştırmamızın çıkış noktasını desteklediği görülmüştür.

Her ne kadar Suriyeli göçmen öğrencilerde sosyal uyum konusunda ayrımcılık, dışlanma, giyim kuşam şekli, dil gibi araştırma kapsamında belirlenen önemli sorunlar ortaya çıkmışsa da bütün bu sorunların din faktörünün etkisiyle ikinci plana itildiği anlaşılmıştır.

Aynı dine inananlar için kültür farklılığından kaynaklı ciddi problemler ortaya çıksa da, bir entegrasyon aracı olarak dinin, karşılaşılan sorunların çözümünde önemli bir etkiye sahip olduğu araştırma kapsamından anlaşılmaktadır.

Din faktörünün, uyum, bütünleşmeyi sağlayan etkisinin önplana çıkarılması sosyal huzur ve sosyal uyum açısından önemli bir faktör olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırma kapsamından hareketle elde edilen bulgular entegrasyonun farklı boyutlarına göre de değişiklik arz ettiği anlaşılmaktadır. ‘Yapısal entegrasyon’ yönünden göçmenlerin cami, ibadet yerleri, ekonomik anlamda temel ihtiyaçlar bağlamında bir entegrasyon sürecinde oldukları, fakat ‘Özdeşleşme’ boyutunda çalışma kapsamından anlaşıldığı kadarıyla bir entegrasyon sürecini halen tamamlayamadıkları gözlenmiştir. Bu hipotez ise elde edilen bulgulardan hareketle göçmen öğrencilerin okul hayatı dışında kendi aile ve Suriyeli arkadaşlarıyla vakit geçirmelerindeki tabloyla desteklenmektedir.

Kültürel entegrasyon boyutundan bakıldığında ise göçmenlerin Türkiye’yi ‘ortak kültür hayatı’ olmasından ötürü tercih edilebilecek göç ülkesi olarak belirlemelerinden anlaşılmaktadır.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün resmi kayıtlarına göre 443.565 göçmen Suriyelinin bulunduğu ve nüfusunun %21,79’unu Suriyelilerin oluşturduğu Şanlıurfa’da her beş kişiden birinin Suriyeli olduğu göz önüne bulundurulmalıdır. Bu oran bir şehrin nüfusunda oldukça önemli bir yüzdeyi kapsamaktadır.

Sonuç olarak, din faktörünün sosyal problemlerin ortaya çıkmasını engelleyici, dinin bütünleştirici ve uyumu sağlayan yönlerinin ön plana çıkması gerektiği araştırmamız kapsamında sunulacak bir öneri olarak ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- ADIGÜZEL**, Yusuf; **Göç Sosyolojisi**, 1. Basım, Nobel Yayınları, Ankara, 2016
- AKSOY**, Zeynep; “Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt 5, Sayı 20, Kış 2012
- ALTUNIŞIK**, Remzi ve diğerleri; **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**, 7.Baskı, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2012
- ÇAKIR**, Sabri; “Geleneksel Türk Kültüründe Göç ve Toplumsal Değişme”, **SDU Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 24, Aralık 2011
- DÖNMEZER**, Sulhi; **Toplumbilim**, Beta Yayınları, İstanbul, 1998
- Erbaş**, Hayriye, **Göç ve Göçmenler**, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2019
- EREN**, Selim; “Göç, Toplumsal Değişme ve Din: Avrupa’ya Göç Eden Türkler Bağlamında Bir Değerlendirme”, **C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı XI/2, 2007
- ERKAN**, Erol; “Suriyeli Göçmenler ve Dini Hayat: Uyum, Karşılaşma ve Benzeşme, Gaziantep Örneği”, **Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, Cilt 16, Sayı 2, 2016
- ERTEN**, Hayri; **Diasporada Dini Yaşamak, Azerbaycan Ahıska Türkleri Örneği**, Palet Yayınları, Konya,
- FİCHTER**, Joseph; **Sosyoloji Nedir?**, (Çev: Nilgün Çelebi), Atilla Kitabevi, Konya, 1994
- GÜNAY**, Ünver, **Din Sosyolojisi**, 3. Baskı, İnsan Yayınları, İstanbul, 2000
- HAKSEVER**, Ali; “*Federal Almanya’da Göç ve Entegrasyon Politikaları*”, **Yurtdışı Hizmetleri Uzmanlık Tezi**, Ankara, 2014
- KARPAT**, Kemal H.; **Osmanlı’dan Günümüze Etnik Yapılar ve Göçler**, (Çev. Bahar Tırnakçı), 3. Baskı, Timaş Yayınevi, İstanbul, 2017
- KORKMAZ**, Arif; **Göç ve Din**, Çizgi Kitabevi, Konya, 2011
- Kur’an-ı Kerim, Hucurat-10, Diyanet Vakfı Meali.
- KÜÇÜK**, Abdurrahman ve diğerleri; **Dinler Tarihi**, 3.Baskı, Berikan Yayınevi, Ankara, 2011
- MARDİN**, Şerif; **Din ve İdeoloji**, 20. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 201

- OKUMUŞ**, Ejder; **Toplumsal Değişme ve Din**, İnsan Yayınları, İstanbul, 2006
- ÖZMEN**, Nebile; “Din, Göçmenler ve Entegrasyon”, **Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2010
- ÖZMEN**, Nebile; “Göçün 50.yılında Entegrasyon ve Din İlişkisinin dönüşen Parametreleri: Almanya’da Türkler, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt 4, Sayı 19, Güz 2011
- PETERSEN**, William; ‘**A General Typology of Migration**’, Theories of Migration, Edward Elgar Publishing Ltd., England, 1996
- TBMM, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Mülteci Hakları Alt Komisyonu, Göç ve Uyum Raporu , 26. Dönem, 3. Yasama Yılı, Mart 2018, s. 252
- TOKSÖZ**, Gülay; **Uluslararası Emek Göçü**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2006
- YALÇIN**, Cemal; **Göç Sosyolojisi**, Anı Yayıncılık, Ankara, 2004
- YARDIM**, Müşerref; “Göç ve Entegrasyon Politikaları Işığında Fransa’da Toplumsal Kabul”, **Göç Araştırmaları Dergisi**, Cilt 3, Sayı 2, Temmuz- Aralık 2017
- YAVUZ**, Sefer; “Göç, Entegrasyon ve Din: Avrupa’da Yaşayan Türkler Bağlamında Bir Değerlendirme”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt 6, Sayı 26, Bahar, 2013

İnternet

- <http://www.raosoft.com/samplesize.html> (18.03.2019)
- http://www.goc.gov.tr/icerik6/goc-terimleri-sozlugu_363_382_727_icerik
(30.03.2019)
- http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/serdar_saglam_turkiyede_ic_goc_olgusu_kentlesme.pdf
(02.04.2019)
- http://tdk.gov.tr/?option=com_karsilik&view=karsilik&kategori1=abecesel&kelime2=E (05.04.2019)
- http://www.goc.gov.tr/icerik6/goc-terimleri-sozlugu_363_382_727_icerik
(05.04.2019)
- http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713 (08.04.2019)

http://www.goc.gov.tr/mobilicerik/gecici-koruma-yonetmeli-yuruluge-girdi_359_1472

(12.04.2019)

http://www.goc.gov.tr/icerik6/goc-terimleri-sozlugu_363_382_727_icerik

(15.04.2019)

<http://www.ajansurfa.com/m/gundem/rektorden-flas-aciklama-her-gelen-tekmeyivurmus-h37078.html> (18.04.2019)

EKLER**EK-1:****ANKET FORMU**

Değerli Katılımcı,

Bu anket, Harran Üniversitesinin farklı fakültelerinde öğrenim gören Suriyeli Müslüman göçmen öğrencilerin, Din ve Entegrasyon konusundaki görüşlerini almak, bu bilgiler ışığında bir durum tespiti yapmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu bilgilerin, bir veri haline getirilerek, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Sosyolojisi Bilim Dalı'na Yüksek Lisans Tezi olarak sunulması dışında herhangi bir hedef amaçlanmamıştır.

Bu anketteki görüşleriniz hiçbir surette herhangi bir kurum ya da kuruluşla paylaşılmayacaktır. Sizden istediğimiz, anketteki sorulara durum tespitinin ve çalışma amacımızın sıhhati açısından içtenlikle cevap vermenizdir. Anketimizden elde edeceğimiz verilerin güvenilirliği ve geçerliliği için bu önemlidir.

Katılımınız için teşekkür ederim.

Halil YAKUT

1- Cinsiyet:

() Erkek

() Kadın

2-Yaş Grubu:

() 18-24

() 25-29

() 30-39

() 40 ve üzeri

3-Medeni Durum:

() Bekar

() Evli

() Boşanmış

() Eşi vefat etmiş

4-Aşağıdaki etnik kimliklerden hangisi sizi daha doğru tanımlıyor?

Arap

Kürt

Türkmen

Diğer

5- Ne zamandan beri Şanlıurfa'da ikamet ediyorsunuz?

1-2 yıl

3-4 yıl

5-6 yıl

7 yıl+

6-Türkiye'de, Urfa dışında bir yerde yaşadınız mı?

Evet Hayır

7-Şanlıurfa'ya göç etme nedeniniz?

Akrabalar

İş imkânı

Yakın olması

Eğitim için

Diğer:

8-Şu anda en öncelikli ihtiyacınız nedir?

Sağlık

Barınma-İkame

Güvenlik

İş

Eğitim

Diğer:

9-Urfa'da kimlerle/nerde kalıyorsunuz?

- AFAD Çadırkentinde, tek başıma kalıyorum
- AFAD Çadırkentinde, ailemle kalıyorum.
- AFAD Çadırkentinde, akrabalarım ile kalıyorum.
- AFAD Çadırkentinde ailem ve akrabalarım ile kalıyorum
- Kiralık bir evde, tek başıma/arkadaşlarımla kalıyorum
- Kiralık bir evde, ailemle kalıyorum
- Kiralık bir evde, akrabalarım ile kalıyorum
- Kiralık bir evde, ailem ve akrabalarım ile kalıyorum.

Diğer:

***AFAD Çadırkentinde ne kadar süre kaldınız?**

- 6 ay 1 yıl
- 1-2 yıl
- 3-4 yıl
- 5 yıl +

10-AFAD Çadırkentinden neden ayrıldınız, ya da neden hiç kalmadınız?

- Yer bulamadık / yerimiz bize yetmiyordu
- Güvenli değildi
- İhtiyaçlarımızı karşılayamıyorduk
- İş imkanları bulmak için ayrıldım
- Daha rahat imkanlara sahip olduk

Diğer:

11- Öğrenciliğiniz dışında gelir elde etmek için herhangi bir yerde çalışıyor musunuz?

- Evet
- Hayır

Diğer:

12-Evinize giren aylık para yaklaşık olarak ne kadardır? (AYLIK-TL)

- 500-1500 TL
- 1501-2500 TL
- 2500-3500 TL
- 3501-5000 TL
- 5001 TL ve üzeri

13-Ailenizin temel ihtiyaçlarını karşılamada öncelikli kaynak aşağıdakilerden hangisidir?

- () Türkiye Cumhuriyeti Devleti yardımları
 () Birleşmiş Milletlerin destekleri
 () Ev halkının kazancı
 () Urfa'daki uluslararası STK'ların destekleri
 () Urfa'daki Urfa STK'larının destekleri
 () Urfa halkının (komşular vb.) yardım ve destekleri

14-Türkiye'nin Suriyelilere; sağlık, eğitim, işyeri açma gibi ekonomik alanlarda yaptığı yardımları nasıl değerlendiriyorsunuz?

- () Yeterli
 () Yetersiz
 () Kararsızım

15-Kendinizi Türkiye'de ne kadar güvende hissediyorsunuz?

- () Çoğunlukla güvende hissetmiyorum
 () Ara sıra güvende hissetmediğim oluyor
 () Hiç güvende hissetmiyorum
 () Her zaman güvende hissediyorum

16-Güvenlik endişesini hissettiğiniz konu nedir?

- Dövülmek Öldürülmek
 Evime saldırılması Para/mal gaspı
 Sözlü tacize uğramak Fiziki tacize uğramak
 Tecavüze uğramak Diğer:

17-Eğitim ile ilgili yaşadığınız en önemli sorun?

- () Dil sorunu () Okullarda kayıt sorunu
 () Ekonomik sorunlar () Materyal sıkıntısı
 () Diğer:

18-Sağlık hizmetleri ile ilgili yaşadığınız en önemli sorun nedir?

- () Sağlık hizmetlerinden nasıl yararlanacağımı bilmiyorum.
 () İlaç ve tedavi için gerekli olan harcamayı yapamıyorum.
 () Sağlık görevlisine şikâyetlerimi rahat ifade edemiyorum.
 () Sağlık kontrollerimi düzenli olarak yaptırılmıyorum.

19-Suriye'ye geri dönmeyi düşünüyor musunuz?

- () Suriye'ye kesinlikle dönmem
 () Türkiye'de vatandaşlık ya da oturma izni alırsam dönmem, alamazsam savaş bittiğinde dönerim.
 () Dönüp dönmeme konusunda kararsızım
 () Eğitimi tamamladığımda savaş bitmiş olursa döneceğim.
 () Savaş bittiğinde, eğitimim bitmemiş olsa da döneceğim.
 () Bugünlerde dönme hazırlıkları yapıyorum, yakın zamanda döneceğim
 () Diğer:

20-Türkiye'deki Hukuki Statünüzü nedir, biliyor musunuz?

- () Sığınmacı
 () Mülteci
 () Geçici Korunmaya Alınmış Kişi
 () Hukuki statümün ne olduğunu tam bilmiyorum

21. Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı olmak ister misiniz?

- () Evet
 () Hayır
 () Kararsızım

22-Harran Üniversitesi'ni seçme nedeniniz nedir? (Önemli 2 sebebi işaretleyin)

- () Akrabalık bağları
 () Suriye'deki iç savaş
 () İyi bir eğitim almak
 () İş imkanları
 () Yakınlık
 () Diğer:

23-Hangi fakültede öğrencisiniz?

- () Fen Edebiyat Fak.
 () İktisadi ve İdari Bilimler
 () İlahiyat Fak.
 () Mühendislik Fak.

24- Sosyal Uyum (İnsicam-tekamül)ile ilgili yaşadığınız en önemli sorun nedir?

(En önemli 2 sorunu işaretleyin)

- () Dil
 () Kültürel farklılık
 () Ayrımcılık
 () İşsizlik
 () Kamu hizmetlerine erişim sorunu
 () Barınma şartları
 () Diğer:

25-Okul dışında vaktinizi en çok kimlerle geçiriyorsunuz?

- () Ailemle
 () Suriye'den Urfa'ya yerleşen akrabalarım
 () Üniversitedeki Suriyeli arkadaşlarımla
 () Üniversiteden Türkiyeli arkadaşlarımla

Diğer:

26-Urfalılar ve üniversitedeki Türkiyeli öğrencilerle öncelikli ortak değerlerinizin hangileri olduğunu düşünüyorsunuz?

(En fazla 2 seçenek)

- Dinî değerler Akrabalık bağları
 Ortak kültür Tarihi ve coğrafi yakınlık
 Ortak değerimiz yok
 Diğer:

27-Urfalıların Suriyelilere karşı yardımlaşma ve diğer konulardaki tutumlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Her zaman olumlu
- Çoğunlukla olumlu
- Ne olumlu ne olumsuz
- Çoğunlukla olumsuz
- Her zaman olumsuz

28-Şanhurfalılarla iletişimi engelleyen en önemli 2 faktör nedir?

- Dil
- Medya
- Bireysel davranışlar
- Sosyal dışlanma
- Kültür ve gelenek farklılıkları

29-Urfa'daki kamu kurum ve kuruluşlarının Suriyelilere karşı tutumlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Her zaman olumlu
- Çoğunlukla olumlu
- Ne olumlu ne olumsuz
- Çoğunlukla olumsuz
- Her zaman olumsuz

30- Türkiyeli biriyle evlenmeyi ister misiniz?

- Aynı etnik köken-milletten olacaksa isterim, yoksa istemem
- Hangi etnik köken-milletten olursa olsun fark etmez, isterim.
- Kim olursa olsun, Türkiyeli biriyle evlenmesini istemem.
- Kararsızım.

31-Din karşısında kendinizi nasıl tanımlarsınız?

- Dine inanırım ve vecibeleri yerine getiririm.
- Dine inanırım ama düzenli ibadet etmiyorum.
- Dini inancım yok.
- Diğer:

32- 1, hiç dindar değil ve 10, çok dindar olacak şekilde, kendi dindarlığınızı puanlayın desem kaç puan verirsiniz?

- 1 - hiç dindar değil 2 3 4 5
- 6 7 8 9 10 - çok dindar

33-Namazla ilgili nasıl bir tutum içerisindeyiz

- Her şartta 5 vakit kılmaya çalışırım.
- Bazen aksatsam da çoğunlukla kılarım.
- Sadece Cuma ve Bayram namazları kılarım.
- Sadece Bayram namazlarını kılarım.
- Namaz kılmıyorum.

34-Ramazan ayında oruç tutuyor musunuz?

- Evet tamamını tutuyorum.
- Çoğunu tutuyorum.
- Sadece birkaç gün tutuyorum.
- Hiç tutmuyorum.

35-Göç, şahsi ibadetlerinizde herhangi bir değişime neden oldu mu?

- İbadetlerimde herhangi bir değişim olmadı.
- İbadetlerimde artış oldu.

- İbadetlerimde azalma oldu.
- İbadetlerimi tamamen bıraktım.

36- Türkiye'deki halkın dini hayatını gördükten sonra dini hayatınızda bir değişim yaşadınız mı? Herhangi bir değişim olmadı.

- Dini hayatım Türkiye'dekilere benzemeye başladı.
- Türkiyeli arkadaşlarımın dini hayatı benimkine benzemeye başladı.
- Karşılıklı etkileşim sayesinde benim de onların da dini hayatı karşılıklı olarak değişti.
- Diğer:

37- Türkiye'deki Müslümanlarla dinin görünür biçimlerinde herhangi bir farklılığınız var mı?

- Bir farklılık görmüyorum.
- Başörtüsü bağlama konusunda farklıyız
- Tesettür giyimi konusunda farklıyız
- Saç sakal konusunda farklıyız.
- Dini hayatın bütün tezahürleri çoğunlukla farklı
- Diğer:

38- Katılımcıya sormadan uygun şıkı işaretleyiniz!

- Kadın, başörtülü.
- Kadın, başörtülü değil.
- Erkek.

- KADINLAR CEVAPLAYACAK! Başörtüsünü takma sebebi nedir?

- Dini gereklilik
- Gelenek
- Kültür
- Aile baskısı

40- KADINLAR CEVAPLAYACAK! Yerli halkla aranızda bir kadın olarak giyim kuşam konusunda yaşadığınız en önemli sorun nedir?

- () Giyim şeklimiz
- () Başörtüsü bağlama şekli
- () Kozmetik ürünleri kullanmaktaki farklılık
- () Sosyal ilişkiler

Diğer:

39- Giyim tarzı, başörtüsü şekli, ve sosyal ilişki boyutuyla Türkiye’de herhangi bir problem yaşadınız mı, yaşıyor musunuz?

- Fazla yaşıyorum. Yaşıyorum.
- Çok az yaşıyorum. Hiç yaşamıyorum

41-Yerli halkla uyum ve birlikteliğinizi sağlayan en önemli sosyal boyut olarak aşağıdakilerden hangisini gösterebilirsiniz?

Lütfen 2 tanesini seçin.

- Dini değerler
- Üniversitedeki sosyal ortam
- Aynı şehirde yaşamak
- İnsanların yardımseverliği
- Ortak kültür hayatı
- Uyum ve birlikteliğimiz yok
- Diğer:

42- Göçten sonrası Türkiye’de gelenekler ve kültürünüz bağlamında bir değişim oldu mu?

- Hayır olmadı ama yaşamakta zorlanıyorum.
- Evet oldu, bu değişiklik beni zorluyor.
- Hayır, kültürlerimiz benziyor, zorlanmıyorum.
- Kültürlerimiz uyuşmuyor, çok zorlanıyorum.
- Diğer:

43-Kendinizi Türkiye’de dışlanmış hissediyor musunuz?

- Evet, çok fazla
- Evet, biraz
- Çok az hissediyorum.
- Hayır, hiç hissetmiyorum.

Diğer:

44-Türkiye’de kültürünüzü yaşama konusunda asimilasyona tabi tutulduğunuzu düşünüyor musunuz?

(Arapça konuşmayın, yeme-içme kültürü, giyim kuşamınızı değiştirin gibi...)

Evet Hayır Kararsızım

45- Yerli halkla aranızdaki problemlerin çözümünde önemli bir merci olarak aşağıdakilerden hangisini gösterebilirsiniz?

- () Suriyeli din adamları
 () Türkiyeli din adamları
 () Resmi merciler
 () Sivil Toplum Kuruluşları
 () Türkiyeli kanaat önderleri
 () Suriyeli kanaat önderleri
 () Aile/aşiret büyükleri

46- Türkiye’yi göç edilecek ülke olarak tercih etmenizi sağlayan temel faktör olarak neyi gösterebilirsiniz?

- () Müslüman olmaları
 () Çalışma koşulları
 () Başka ülkeye gitme imkanı olmaması
 () Gidilebilecek en yakın sınır komşu ülke olması
 () Eğitimime devam edebilme imkanı
 () Savaştan kaçmak ve güvenlik
 () Diğer:

47-Türkiye’deki halkla uyumunuzu sağlayan en önemli faktör olarak neyi gösterebilirsiniz? Bu konudaki düşüncelerinizi kısaca belirtiniz?

48-Türkiye'deki halkla yaşamakta olduğunuz en belirgin uyumsuzluk alanı olarak neyi gösterebilirsiniz?

TEŞEKKÜRLER!

 <p>KONYA</p>	<p>T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü</p>	 <p>SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ</p>
---	--	---

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER	
<u>Ad,Soyad</u>	Halil YAKUT
<u>Adres</u>	1- Emine Göncü Anadolu Lisesi / Karaköprü/Şanlıurfa 2- Doğukent Mah. 1097. Sokak NO:6/9 Karaköprü/Şanlıurfa
<u>Telefon</u>	0 (553) 640 57 13
E-mail	yakut_halil@hotmail.com
<u>Doğum tarihi</u>	10.03.1982
<u>Medeni durum</u>	Evli
EĞİTİM BİLGİLERİ	
1988-1993	Namık Kemal İlkokulu / Suruç / Şanlıurfa
1993-1996	İmam Hatip Ortaokulu / Suruç / Şanlıurfa
1996-1999	Şanlıurfa Anadolu İmam Hatip Lisesi
2000 - 2002	Harran Üniversitesi / Sağlık Hizmetleri MYO Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik Programı
2003 - 2007	İşletme Fakültesi / Anadolu Üniversitesi
2009 - 2013	İlahiyat Fakültesi / Harran Üniversitesi
İŞ DENEYİMİ	
2005 - 2007	Adalet Bakanlığı / Halfeti Adliyesi / Zabıt Katipliği (Memur)
2007 - 2014	Sağlık Bakanlığı / Şanlıurfa Mehmet Akif İnan Eğitim ve Araştırma Hastanesi / Tıbbi Sekreterlik (Memur)
2014 - ...	Milli Eğitim Bakanlığı Emine Göncü Anadolu Lisesi / Karaköprü / Şanlıurfa'da halen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni olarak görevine devam etmektedir.
Yabancı Diller	
Arapça / İngilizce	Orta derece
İlgi Alanları	Sosyoloji – Din Sosyolojisi - Edebiyat
Referans	
Prof. Dr. Mehmet AKGÜL Prof. Dr. Bünyamin SOLMAZ	